

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה 1 (תשפ"ב)

מאמרים נבחרים משכונת חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

יתרו

זהר המבואר
הפּתּוּר והַכּוּד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

איציק שני ההסידות

יתרו

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

הבעל שם טוב גלה שאף על פי שאדם מתפלל
בדבקות גדול ואהבה ויראה כראוי מפל מקום יזהר
שיהא לו הכנעה לפני השם יתברך גם כן, כי פעם אחת
התפלל עם תלמידיו בדבקות גדול ולא היה להם הכנעה
והיה קטרוג גדול למעלה רק אחד היה מתפלל בהכנעה
ונצולו על ידי זה

(דרכי צדק)

אוצר פניני החסידות

- א **בית אברהם** | פְּרַשְׁת יתרו הִכְנֵה לַחַג הַשְּׁבוּעוֹת
- א **בוֹצִינָא דְנְהוּרָא** | בְּקִרְיַת פְּרַשְׁת יתרו מְעוּרָרִים אֶת הָאֶרֶת מִתּוֹרָה
- א **מְאוּר וְשִׁמְשׁ** | כָּל תְּקוּפָה מֵאַרְבַּע תְּקוּפוֹת הַשָּׁנָה קוֹרְאִים עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת כְּדִי לְהַגִּיעַ לְאִמּוֹנַת אֲחִדּוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ
- א **אֲמִרֵי אֲמֵת** | בְּשִׁבְתּוֹ זֶה נִפְתַּח מְקוֹר הַרְפוּאָה כְּמוֹ בַעַת קִבְּלַת הַתּוֹרָה
- ב **מִחוּשׁוֹ הַלְכֵן** | הַתּוֹרָה הִיא עֲצֻמְתוֹ יִתְבָּרַךְ
- ב **בָּאָר מִיַּם חַיִּים** | הַזּוֹכֵה לְעֶסֶק בַּתּוֹרָה מִתּוֹךְ מִבְּטַע עַל הַפְּנִימִיּוֹת הַגְּנוּזָה בָּהּ זוֹכֵה לְהַגִּיעַ לְהַשְׁתַּוְּקוּקָתוֹ וְהַתְּלַבְבוּת תְּמִידִית לְבוֹרָא יִתְבָּרַךְ
- ג **יְכִין וּבְעוֹן** | לְמוֹד תּוֹרָה לְשִׁמְתָהּ עַל דְּרָךְ הַבְּשֵׁ"ט - הַתְּדַבְּקוֹת בְּקִדְשַׁת הָאוֹתִיּוֹת
- ג **מְאוּר עֵינַיִם** | עֵינַיִנו רוֹאוֹת אֲנָשִׁים לוֹמְדֵי תּוֹרָה בְּפִלְפוּל גְּדוֹל וְהֵמָּה רְחוּקִים מִיָּרֵאת ה' וְיִמְעוּבְדוּתוֹ וְהִצָּר הִרְעַ שְׁלֵם אֲצֵלָם וְלֹא נִמּוּחַ וְלֹא נִתְפָּצֵץ כָּלָל
- ד **אוֹצְרוֹת הַבַּ"ח** | מֵאֲמֵר הַגְּמָרָא בְּטַעַם הַדְּרָךְ שְׂאִין תְּלִמִּידֵי חֲכָמִים זוֹכִים שְׂבִינֵיהֶם יְגִדְלוּ כְּמוֹהֶם
- ה **דְּבָרֵי תּוֹרָה** | צִדִּיקֵי הַדּוֹרוֹת שְׂעִסְקוּ שְׁעוֹת רְבוֹת כָּל יוֹם בַּתְּפִלָּה וְכוּן קִבְּלַת קוֹה לְבָרְכָה וְעֵצָה זְכוּ לְבָרְכָה בַּתּוֹרָתוֹ
- ז **שִׁפְתֵי אֲמֵת** | מִי שֶׁתְּמִיד נֹסֶפֶת בּוֹ אֲהַבַת תּוֹרָה סִימֵן שְׁלוֹמֵד לְשִׁמְתָהּ
- ח **לֵב שִׁמְחָה** | יתרו לְמַד מִמְּעַמְלֵק כְּמָה יֵשׁ לִיזְהָר לְבוֹא מִיַּד הַלְּצַטְרֵךְ לְדָבָר שֶׁבְּקִדְשָׁה טָרָם יִתְקַרַר מֵאֲחָרִים
- ח **אֲמִרֵי נֶעַם** | הַגּוֹיִם אִינֵם שְׂבִיִם בַּתְּשׁוּבָה רַק כְּאֲשֶׁר בָּאִים עֲלֵיהֶם צְרוּת, וְלֹא יִשְׂרָאֵל גַּם כְּאֲשֶׁר מְקַבְּלִים טוֹבָה מוֹסִיפִין בַּתְּשׁוּבָה וְעוֹבְדוֹת הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ
- ח **קוֹל יַעֲקֹב** | הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ מוֹרִיד לְצִדִּיקִים דְּבוּרִים לְפִי צֶרֶךְ הַשְׁמוּעִים
- ט **פְּתוּחֵי חוֹתֵם** | הַמְּקַנֵּם אֶת הַמְּצוֹת כְּרִאוּי בּוֹרָא חֲתוּלֹת שֶׁל מְלֹאכִים
- י **חֲמִרָא טָבָא** | אִין לְאֹדֶם לְהַבִּיט עַל מִי שֶׁמְעַלְיוּ בְּמַעֲלָה וְלִקְנָאוֹת בּוֹ אֵלָא עַל מִי שֶׁתַּחֲתוּי
- י **פְּתוּחֵי חוֹתֵם** | בְּזִכּוֹת קִדְשַׁת יִשְׂרָאֵל וְאַחֲדוּתָם זָכָה מִשָּׁה לְמַעַלְתוֹ
- יא **שִׁיחַ שְׂרָפִי קֹדֶשׁ** | דִּינֵק וְלוֹמַד מִיּוֹסֵר בְּדַבְּרֵי הַתְּרַגּוּם
- יא **תּוֹרָה אוֹר** | בְּאוֹר הַפְּסוּק עַל פִּי פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה
- יג **אֲמִרֵי יְהוָה** | רְמֵזוּ שְׂאֲמִירַת פְּסוּקֵי הַמְּצוֹת מְסִינֵעִים בְּעַד הָאֲדָם לְשִׁמְרָם
- יד **רְמֵזֵי אֵשׁ** | מִן הַמְּצַר קְרִאתִי יָהּ - אֲנִי מֵנִיחִים כָּל הַצְּרוֹת וּמִתְּפַלְלִים עֲבוּר כְּבוֹד שְׁמַיִם
- יד **לְקוּטֵי שִׁיחוֹת** | בְּצִוֵּי הַפְּסוּק לֹא תַעֲשׂוּן אֲתִי וְהוּ"י כִּלְכַל כָּל עֲנֵן מִתּוֹרָה
- טו **מְאוּר וְשִׁמְשׁ** | בְּשִׁבְתָּ יְכוֹל הָאֲדָם לְהַשִּׁיג הַקְּדוּשָׁה מֵצִדוֹ
- טו **בַּת עֵין** | בְּשִׁבְתָּ קַל לְהַמְשִׁיךְ חֵיט לְדַבּוּר וּבִימֵי הַהַל עַל יְדֵי הַכְּנֵעָה
- טז **אֲהַבַת יִשְׂרָאֵל** | רְמֵזוּ בְּפִסּוּק 'קוֹדְשָׁתֶם הַיּוֹם וּמִחֵר' שְׂשִׁבְתָּ וְרֵאשׁ חֲדָשׁ מְסַגְּלִים לְהַמְתַּקֵּת הַיְדִינִים
- טז **שִׁפְתֵי צִדִּיק** | אֲפִלוּ הַיְרִיד שֶׁבְּיְרִידִים אֵל יִתְנַאֲשׂ כִּי הַתּוֹרָה וְהַשְּׁבַת מְעֲלִים וּמְטַהֲרִים אֶת כָּל הַבָּא לְהַשְׁהֵר

אוצרות גאוני הדורות

- טז **יְקַוֵּל שְׁלֵמָה** | אֲמִירַת שִׁירָה עַל נֶס נְצִיאת מִצְרַיִם אִף שֶׁהִנֵּה בְּחוּץ לְאֶרֶץ לְפִי שֶׁנַּעֲשָׂה עַל יְדֵי הַקַּב"ה בְּעֲצֻמוֹ
- יז **עֲטָרַת שְׁלֵמָה** | גַּר הֵייתִי בְּאֶרֶץ נְכַרְיָה - בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
- יז **מִרְגְּנֵי־טַתָּא טָבָא** | חֲבִיבוֹת הַיְסוּרִים עַל הַצִּדִּיקִים יוֹתֵר מְטוֹבוֹת עוֹלָם הֵנָּה
- יח **הַנּוֹתֵי אֲמִרֵי שִׁפּוֹר** | סִפּוֹר מִשָּׁה רַבְּנוּ יִתְרוֹ כִּי נִסֵּי מִצְרַיִם הִיוּ בְּזִכּוֹתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְלֹא מִפְּאֵת זְכוּתוֹ
- יח **מְקַלּוֹ שֶׁל אֲהָרֹן** | הַזּוֹדָת יתרו עַל נִסֵּי מִשָּׁה וְאֲהָרֹן וְעַל נִסֵּיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל
- יח **כְּתוּבוֹת אוֹר** | דֵּן מִשָּׁה רַבְּנוּ בִּיחִידוּת עַל פִּי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
- יט **בֵּית אֲהָרֹן** | לְמוֹד מִשָּׁה רַבְּנוּ מִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה בַּעַת שְׁעֻמְדוֹ וְהַמְתִּינוּ לְדוֹן לְפָנָיו
- יט **רַבִּי יַעֲקֹב עֲדַס וְצ"ל** | בְּעֲצַת יתרו נַעֲשָׂה שְׁלוֹם בְּעַם יִשְׂרָאֵל
- כ **שְׁעָרֵי עֲזָרָא** | גְּדוֹל הַמְּצַדָּה וְעוֹשָׂה יוֹתֵר מִמִּי שְׂאִינוּ מְצַדָּה וְעוֹשָׂה
- כא **זַרְע רַב** | בְּזִכּוֹת סְפָרֵי הַיְחוּס כְּבִלְנוּ אֶת הַתּוֹרָה
- כב **חֲמִדּוֹת יִשְׂרָאֵל** | קוֹיִם כָּל הַתְּרַג"ג מְצוֹת עַל יְדֵי הָאֲחִדּוֹת וְהַשְּׁלוֹם
- כב **וְלִבְשׁ הַכְּהֵן** | נִתְגַּלָּה הַקַּב"ה לְמִשָּׁה בְּעַבַּד הָעֵנָן מְפִי טַמְאֵת אֶרֶץ הָעַמִּים
- כג **שִׁפְתֵי כוֹהֵן** | נֶס יְרִידַת הַמָּן לְכַבּוּדוֹ שֶׁל יתרו
- כג **פְּנֵי יוֹסֵף** | עֲמַד מִשָּׁה רַבְּנוּ וְשִׁמְשׁ לְפָנֵיהֶם לְפִי שֶׁהָמָן יָרַד בְּזִכּוֹתוֹ
- כד **אֲמִרֵי יְהוָה** | כִּי־צַד אֲכָלוּ סַעוֹדַת יתרו בְּיּוֹם הַכְּפּוּרִים
- כד **פְּנִיִם יְפוֹת** | לְכַבּוּדוֹ שֶׁל יתרו אֲכָלוּ מִלַּחְמוֹ אִף שֶׁהִנֵּה פֶת עֲבִי"ם
- כה **דְּבָרֵי דוֹד** | כִּי־וּן שֶׁנִּתְגַּדֵּר יתרו הִתֵּר לְאָכַל מִלַּחְמוֹ
- כה **כְּנֵף רִנְנָה** | אֲכָלוּ רַק מִלַּחְמוֹ שֶׁל יתרו וְלֹא מִבִּשְׂרֵי הַזִּבְחִים הוֹאִיל וְלֹא שִׁמְחָה בְּמִפְּלַת מִצְרַיִם
- כה **מִשְׁךְ חֲכָמָה** | אֲכִילַת לֶחֶמִי תוֹדָה
- כו **מַעֲשֵׂי צִדִּיקִים**
- לד **סִפְרֵי וַיהוָה** | הָאֵרָה חֲסִידִית מִן הַפְּרִשָּׁה
- לט **זוּהַר הַקּוֹדֶשׁ** | עַם פְּרוּשׁ הַכַּתֵּר הַחֲבּוּד

נושאים בפרשת יתרו

מאור ושמש

רבי קלונימוס סלמן עפ"שטיין זיע"א

בכל תקופה מארבע תקופות השנה קוראים עשרת הדברות כדי להגיע לאמונת אחרותו יתברך

איתא בזהר הקדוש שעשרה מאמרות שנבא בהם העולם הם כנגד עשרת הדברות, פי עשרה מאמרות הם יו"ד היות. לכן תקנו לנו הקדמונים לקרות ארבע פעמים בשנה עשרת הדברות ובכל תקופה אנו קוראים אותה.

בתקופת טבת אנו קוראים העשרת הדברות שבפרשת יתרו, ובשבועות אנו קוראים אותם והוא בתקופת ניסן, ובתקופת תמוז אנו קוראים העשרת הדברות שבפרשת ואתחנן, ובתקופת תשרי אנו קוראים עשרה מאמרות שנבא בהם העולם והם כמו עשרת הדברות, כדי שנקבל עלינו מלכותו יתברך שמו ונאמין באחדותו שהוא יתברך שמו עיקרא ושרשא דכל עלמין והוא ממלא כל עלמין ובתוף כל עלמין ומסבב כל עלמין (הפסרת שבת נחמו ד"ה נחמו):

אמרי אמת

רבי יהודה לייב אייגר מלובלין זיע"א

בשבת זו נפתח מקור הרפואה כמו בעת קבלת התורה

בהשבת הנה נפתח מקור הרפואה בשלמותו כמו שהיה בשעת מתן תורה שנתרפאו כלם, ונתחדשו כבראשית הבריאה שלא כדרך רפואת הטבע, כי על פי דרך הטבע אין מועיל רפואה רק לאדם שגחלש כחו מחמת מכה או חלי רחמנא לצלן, אבל

מעלת שבת פרשת יתרו

בית אברהם

רבי אברהם מסלונים זיע"א

פרשת יתרו הכנה להג השבועות

פרשת יתרו היא הכנה לשבועות, כמו רופא שנותן לאדם תרופה ומחלק אותה לחלקים מפני שאי אפשר לקבל את כל התרופה בבת אחת, כך אי אפשר היה לקבל בבת אחת גדל הקדשה של חג השבועות, ונתנה לנו גם הקריאה של מתן תורה בפרשת יתרו, והיא הכנה לשבועות:

בוצינא דנהורא

רבי ברוך ממזיבנז' זיע"א

בקריאת פרשת יתרו מעוררים את הארת מתן תורה

נודע שבכל גס וגס שנעשה לאבותינו, כשיגיע העת הזאת נתעורר האור והשמחה הזאת, והעת הזאת מעורר הקריאה לקרות בתורה ענין הגס, וכמו כן הקריאה מעורר הזמן, למשל שבת שירה הוא יומא דפגרא מפני שקורין השירה, הגם שלא היה הגס בשבת זה, רק מפני שקורין הפרשה הזאת נתעורר השמחה והגס, וכן בשבת של עשרת הדברות, מפני שהקריאה מעורר הזמן כמו שהזמן מעורר הקריאה. וזהו פגנת המשנה (ברכות פ"א מ"ב), הקורא מכאן ואילך אף על פי שעבר הזמן, לא הפסיד, מפני שהקריאה מעורר הזמן והוא כאדם הקורא בתורה כג"ל:

עצמותו ממש? תברך. ובא בעל הגמרא עליו השלום לעורר לבות בני ישראל, ולהזהירם ולזרזם להזהר בכבוד התורה לעסק בה תמיד ולקיים מצותיה, משום דהיא עצמותו יתברך, ומי הוא שישמע הדבר הגדול הזה ולא תפל עליו אימתה ופחד ויזהר בכבוד התורה במאד מאד.

וזה שאמר: הביטו וראו, אתם בני ישראל, מה רמו לכם הקדוש ברוך הוא במלת אנכי, הרי היא נוטריקון אצא נפשי כתיבתי? הרי היא, כלומר התורה שנתתי לכם היא הנפש שלי ממש, דעו וראו שהנפש שלי היא שכתבתי ונתתי לכם, ומה תענו אם תפגמו בנפשי חס וחסיליה, לכן השמרו מאד לנפשותיכם.

וזהו הוא ממש שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (דברי ד ד), אמר לו הקדוש ברוך הוא לאדם נרי בדרך ונרף בדרך, אם תשמר את נרי אשמר את נרף וכו', ועל פי מה שכתבנו הרי הוא כמבאר:

באר מים חיים

כבי חיים מטשרנוביץ זיע"א

הזוכה לעסק בתורה מתוך מבט על הפנימיות הגנוזה בה זוכה להגיע להשתוקקות והתלהבות תמידית לבורא יתברך

הזוכה לכתרה של תורה זוכה לראות ולהביט בנפלאותיה ודרך החיים והאור הגנוז בה, על דרך הכתוב (תהלים לד ט) 'טעמו וראו פי טוב ה', לידע ולהבין בטוב טעם אור תענוג התורה ומחמדיה, ולהשיג אור הבהיר אור צח ומצחצח אשר נעלם בתורתנו הקדושה, ומתגלה לדורשיה ומבקשים ומחפשים אותה ככסף וזהב וכמטמונים ורוצים שיאירו עיניהם בהתורה למטעם פעם טעם מתיקת התורה, להם מתגלה אור הזה.

לחסרון אבר אין מועיל שום רפואה וכו', אכל בשעת מתן תורה נתרפאו כלם וכו'.

משל לעשיר אחד שנתחייב לתן לבנו סך עצום, וכשהצד השני לא עלתה בידו לתן התחייבותו, אם בכל זאת רוצה הוא בהחנות עוזר לו הוא מכיסו על הוצאותיו ומלבושיו, בכדי שיבא לידי גמר. וכן הנה הענין בשעת מתן תורה, שמחמת רצונו יתברך בנו, שלח רפואה גם למי שאינו יכול לעזור עצמו מצד מעשיו.

וכן הענין בכל שנה בעת קריאת הסדרה הזאת מפללות ישראל נשפע הרפואה השלמה מחמת האמונה השלמה אף למי שאינו ראוי וכו', ובפרט ביום שקוראין העשרת הדברות שנאמר בהם 'זכור את יום השבת' ושבת הוא פללא דאורייתא, ומושף רפואה לכל ישראל, כמאמרם ז"ל (שבת יב.) שבת היא מלועק ורפואה קרוכה לבוא:

מעלת התורה

מחשף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

התורה היא עצמותו יתברך

הנה אמרו בגמרא (שבת קה.) אנכי ראשי תבות אצא נפשי כתיבתי. ויש לתמה מה בא להשמיענו בזה, בשלמא דבר שאינו מבאר בתורה ראוי להביאו בחשבון או נוטריקון וכיצא, אכל דבר הכתוב בתורה בפשיטות מה שזכות עוד להביאו ברמו, וכתיבת התורה ונתיתנה מפרשת בתורה כפה פעמים, דזיל קרי פי רב הוא.

ואפשר לומר, דידוע שכל התורה שמותיו של הקדוש ברוך הוא, נמצא היא

ידיים ורגלים וכדומה, לתמונת הגוף, פן הגוף הוא נעשה לבוש בתמונת אברים מול הנשמה.

והאדם הגס העב מהמוני העם אינו יודע ואינו רואה כי אם בשרו בשר הגוף הגשמי ודומה לו שזה כל האדם וכי היד או הרגל בעצמם עושים פעולתן להלך ולדבר לראות ולקח ביד וכדומה, אבל מי שעניי שכל לו, יודע כי כל בשר הזה הוא מאשר יש בו רוח חיים פח הנשמה בכל אבר ואבר, והיא אשר תעשה כל הפעולות וכל העשיות, ובלתי כחה אשר מתפשט באברי הגוף, לא יזיז ולא יניע שום אבר מאבריו.

וכן בתורה הקדושה, אשר עקרה היא אור נשמתה והוא הרוחניות שבה מאור נעם טעמי התורה בעבודת ה' אשר בה ובשמותיו של הקדוש ברוך הוא למי שזכה ה' אותו בהם. והאיש הגשמי העב אינו רואה בה כי אם לבושי התורה וגשמיותה, אבל מי שעניי שכל לו יראה ויביט בפנימיותה ואור החיים שבה כאמור למעלה:

תורה לשמה

יבין ובעז

רבי מאיר מרגליות זיע"א (פלימדי חבר למנן הכעש"ט זיע"א)

למוד תורה לשמה על דרך הכעש"ט –
התבוננות בקדשת האותיות

ללמוד לשמה בלי שום פנוה זרה, וכאשר הזיהורו אותי לזה מורי הגדולים בתורה

ובחסידות, ובתוכם ידידי הרב החסיד מופת הדו"ר מוהר"ר ישראל בעל שם טוב זצלה"ה פנוה רצויה בלמוד לשמה, לדיבק את עצמו בקדשה וטהרה עם האותיות בכת ופעל בדבור ובמחשבה, לקשר חלק מנר"ן ח"י בקדשת גר

עד שעל ידי הלמוד התורה הקדושה תלהב לבו ורעיון מחשבתו להעלות גר תמיד, ולהיות עולה עמו במחשבתו הקדושה עד שנעשה בבחינת 'סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה' (כראשית כח יב), וכל כך יתפק למו טעם מתיקות התורה באהבת ה' ורצון אין סוף ברוך הוא וברוך שמו הנעלם בתורתו הקדושה עד שיכסף וירצה ויחשק לדיבק נפשו לה' תמיד, ואור האהבה והחמדה והתשוקה הגדולה בוער בלבו כאש להבה בכלות נפשו לאלהים:

והנה הוא מיחד בכת שכלו ומחו ובאהבת לכו ואור המאיר עליו, אותיות התורה ושמותיו של הקדוש ברוך הוא הרמוזים בה זה בזה עד שהתורה נעשית שם אחד לקודשא בריך הוא. והסודות והיחודים אלו המה בבחינת אור המתלהב ומאיר עד אשר נקשרין המאורות עליונים והפרצופים הנוראים במדותיו הקדושים אחד אל אחד, כמו שמאריך בזה הקדוש בכמה מקומות (ראה ח"א פג:) משלושה גוונים של שלהבת המתדבקים זה בזה וגוף הגר הוא ארבעה, מול ארבעה העולמות המתקשרין זה בזה.

והכל בכת אהבתו ויראתו הגדולה וכח סודות השמות ויחודי התורה, ואור מחשבתו הקדושה והטהרה אשר מקשר ומדיבק פח המחשבה ומחו ונדעתו, לראות אשר התורה אינה ספורי מעשיות הגשמיים חס ושלום, רק שנתלבשה בכמה לבושים שונים אין מספר, לאשר ירדה לעולם הזה הגשמי העב נתלבשה בלבושים גשמיים.

כדרך משל גוף הגשמי בשר אדם הוא לבוש ונרתיק אל הנשמה אשר בתוכו שהיא עשויה ברמ"ח אברים ושס"ה גידים ורחניים, ועל דמותה נעשה הגוף בתמונת אברים הללו כמו לבוש האדם אשר על הגוף שנעשה בבתי

לומדים לכונה זו, ואדרבה המה מתפארים בה ומעריכים טוב ברע, וזה היה חטא אדם הראשון בצען הדעת טוב ורע, שהיה מערב טוב עם רע הכל ביחד.

אמנם היות להם הסבה המונעת מהתקרב בעבודת השם יתברך עם היותם לומדים תורה, הוא על פי מה שאמרו רז"ל (ע"ז טו) בענין עקר למוד התורה, ואמרו על פסוק 'כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו וגו' (תהלים א ב), בתחלה נקרא 'תורת ה' וכשעמל בה נקרא 'תורתו'. וצריך להבין דברי חכמים, למה הוא כך, ומה היה חסר אם לא היה נקרא תורתו והיה לומד תמיד בתורת ה'.

אך יובן עם מה שכתבו שהתורה היא מורה דרך, וצריך כל אחד בעת למודו לשמע בקול מורה דרך שבה להורות לו איך יתנהג בתורתו ועבודתו, וזה נקרא 'תורתו' על שמו של אדם בפרטות לכל אחד ואחד, ועל פונה זו אמר הכתוב (משלי כח ט) 'מסיר אָזְנוֹ מִשְׁמַע תּוֹרָה, דְּהוּי לֵה מִימַר מִסִּיר פִּיּו מִלְּלַמַּד תּוֹרָה'.

אבל לפי מה שבארנו אתי שפיר, שכל אדם יטה אָזְנוֹ לִשְׁמַע בְּלִמְדוֹת שְׁלֹמֹד לְשִׁמְר וּלְעִשׂוֹת לְאַהֲבָה אֶת ה' וּלְעִבְדוֹ, וְאִם כֵּךָ לְעִבְדוֹ וְנִקְא בְּדָבָר הַזֶּה יַעֲשֶׂה הָאָדָם וְחִי בְּהֵם חַיֵּי עוֹלָם, וְעַל זֶה אָמְרוּ רַז"ל אִם אָבָן הוּא נְמוּחַ כּו' (ד"ה וישמע יתרו):

התורה מתקומת באדם על ידי שמקדים לה את היראה

אמרו רז"ל (אבות פ"ג) כל שיצאת חטאו קודמת לחקמתו כו', ואם בן אי אפשר שיתקיים החקמה, דהינו התורה, רק כשתקדם לה היראה, לכן דבר השם יתברך במדת הגבוהה והפחד ונפל פחד גדול עליהם, ויחידר כל העם וגו' (שמות יט טז), ועל ידי בן היתה בהם הכנה לקבל התורה.

מצנה ותורה אור אותיות המחכימות ומשפיעים שפע אורות וחיית אמתיות נצחיות.

וכשזוכה להבין ולהתדבק בהאותיות קדושים יוכל להבין מתוך האותיות ממש אפילו עתידות, ולכן נקראת התורה מאירת עינים, שמאירה עיני המתדבק בהם בקדשה ובטהרה כמו האותיות של אורים ותמים.

ומילדותי מיום שהפתי בדבקות האהבה עם מורי הרב מוה"ר ישראל תנצב"ה הנ"ל, ידעתי נאמנה שזה היה הנהגותיו בקדשה ובטהרה ברב חסידות ופרישות וחקמתו, צדיק באמונתו יחיה, דמשמרין גלגן לה, כבוד ה' הסתר דבר (פרק ב עמוד 1):

מאור עינים

רבי מנחם נחום מטשורנוביל זיע"א

עינינו רואות אנשים לומדי תורה בפלפול גדול והמה רחוקים מיראת ה' ומעבודתו והיצר הרע שלם אצלם ולא נמוח ולא נתפוצץ כלל

הן אמת נודע כי התורה נתנה לנו להורות לנו את הדרך אשר נעלה בה במסלות בית אל העולה הרמה לדבקה בה' ובמצותו, כמאמר רז"ל (קידושין ל) בראתי יצר הרע בראתי תכלין שהיא התורה, ואמרו עוד (שם) אם פגע בך מגול זה כו' אם אבן הוא נמוח וכו'.

והנה עינינו רואות כמה אנשים לומדי תורה בפלפול גדול והמה רחוקים מיראת ה' ומעבודתו, והיצר הרע שלם אצלם שלא נמוח ולא נתפוצץ כלל. אבל באמת דבר ברור הוא שגם תורה אין להם, שאף על פי שלומדים, אין נקרא אצלם תורה.

כי חגיגת מה שנקרא 'תורה' להיותה מורה דרך לעבודת השם יתברך ונותנת עצה לדבקה בהשם יתברך, לא לזולתו. והם אינם

יושב ביראה תכנינה. וצריך להבין למה הענש דוקא תכנינה, ומה מדה כנגד מדה הוא.

ויובן לפי דברינו הנ"ל, שהיראה היא פלי של התורה, ובתורה כתיב 'הלא כה דברי פאש נאם ה' וגו'" (ירמיה כג כט), ואיך אפשר לקח האש בלא פלי, ולכן הענש 'תכנינה', שגשרפו המחין שלו שלוקח האש בלא פלי. כללא דמלתא שהיראה היא פלי של התורה ולכן צריך שתקדם לה פי איך יקח האש בלא פלי.

ולכן יש כמה לומדים שבקיאים בכל הש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים ואינם יכולים לעבד את ה' יתברך

ולכן יש כמה לומדים שבקיאים בכל הש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים – וכשהוא בלא יראה אינו כלום, כי לוקח האש בלא פלי ונשרף הוא והמחין שלו ואינו יכול לעבד את השם יתברך כי נשרפו המחין שלו.

איך לא ירא מפני מלך גדול ונורא העומד עליו בשעה שלומד הגמרא

והעצה לזה איך יראים מהשם יתברך הוא באמונה, 'צדיק באמונתו יחיה' (חבקוק ב ה), להאמין שהוא יתברך מלא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מנה, ואיך לא ירא מפני מלך גדול ונורא העומד עליו בשעה שלומד הגמרא, הגם שמלא כל הארץ כבודו, אף שם הוא התגלות יותר - שהשם יתברך מתגלה אצלו יותר בשעה שלומד (ד"ה וידבר אלהים):

אוצרות הב"ח

רבי יואל סירקיש זיע"א

מאמר הגמרא בטעם הדבר שאין תלמיד חכמים זוכים שבניהם יגדלו כמוהם

ומפני מה אין מצויין תלמידי חכמים לצאת תלמידי חכמים מבניהן וכו', רבינא

והנה היראה היא פלי להתורה וכה מלבש כל התורה, כמו שגאמר 'הן יראת ה' היא חכמה' (איוב כח כח), שבתוכה מלבשת ומעטפת כל החכמה והתורה, ראשית חכמה יראת ה' (תהלים קיא י), שיראת ה' צריך להיות קודם לחכמה, שהיראה היא פלי, והפלי צריך להיות מקדם, שאם אין לו פלי במה יכנס וכו'.

באור איך שמעו כל ישראל את התורה בדבור אחד

ולכן דרשו חז"ל (ספרי בהעלותך קב) על פסוק 'וידבר אלקים את כל הדברים גו', שדבר הכל בדבור אחד מה שאין הפה יכול לדבר ואין האזן יכולה לשמע, וצריך להבין איך שמעו ישראל כל התורה כלה בדבור אחד, בשלמא הבנור פרוץ הוא הפל יכול מה שאין הפה יכול לדבר הוא הנה יכול לדבר כל התורה כלה בדבור אחד, אבל איך שמעו ישראל. גם למה עשה השם יתברך כן ומה תועלת הנה לישראל בזה.

ויובן לפי דברינו הנ"ל שבייראה מעטפת ומלבשת כל התורה פנ"ל, והשם יתברך דבר במדת היראה והפחד לכן דבר כל התורה כלה בדבור אחד פנ"ל, ולכן יוכלו לקבל, מפני שהיתה להם היראה, שנפל פחד גדול עליהם, ובהיראה מעטפת כל התורה. והשם יתברך נתן והפעיל זאת בישראל שפשיהיה להם היראה יהיה בהם כל התורה, והיראה להם שבהיראה יש בכחו זה לדבר כל התורה כלה בדבור אחד, שבהיראה מלבש כל התורה.

הנוטל את התורה ללא יראה כנוטל אש בידיו ללא כלי החוצץ ונשרפים המחין שלו

ולכן דרשו רז"ל (שבת ל:) על פסוק 'שפתותיו שושנים גו'" (שה"ש ה יג) אל תקרי שושנים אלא שושנים, 'מור עבר' אל תקרי מור עובר אלא מר עובר, כל תלמיד היושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר תכנינה, דהינו שאינו

לידע הדינים לצורך משא ומתן, גם להתנאות להראות חכמתם, ולא נתפנו להתעצם ולהתדבק בקדשת ורוחניות התורה, ולהמשיך השכינה למטה בארץ כדי שתעלה נשמתם למדרגה גדולה אחרי מיתתם, הנה בזה עשו פרוז שנסתלקה השכינה מן הארץ ועלתה לה למעלה, והארץ נשארה בגשמיותה בלי קדשה, וזה היה גורם חרבה ואבדנה.

והוא אמרו 'מי האיש החכם' וגומר, 'על מה אבדה הארץ' וגומר, 'ויאמר ה' על עזבם את תורת אשר נתתי לפניכם' וגומר, ואמר 'תורת' תורת אמת אשר נתתי במתנה שלא יהיו למדין ושוכחין, וגם פרשתי להם טעם כל הדברים ופרושיהם, וזהו 'אשר נתתי לפניכם' - פשלתון ערוף וכו', וכמו שכתבו רבותינו ו"ל על פסוק 'אלה המשפטים אשר תשים לפניכם' (שמות כא א). וכנתי, 'תקשרו בעצם קדשת תורת אמת, והשכינה תהא שורה בקרבם.

והמה עזבו את תורת ה' ולא הלכו בה, פרוז תחלת ההליכה ברוחניות התורה ממדרגה למדרגה כדי שתתדבק הנשמה בעצמות קדשת התורה, 'לא הלכו בה', דהינו לא הלכו בה לשמה, בשעה שבאו לפתח בעסק התורה ולברך לפניו יתברך ולהודות לו על נתינת התורה לעמו ישראל כדי שיהיו דבקים בקדשתה ובשכינתו יתברך.

והוא המכוון בברכת 'אשר בחר בנו', על אשר קרבנו לפני ה' סיני ונתן לנו תורתו הקדושה כלי חמדתו שהיה משתעשע בה בכל יום, כדי שתתדבק נשמתנו בעצמות קדשת התורה ורוחניותה, ולהוריד השכינה בקרבנו, לא הלכו בה לעסק בדברי תורה לשמה, כי בזה נעשו שנסתלקה השכינה מן התחתונים ואז 'אבדה הארץ נצתה כמדבר מבלי עבר', כלומר נחרבה ונשארה חמרי

אומר שאין מברכין בתורה תחלה, דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב 'מי האיש החכם ויבן את זאת' (ירמיה ט יא), דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פרושו עד שפרשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, דכתיב 'ויאמר ה' על עזבם את תורת וכו' (פסוק יב שם), הינו 'לא שמעו בקולי' הינו 'לא הלכו בה', אמר רב יהודה אמר רב שאין מברכין בתורה תחלה. (נדרים פא.)

כונת נתינת התורה היתה כדי שנתדבק על ידה במקור רוחניותה

ואיכא לתמה טובא, למה יצא כזאת מלפניו להענישם בענש גדול ורם כזה על שלא ברכו בתורה תחלה שהוא לכאורה עברה קלה. ונראה דכונתו יתברך מעולם היתה, שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתנו בעצמות ורוחניות וקדשת מקור מוצא התורה. **ולכן** נתן הקדוש ברוך הוא תורת אמת לישראל במתנה שלא תשתפח מאתנו, כדי שתתדבק נשמתנו וגופנו ברמ"ח איברים ושס"ה גידין ברמ"ח מצות עשה ושס"ה לא תעשה שבתורה.

אלו היו עוסקים בתורה למטרה זו היו זוכים להיות מרובתה לשכינה וכל הארץ היתה מאירה מכבודו יתברך

ואם היו עוסקים בתורה על הפונה הזאת היה המה מרובתה והיכל לשכינתו יתברך, שהיתה השכינה ממש בקרבם כי היכל ה' המה ובקרבם ממש היתה השכינה קובעת דינתה, והארץ כלה היתה מאירה מכבודו, ובזה יהיה קשור לפמלא של מעלה עם פמלא של מטה, והיה המשכן אחד.

על ידי שלמדו התורה אך ורק כדי לדעת הדינים ולהתנאות הפרידו את השכינה מלשרות בארץ

אבל עתה שעברו חק זה, שלא עסקו בתורה כי אם לצורך הדברים הגשמיים - להנאתם

מסת הפנאי ומתוך שחסידים הם מתבררת ונעשו פרי כנזכר: [ועין בתקוני זהר הקדוש בהקדמה (דף ה:) בד"ה וְרָגַא שְׁבִיעָא בְּבֶאֱר לְחֵי רְאִי שָׁם שְׁמַבְיָא דְּבְרֵי הִירוּשְׁלַמִּי הַנִּזְכָּר] (מהר"ק אות יב):

שִׁפְתַּי אָמַת

רבי יהודה ליב מגור זיע"א

מי שתמיד נוספת בו אהבת תורה סימן שלומד לשמה

והנה משה רבנו עליו השלום מחבב עמידת הר סיני לבני ישראל, (דברים ד ז) 'מי גוי גדול כו'. ולכאורה יפלא, כי משה רבנו עליו השלום היתה שכינה מדברת מתוך גרונו תמיד, ובני ישראל שמעו פעם אחת דבור הקדוש בהר סיני, והנה צריך להיות חביב להם ביותר.

אבל האמת, זה סימן מבהק – מי שנתוסף לו בכל עת יותר חשק ורצון ואהבה אל התורה על ידי רב התעסקות בה, הוא סימן שלומד לשמה באמת, כענין מילתא אלבישיהו יקרא (שבת י:). ולכן משה רבנו עליו השלום מה ששמע יותר מהשם יתברך, נתלהב בכל עת יותר ויותר, כמו שאמרו במדרש יחסי (בר"ר צו א) שדגים חיותן במים, מצפין לכל טפה כאלו לא טעמו טעם מים, כן בני ישראל לתורה עין שם.

ואמשר שזה היה מחלקת בני ישראל עם משה רבנו עליו השלום, שהם אמרו (דברים ה כב) אם לספים אנחנו לשמע כו', שיראו שעל ידי זה יבא הדבר לרגילות ויפלו מהתלהבות שלהם, וכפי מדרגתם היה אמת דבריהם, והסכים הקדוש ברוך הוא עמם. אבל משה רבנו עליו השלום כפי מדרגתו ידע, שכל מה ששומעין יותר יתרבה התלהבות יותר כנ"ל

(ואתחנן תרל"ח):

מבלי עובר שם קדשת השכינה, כי נסתלקה השכינה לגמרי מן הארץ ועלתה לה למעלה (אור"ח סימן מז):

דְּבַרֵי תוֹרָה

רבי חיים אלעזר ממונקאטש זיע"א

צדיקי הדורות שעסקו שעות רבות בכל יום בתפלה וכן בקבלת קהל לברכה וצעה וכו' לברכה בתורתן

הנה אמרו בש"ס ברכות (ב:) חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת וכו' תורתן הארץ משתמרת וכו' עין שם, ומשני הש"ס מתוך שחסידים הם תורתן משתמרת וכו' עין שם. **ועם** כל זה יפלא עדין על רבותינו קדושי עליון זי"ע, שאיננו מהם גאוני עולם בחרפות ובקיאות הגם שעסקו רב ימיהם בתפלות ובקשות בעד הפאים לקבל ברכתם ולתן להם עצתם וכתיוני הפלל.

והתרוץ שאמרו בגמרא בבלי דילן 'שתורתן משתמרת' אינו מספיק עדין, כי 'משתמר' הוא רק דבר שלמד ועין בו רק 'משתמר' שלא ישכחוהו, אבל הארץ היה להם זמן ללמד כל זה, ומתי למדו ועינו בכל זה גם בתחלה ולכתב חדושים רבים כאלו וחסידים נפלאים וכיוצא.

ושמעתי ששאלו זאת להגאון הקדוש מבוטשאטש זי"ע בעל דעת קדושים, והשיב על פי דברי הירושלמי ברכות (פ"ה ה"א) ששאל גם כן על חסידים הראשונים כנזכר, אמר רבי יצחק בי רבי אלעזר על ידי שהיו חסידים 'היתה ברכה נתנת בתורתן' וברכה נתנת במלאכתן, עד כאן לשונו.

וכיון שאמר 'שהיתה ברכה נתנת' בתורתן 'ולברכה' אין שעור, על כן נעשו כמעין הנובץ גם במעט הלמוד שהספיק לפי

פְּרַשְׁתַּי יִתְרוֹ

לְהַמְדַּבֵּר וַיְהִי לּוֹ עֶכּוֹב, וּלְכַף הָעֵלִים וְהַסְתִּיר שְׂתַכְף שְׁשֹׁמֵעַ – וַיִּבֹא, כְּמַעַט מִבְּלֵי הַלּוֹף בְּלֹא הַכְּנָה.

וּלְכַף מביא רש"י מנין למד זה לפחד, והתרוץ 'קריעת ים סוף ומלחמת עמלק', אף על פי שהיה קריעת ים סוף וכל העמים ראו וידעו זה כמבאר, ואף על פי כן זה הרשע בא, וכתוב גם כן 'ויבא עמלק', משמע פתאום כמעט בלי הלוף, כמבאר במדרש שהלך ארבע מאות פרסה בבת אחת שלא להתרשל.

וְזֶה מצינו 'מאיבי תחכמני מצותיך' (תהלים קיט צח), כשהצדיק רואה להרשע האיך עושה ערמימות לעשות הרשעות, מכל שכן האיך צריך להתאמצות לעבודת השם, וזה 'מאיבי', ממה שאני רואה לאיבי השם לעשות הרשעות, מזה 'תחכמני מצותיך'.

וּלְכַף זה הפונה ברש"י, קריעת ים סוף אף על פי כן היה מלחמת עמלק שפתיב ויבא, שהעלים ההלוף שלו, מכל שכן שיתרו עשה זה לרצון הבורא, ולכף כתיב 'וישמע - ויבא' כמעט בלי הלוף:

עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוקים כי בדבר אשר זדו עליהם (עתה ידעתי - מכירו הייתי לשעבר ועכשו ביותר, רש"י) (יח יא)

אמרי נעים

רבי מאיר מדן יקוב זיע"א

הגוים אינם שבים בתשובה רק כאשר כאים עליהם צרות, ואלו ישראל גם כאשר מקבלים טובה מוסיפין בתשובה ועבודת השם יתברך

מדרוך האמות העולם שאין עושין תשובה רק כשפא עליהם צרות רבות, כמו

וישמע יתרו כהן מדין (מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, רש"י) (יח א)

לב שמח

רבי חנוך דב מאלעסק זיע"א

יתרו למד מעמלק כמה יש לזהר לבוא מיד להצטרף לדבר שבקדשה טרם יתקרב מאחרים

וישמע יתרו כהן מדין, רש"י מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, ושמעתי ממורי חמי זצלה"ה [רבי שלום מבעלזא זיע"א] (הגם שפבר נכתב זה בכתביו, אף על פי כן מתמת שיהא שפתותיו דוכבות, כפי שבקש ממני בחיים חיותו שאכתב התורה שלו, ואמתי לו למה ועל מה מבקש אדוני מורי חמי זאת ממני, והשיב לי - ראה בהקדמה של לקוטי אמרים של המגיד, דהקדוש מורנו ורבנו רבי דב אמר לו, הקטן בעיניך מה שבקש דוד המלך אגורה באהלך עולמים, ואם דוד המלך בקש מהשם שיזכה לומר מפיו בכתבי כנסיות ואחריו כל הצדיקים, ומורנו ורבנו רבי דב אמר כך להמגיד [מלוצק], מכל שכן אני, כשראיתי זה יש לי השתוקקות וחיפץ שיהא נאמר בשמי בכתבי כנסיות. ובקש ממני לחזק את עצמו בכל כח להביא להדפוס, רק פעת אין ברצון השם עדין מתמת עכובים, ולכף אני עושה רצונו וחזר כמה פעמים דבורים שלו שיעורר אותו בגן עדן עם התורה שלו וממילא יזכר אותנו גם כן לטוב).

ואמר בפשיטות ברש"י, דכאן כתיב 'וישמע יתרו וכו' ויבא יתרו חתן משה אל המדבר', ולא כתיב וילך, משמע שהליכה שלו היה בהעלם והסתור, שהיה מתפחד אם ידבר עם אדם שרוצה ללך אז ירשלו אותו מההלוף, שיאמרו לו מי שיושב בכבודו של עולם לך?

(שבת קא ט), וְהוּוּ כִי יִהְיֶה לָהֶם דָּבָר הֵינּוּ לְהַעֲמֵם הַקְדוּשׁ הַבָּאִים לְשִׁמְעוּ, כְּשֵׁיִשׁ לָהֶם אִיזָה דָבָר וְצָרָךְ, הֵן רוּחֵנִי אוֹ גִשְׁמִי, אֲזַי הַדְּבֹר בָּא אֵלַי מִמִּילָא וְהָשֵׁם יִתְבָּרַךְ מִזְמִין בְּפִי אֵלֹו הַדְּבֹרִים. שְׁאֲפַעַל לָהֶם כָּל צָרָכָם.

וְלָכֵן נִקְרָאוּ אֵלֹו הַדְּבֹרִים בְּחֵינַת שׁוֹפָר, 'כִּשְׁוֹפֵר הָרֶם קוֹלָךְ' (ישעיה נח א), כְּמוֹ הַשׁוֹפָר שֶׁכָּפִי מֵה שְׁמַנְפָּחִין וְתוֹקְעִין בְּתוֹכוֹ כִּף נִשְׁמַע הַקּוֹל הַיִּצְאָ מִמֶּנּוּ וְזוֹלַת הָאָדָם הַתּוֹקֵעַ בְּתוֹכוֹ לֹא נִשְׁמַע שׁוֹם קוֹל מִמֶּנּוּ, כִּף הֵם הַנְּבִיאִים וְצַדִּיקֵי וּמְנַהֲגֵי הַדּוֹר – שְׁאִינָם מְדַבְּרִים שׁוֹם דְּבֹר שְׁלָהֶם, כִּי אִם מֵה שְׁהָאָדָם הָאֵין סוֹף הַעֲלִיּוֹן מִשְׁפִּיעַ לָהֶם לְפִי צָרָךְ הַמְקַבְּלִים וְשׁוֹמְעִים מִמֶּנּוּ וְלִתְקַנְתָּם וְטוֹבָתָם לְכָל אֶחָד כְּעָרְכוֹ וְלְפִי נִשְׁמָתוֹ. וְגַם לְפִי הַזְּמַן שֶׁהֵם בּוֹ, עֲנִינֵי פֶסַח בְּפֶסַח וְעֲצֵרַת בְּעֲצֵרַת, שִׁיְהִיּוּ הַכֹּלִים לְקַבֵּל אוֹר הַיָּמִים הַקְדוּשִׁים הַבָּאִים, וְגַם בְּכָל יוֹם וְשַׁעֲה וְרַגַע יֵשׁ הַשְׁתַּנּוּת וְאוֹרוֹת וּמְשַׁכְּלוֹת אַחֲרַיִם וְכוּ'.

וְזָהוּ שְׁאֲמָרוּ חַז"ל (מגילה ד) מִשָּׁה תִקַּן לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל שִׁיְהִיּוּ שׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין כּו', כִּי יֵשׁ בְּיִשְׂרָאֵל אֵלֹו הַב' בְּחֵינּוֹת, בְּחֵינַת 'דוֹרְשִׁין' הֵם הַצַּדִּיקִים הַמְשַׁפְּעִים וּבְחֵינַת 'שׁוֹאֲלִין' הֵמּוֹן הָעָם שְׁצָרִיכִים לְשָׂאֵל וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵת הַצַּדִּיקִים כָּל צָרָכָם, וְצָרִיכִים לְשָׂאֵל וְלָדְרֹשׁ כְּפִי הָעֵת וְהַזְּמַן שֶׁהֵם בּוֹ הַלְכוֹת פֶּסַח בְּפֶסַח כּו', וְהָשֵׁם יִתְבָּרַךְ מִשְׁפִּיעַ בְּפִי הַדּוֹרֵשׁ לְהַשְׁוֹאֲלִין הָאוֹרוֹת וְהַמְשַׁכְּלוֹת שְׁצָרִיכִין בָּזֶה הַזְּמַן.

וְעַל כֵּן בְּדוֹרוֹת אֵלֹו צָרִיכִין אֲנִי לְחַזֵּק עֲצֻמּוֹ לְמֵאֵד בְּאֲמוּנַת חֻכְמִים וְהַצַּדִּיקִים, וְלֶאֱסֹף אֲלֵיהֶם תְּמִיד, וְהֵם יִשְׁפִיעוּ לָנוּ כָּל הַהִתְנַהֲגוּת וּמְשַׁכְּלוֹת לְעִבּוּדַת בּוֹאֲנֵנוּ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ כְּפִי הָעֵת וְהַזְּמַן שְׁאֲנֵנוּ בּוֹ וְכוּ' (פרשת ויקרא):

פְּרַעַה שְׁאֲמָר 'ה' הַצַּדִּיק וְאֲנִי וְעַמִּי הַרְשָׁעִים' (שמות ט כז), וְכִמוֹ כֵּן הָעִיר נִינּוּה, לְאַחַר שְׁנַגְזוּר עֲלֵיהֶם לְשַׁפֵּךְ עֲלֵיהֶם אֶף וְחִמָּה אֲז הֵם קְרוֹבֵי תְּשׁוּבָה, אֲכָל כְּשֵׁיִשׁ לָהֶם רַב טוֹב אֲז מְכַעֲסִין כְּלָפִי מַעֲלָה וְהוֹלְכִין בְּשִׁרְיוֹת לְבָם. אֲכָל לֹא כֵן דָּרָךְ הַתּוֹרָה, רַק אֲדַרְבָּא עַל דִּי יִתְרוֹן הַטּוֹבָה אֲז יוֹסִיף בְּעִבּוּדְתוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְלָזֶה כְּאֲשֶׁר בָּא יִתְרוֹ וְרָאָה כָּל הַטּוֹבָה שֶׁהָיָה לְיִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָר בְּלִי שׁוֹם דְּאָגָה – וְעַם כָּל זֶה הָיָו צַדִּיקִים גְּדוֹלִים דוֹר דָּעָה, עַל כֵּן אָמַר מִכִּירוֹ הַיִּתִּי לְשַׁעֲבִיר, עַד עֵתָה הַיִּתִּי מִכִּירוֹ כְּאֲשֶׁר שִׁפֵּךְ עֲבָרָה וְעַם וְצָרָה וְחִמָּנָא לְצַלֵּן, אֲז הַיִּתִּי חוֹזֵר בְּתְּשׁוּבָה לְפָנָיו, אֲכָל עֲכָשׁוּ בֵּיתֵי ד', אֲנִי רוֹאָה עֲבֹדוֹת חֲדָשׁ אֲשֶׁר אֲדַרְבָּא מִתּוֹף יִתְרוֹן הַטּוֹבָה לְעִבּוֹד הָשֵׁם יִתְבָּרַךְ בְּתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּהַכְנָעָה אֲמִתִּית בְּעִבּוֹר כְּבוֹד שְׁמוֹ:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחַתְּנוֹ כִּי יָבֹא אֵלַי הָעָם לְדַרְשׁ אֱלֹהִים כִּי יִהְיֶה לָהֶם דָּבָר בָּא אֵלַי (יח טו-טז)

קוֹל יַעֲקֹב

נְבִי יַעֲקֹב צְבִי יֵאלֶעֱס זִיע"א
הַכּוֹרָא יִתְבָּרַךְ מוֹרִיד לְצַדִּיקִים דְּבוֹרִים לְפִי צָרָךְ הַשׁוֹמְעִים

הָשֵׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַב רַחֲמֵי וְחַסְדֵי נִטַע וְשִׁתְּלַ בְּעֵת עֲקֹבוֹת מְשִׁיחַ נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים הַקְדוּשִׁים לְטוֹבַת דוֹרָם לְפַעַל לָהֶם כָּל הַצָּרִיכִים וְכָל הַשְּׁפַעוֹת טוֹבוֹת דִּנְשַׁמְתָּא וְדוֹגְפָא לְכָל אֶחָד לְפִי עָרְכוֹ וְצָרְכוֹ עַל דִּי תְּפַלְתֶּם וְתוֹרְתֶם, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ מִשְׁפִּיעַ וּמוֹרִיד לָהֶם מִמֶּשׁ כְּפִיָהֶם הַדְּבֹרִים אֵלֹו לְפִי צָרָךְ הַשׁוֹמְעִים לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּעָרְכוֹ.

וְהִנֵּה הַצַּדִּיקִים הַמְנַהֲגִים דוֹרָם הֵם בְּחֵינַת מִשָּׁה וְנִינְצוּן נִשְׁמָתוֹ, מִשָּׁה שְׁפִיר קְאֻמְרָת

שנרמז בזה שלא יתן האדם את עיניו באלו שיש להם עשר וכבוד ויתעצב אל לבו שעל שהוא לא זכה לזה, רק יסתפל על השפלות שיש כמה בני אדם שרחמנא לצלן המה עוד במעמד גרוע ממנו ואז יהיה שמח בחלקו וטוב לו.

וזהו כל העם יבא על מקומו בשלום ולא יתקנא באלו הגדולים ממנו, התקנה לזה והתבוננת על מקומו ואינו, הינו שיתבונן כי יש מקומות בני אדם שגם מה שזה יש לו הם חסרים גם מזה חס ושלום, אז ממילא יבא על מקומו בשלום שמח בחלקו:

ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר. ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל (י"ב א-ג)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

בזכות קדשת ישראל ואחרותם זכה משה למעלתו

אפשר לומר, דרבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין קז.) דרשו על פסוק (לעיל יז ח) ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים, שרפו ידיהם מן התורה, לפיכך נתגרה בהם עמלק. ועכשו שנתקרבו להר סיני ורצו לקבל התורה, הסירו רפיון ידים וקבלו עליהם לקבל התורה ולשמרה בנריות, ונתקדשו ונתטהרו ונעשו אהובים זה לזה בלב אחד כאיש אחד.

ומצד קדשתם וטהרתם ואחרותם זכה משה שעלה אל האלהים, דזכות ישראל היא שהשלימה למשה מעלתו, וכמו שמצינו

ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שנאי בצע ושמת עליהם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרת (יח כא)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

המקום את המצות כראוי בורא חילות של מלאכים

אפשר לרמז לפי מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ד מ"א) דצל ידי מעשים הטובים שהאדם עושה נבראים מלאכים טובים, הני מלי אם עושה לשם שמים בדחילו ורחימו, אבל העושה שלא לשמה אין נבראים מלאכים טובים, ואדרבא הוא מקלקל ולא מתקן.

וזהו שאמר ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל, הם שעושים המצוות לשם שמים ונבראים מהם חילות של מלאכים. וקתני ומפרש מי הם הנבראים על ידי מעשיהם הטובים, חילות של מלאכים הם יראי אלהים.

והנה יראי אלהים אנשי אמת ראשי תבות גימטריא אהבה, לרמז דעושים מיראה ומאהבה, וכל העושה מיראה ואהבה בודאי שפל מדות הטובות כלולות בו, וזהו אנשי אמת שנאי בצע שפיון שיש בהם יראה ואהבה, בהכרח שיהיו אנשי אמת ושנאי בצע:

וכל העם הזה על מקומו יבא בשלום (יח כג)

חמרא טבא

רבי אברהם שמחה מבארנוב זיע"א

אין לאדם להביט על מי שמעליו במעלה ולקנאות בו אלא על מי שתחתיו

במסורה ב' פעמים 'על מקומו', דין על מקומו יבא בשלום, ואיך והתבוננת על מקומו ואינו' (תהלים לו ט). ויש לומר

משה יזכר והאלקים יעננו בקול (יט ט)

תורה אור

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

באר הפסוק על פי פנימיות התורה

הנה אברהם איש החסד ומים, 'זכור אב כו'
(תפילת גשם). מים מגדלין כמו חלב שמגדל
את הולד, והינו מחין דיניקה שעל ידי הדיניקה
מתגדלין אברי הולד, והינו העלאת אורות
בכלים, שעל ידי רבוי אורות נעשה הגדלת
הכלים, חסד שבחסד, גבורה שבחסד כו',
והתפלות חסד וגבורה כו'.

כי הנה יזקרא אברהם בשם ה' א-ל עולם
(בראשית כא ג), שקרא והמשיך שם הנה
בעולם שיהיה גלוי. לפי שבסדר השתלשלות
עולמות הרי אמר לעולמו די, ורק עולמות
עליונים היה בהם גלוי ולמטה היה העלם,
ואברהם המשיך שיהיה גלוי גם למטה על
ידי שקרא בשם הנה יזקרא הנפש אשר עשו
בתרין (שם יב ה), שי"ח (שם יד יד) כו', לטע
אמונה בלבם כו', וגמילות חסדים ויטע אשל
כו' (שם כא ג).

אך כל זה אינו לפי ערך עשיה שלמעלה,
כי כדי להמשיך למטה הוצרך להמשיך
מלמעלה. ועל ידי זה היה תוספת אורות
באצילות, וכמו 'ויעש דוד שם' (שמואל ב' ח ג),
שהשמות שאינן נחקין הם חיות המדות, א-ל
אלקים כו', חסד וחסד שבחסד כו', על ידי
'הלוף ונסוע' (בראשית יב ט) 'יצוא ושוב' (יחזקאל
א יד) ועל ידי גמילות חסדים כו'.

וכמו שאמר מורי הרב המגיד ז"ל על פסוק
'בעמדם תרפיהו בפניהם' (יחזקאל א כד),
בעמדם בתפלה המלאכים מרפים אהבה ויראה
שלהם, שנופלים ממדרגתם לגבי המשכות
אהבה ויראה שלמטה.

בתלמוד (סנהדרין יא.) שיצאה בת קול ואמרה
יש אחד כאן שראוי שתשרה עליו שכינה
כמשה אלא שאין דורו ראוי לכך. מפאן ראיה
שזכות הדור היא שמסיעת לשלמות גדול
הדור.

עזבו את הרפיון בתורה והתאחדו

והנה מציינו שהאבות נקראים 'הרים', וישראל,
עכשו שנתקדשו באחדות אחת, נקראו
בלשם 'הר אחד'. וזהו שאמר ויסעו מרפידים,
דהינו, נסעו מרפיון ידים שהיה בהם בתחלה,
עכשו הסירו רפיון ידים וכאו למדבר סיני
בנריות, לקבל התורה בנריות ולשמרה בנריות.
יחן שם ישראל, נעשו בלב אחד פאיש אחד,
כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה
(מכילתא מס' דבחוש א). נגד ההר, לרמוז דכמו שהר
סיני גוף אחד, גם הם נעשו הר אחד, גוף
אחד וקדשה אחת ואחדות אחת, וזהו נגד
ההר:

**ויאמר אל העם היו נכנים לשלשת ימים אל
תגשו אל אשה (לא תקרבו לצד אתתא, תרגום
אונקלוס) (יט טו)**

טיח שרפי קדש

רבי אברהם מסוקטשוב זיע"א

דיוק ולמוד מוסר בדברי התרגום

אמר בשם חמיו הרב הקדוש מקאצק זצלה"ה,
שמצא הרבה דברים נעלמים בתרגום,
כגון בפרשת יתרו אל תקרב אל אשה ותרגום
לא תקרב לצד אתתא. ואמר הרבי מקאצק
זצלה"ה: אם הוא בצד זה אינו בצד זה.
והפליג אדמור ז"ל התורה הלז מאד, ואמר
כי הם מקור השכל, והרבה דבר ממנו וספר
בשבחה:

להיות אבא דאצילות, שאבא יונק ממזל השמיני כו', והינו מלמעלה מן ההשתלשלות, כידוע ענין ההשתלשלות דרך משל, שמחכמה נעשה הבנה ומדות וממדות מחשבה כו', והרי לפי ערך ההשתלשלות רחוק הוא ורחניות מצמיחה כמו מצשה גשמי נגד דבור רוחני, אבל למעלה מן ההשתלשלות אין ערך כו', ורחניות וגשמיות שוים ממש.

והמשיך זה משה על ידי בחינת מ"ה, בטול, כמו שנגמר 'כי אל-דעות ה' (שמואל א' ב ג), ב' דעות, שמלמטה למעלה שיה כמו מלמעלה למטה שאינו תופס מקום. ולכן המשיך אור אין סוף גם בעשייה ומצות מעשיות, תרומות מעשרות, כנודע ענין אפן בתוך אפן שהעליון מקיף למטה יותר ומרגש.

ונראה זה באפנים שבעשייה, אבל כף הוא גם כן למעלה מעלה. ועל ידי בטול זה נעשה 'ולא תחלו כו'', שאינו מפסיק העולם הזה כלום, מאחר דכולא קמיה כלא ולפני בריאת העולמות ולאחר זמות עולם שאין שם מפסיק כו'. ובבטול זה למד רב יהודה, אימתא דמאריה עליה, אין זה ילוד אשה כו' (ראה נדה יג), ולכן הנה פטור מתפלה כו'.

והנה על ידי למוד התורה בבטול זה ממשיך פנימית, ועל ידי מצות מקיפים ולבושים, והם בחינת מ"ה וכו'. ונהו (דברים ד כד) 'כי הויה אלקיך', 'הויה' מ"ה 'אלקיך' ב"ן, 'אש אכלה' כמשל הנותן אש סביב הכלי ובתוכה כו', וד"ל.

וזהו משה ידבר מלמעלה למטה, על ידי בחינת מ"ה, בטול, הוא המשכת אור אין סוף גם בבחינת עשייה. כי הגם שגם אברהם היה הולך ונסוע, אף הינו בהאבה ויראה שלו, והגם שאחר כף המשיך מלמעלה,

ולכאורה אינו מוכן, הרי היראה שלמטה היא מגשמת ומלבשת בגוף כו'. אלא על ידי שממשיכין אור חדש, כי מה שמעורר אהבה ויראה שלא היה מקדם, הרי ממשיך מלמעלה, והמסקה זו היא באה דרך השתלשלות דרך עולם המלאכים, וכאשר באה המשכת יראה זו מלמעלה אזי 'תרפינה כנפיהם' לפי שהיא להם אור חדש.

וכך המשיך אברהם למעלה הגדלת האורות בפלים. 'הקדוש ברוך הוא רופא חולים', פי כל עלה דבוק בעלתו, אף אני ישנה בגלותא, ולכן היא חולת אהבה מחמת ההעלם וההסתור, והמשכת הגלוי היא הרפואה.

והקדוש ברוך הוא מניח תפלין, להיות חכמה, 'כי כלם בחכמה עשית' בחינת עשייה כדי להיות בחינת חכמה, והינו להיות משפיע ההשפעה, 'מניח תפלין' לשון התקשרות והתחברות מלמעלה למטה.

ולכן מה פתיב בהו מי גוי גדול כו' (ברכות ג). כי עקר השפעת החכמה היא בשביל ישראל להמשיך בהם בחינת חכמה בנשמתם, כי מלאך הוא שליח, שבו ועל ידו נשפע שפע החכמה, אבל עקר תכלית המכון הוא בשביל ישראל.

והנה כל זה הוא ענין אברהם, אבל משה רבנו עליו השלום המשיך גם למטה בכריאה יצירה עשייה. והינו, כי אברהם הוא חסד דאצילות, אבל אית חסד ואית חסד כו'. ומשה 'פי מן המים כו' (שמות ב), שמטה ראשונה (ויש בזה דעות אם שמטה שלמה שבע אלפין שנין או עולם התהו נקרא שמטה כמבאר בכתבי האר"ל) אלא שגמשה למטה בעולם האצילות.

ולכן המשיך ויקרא הו"ה הו"ה, דקאי על משה, שהוא קרא והמשיך ממזלות

ו'שונה כנגדו' היא התורה שממשיך בה, דהינו ו'האלקים יעננו', דלמעלה לא שיך לומר שונה כנגדו, שהרי כבר היתה שם התורה, ואני הו' לא שנית, ומשם הוא ממשיך, אלא על המלכות שממשיך בה התורה שלא היתה בה. ועל זה אמרו שנעשו התחדשות הקדוש ברוך הוא שונה כנגדו כו'.

ב'קולו של משה' (ברכות מה.), קול הוא המשכה מהכל הלב, שלפי ערך בחינת בטול כך הוא בחינת המשכה, שאינו דומה המשכת רב יהודה או רבי שמעון בר יוחאי לדין, הגם שכלם לומדים צורפי אותיות ההם עצמם, אף על פי כן המשכה היא משתנה לפי בטול כו', וד"ל:

וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר
(כ א)

אמרי יהודה

רבי יהודה לייבוש מבגדואן זיע"א

רמז שאמירת פסוקי המצות מסיעים בעד האדם לשמרם

אולי אפשר לפרש אנכי כו' לא יהיה כו', על פי ששמעתי מאבי אדוני מורי ורבי ז"ל על פסוק ויבכל אשר אמרתי אליכם תשמרו' (שמות כג יג), דאיתא סגלה אם היצר הרע מסית לעשות עברה אז יאמר הפסוק מזה העברה, כגון אם מסית היצר הרע לגנב, יאמר בפיו 'לא תגנב', וזה הוא שמירה להנצל.

וזה שאמר הפתוב ויבכל אשר אמרתי אליכם, הינו באלו הדברים בעצמן שאמרתי לכם, תשמרו', ויהיה לכם שמירה מלעבר על זה על ידי שתאמרו בפה הדברים שאמרתי אליכם.

וזה הפרוש כאן, וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר, הינו שתאמרו בפה אנכי

אכל הכל דרך אהבה ויראה שלו. מה שאין פן על ידי התורה שהיא חקמתו ותברך כו'.

וכח זה של התורה ומצות הוא נמשך גם למטה להיות אש אכלה מבית ומבחוץ לכלות ולשרף את נפש ההקמית, פי כל עקר ההמשכה הוא בשביל שיקים לעתיד עתידים צדיקים שיאמרו לפניו קדוש - שיתהפך בריאה יצירה עשיה לאצילות, כי שמים כעשן נמלחו כו' (ישעיה נא ו), שמים חדשים וארץ חדשה, שמים חדשים רזין דאורייתא כו'. דהינו שלא יהיה פנימית ומקיפים דבריאה יצירה עשיה, כי אם דאצילות.

וזהו והאלקים יעננו, אלקים לשון שררה, כמו שפתוב בתניא בחנוף קטן (שער היחוד והאמונה פרק ו), הינו מלכות דבריאה יצירה עשיה שם הוא המשכת התורה ורעים חסד דנוקבא כו'. יעננו' לשון עונה הוא, כמאמר רב"ל (סוכה לת), עונה אחריהן מה שהן אומרים כו'.

וענין יעננו, שפשם שממשיך בחינת משה, בחינת בטול, בבחינת 'ולא תחללו כו' להיות המשכת אור אין סוף במלכות דבריאה יצירה עשיה, כך עונה בחינת המלכות להיות אתהפכא דבריאה יצירה עשיה גם כן להיות מבריאה יצירה עשיה אצילות. שכל התורה היא המשכה במלכות.

ולכן אמרו (פרי עץ חיים שער הנהגת הלימוד פ"א) תלמוד בבריאה ומשנה ביצירה ומקרא בעשיה. ולכאורה אינו מובן, והלא מקרא יתור נעלה. אלא דקאי על המשכה, שבמקרא ממשיך עד עשיה, ובתלמוד אינו ממשיך רק עד הבריאה, וכשם שממשיך במלכות בתלמוד במלכות דבריאה כך כו'.

וזהו הקדוש ברוך הוא שונה כנגדו' (תנא"ר פ"ח). דהקדוש ברוך הוא נקרא מלכות גם כן, שהוא ברוך ונמשך למטה במלכות,

הקולת ואת הלפידים ואת קול השפר וגו' וירא העם ויגעו ויעמדו מרחק' (כ טו), שבמתן תורה נעשה בישראל בטול גמור.

[ועוד] זאת, בעת מתן תורה נעשה בטול בבריאה בלה, כמאמר רז"ל (שמור"כפכ"ט) 'כשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה, צפור לא צנח, עוף לא פרח, שור לא געה, אופנים לא עפו, שרפים לא אמרו קדוש קדוש, הים לא נודעו, הבריות לא דברו, אלא העולם שותק ומחריש ויצא הקול אנכי ה' אלקיך כו', כשדבר הקדוש ברוך הוא על הר סיני השתיק כל העולם כדי שידעו הבריות שאין חוץ ממנו, והינו שמתן תורה עשה בטול לא רק בישראל אלא בכל הבריאה בלה].

שני ענינים שהיו במתן תורה וההכרה ביניהם **ומשמעות הענין**, שבמתן תורה היו שני ענינים: א, שישאל קבלו את התורה והמצוות, ב, הבטול שנעשה בישראל [ובכל הבריאה בלה]. ושניהם באים משני הענינים שהיו במתן תורה: א, הקולות וברקים כו' וכללות גלוי השכינה וכל המרכבה עשה בטול בישראל [ובכל הבריאה בלה], ב, דבר ה' בעשרת הדברות, הוא נתינת התורה ומצוותיה לישראל.

כלומר: במתן תורה היתה התגלות אלקית, שפעלה הכרה והרגשה בכל הנבראים [ובפרט בישראל] שאין מציאות בפני עצמה כלל, ולא נמצאו אלא מאמתת המצאו. ונוסף לזה היה ענין אמירת עשרת הדברות ונתינת תורה לישראל. ולפי פשוטו הם שני ענינים ושונים.

וזהו החידוש בהדבור לאחר מתן תורה – **אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם לא תעשון אתי** – ששני ענינים אלה אינם שני דברים שונים, אלא תכנון של מתן תורה הוא

ה' אלקיך כו' וזה יהיה סגלה 'לא יהיה לך אלקים אחרים'. וכן בכל הלאוין פנ"ל, והבן:

כי מן השמים דברתי עמכם (כ ט)

רמזי אש

רבי שמחה בונם מפרשיסחא זיע"א
מן המצר קראתי לה – אנו מניחים כל הצרות ומתפללים עבור כבוד שמים

שמעתי בשם הרב הקדוש מפרשיסחא זצ"ל, שהשם יתברך אמר 'פי מן השמים דברתי עמכם', כמו שאנו מדברים בלשון אשכנז פין אללע הימלען, 'דברתי עמכם' פרוש שהנחתי העליונים ודברתי עמכם. ואנו אומרים כדגמתו, 'מן המצר' – שאנו מניחים כל הצרות וקראנו עקר שיהיה השם שלם, שנאמר ענני בכרחב לה' – שיהיה השם שלם (אליהו רבא פ"ו אות ד):

כה תאמר אל בני ישראל אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם לא תעשון אתי אלקי כסף ואלקי זהב לא תעשו לכם (כ ט-כ)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א
בצווי הפסוק 'לא תעשון אתי וגו' נכלל כל ענין מתן תורה

נראה לפרש, שהצווי ד'לא תעשון אתי' אינו [רק] אזהרה פרטית [על עבודה זרה או שיתוף או אמצעי וכיוצא בזה], אלא בו בא לידי בטוי פללות הענין דמתן תורה, בדרלקמן.

הפסוק הראשון שנאמר בתורה אחר מתן תורה הוא 'וכל העם ראים את

ומבדלים מענייני עולם הזה ולא נעשו מרפכה רק לרצון העליון לברו כל ימיהם' (תניא פכ"ג), גדר ד'מרפכה' הוא, שהיא בטלה אל הרוכב; יש כאן שני דברים, הרוכב והמרפכה הבטלה אליו.

והחדוש דמפן תורה הוא, שהבטול אינו רק תוצאה מהכניעת בני ישראל להקדוש ברוף הוא, אלא על ידי ומצד התגלות ה', דכיון שאורייתא וקודשא ברין הוא כולא חד (וזהר ח"ג עג.), לכן, כאשר אתם ראייתם פי מן השמים דברתי עמכם, אין מקום למציאות בלעדו, גם לא מציאות שבטלה אליו ותברך (חלק לו עמ' 96):

שבת קדש • מעלת השבת

מאור ושמש

רבי קלונימוס סלמן עפשטיין זיע"א

בשבת יכול האדם להשיג הקדושה מצדו

בימי החל אין אדם משיג כל כך קדושה, ומה שמשיג הוא רק מפני התחברותו אל הצידיקים, והיא אצלו רק בדרך ה'הלואה', יען פי אין השגה זו מחמת קדושתו והכנתו, אכן בשבת האדם משיג את שלו ממש, וכל איש ישראלי יש לו בשבת קדושה משלו (פרשת ראה):

בת עין

רבי אברהם דב מאברוטש זיע"א

בשבת קל להמשיך חיות להבור ובימי החל על ידי הכניעה

בשבת קדש השער בעצמו פתוח, שכל מי ששומר שבת כהלכתו, הוא בבחינת תשובה והכניעה, ויכול לזרר דבורים בקדושה

בטול מציאות האדם, שירגיש ויפיר אשר לא תעשון אתי, שאין שום מציאות אתי.

ההסברה בזה: בגדרו של רגש הבטול שבאדם יש בכללות ב' אפנים: א, שהאדם מכניע ומשפיל את עצמו, ובזה גופא אפשר שההכניעה שלו היא רק בפרט אחד או כמה, או שמכניע ומבטל את עצמו לגמרי, כבטול עבד לגבי אדונו, שמכניע ומבטל את עצמו לגמרי כלפי אדונו, לשמע לקולו לכל אשר יצונו.

ב, על ידי גלוי נעלה ביותר נעשה הבטול בדרך ממילא, ובדגמת בטול אדם פשוט לגבי חכם גדול, שאין זה באפן שהאיש פשוט מבטל ומכניע את עצמו, אלא שמציאותו מתבטלת בדרך ממילא לפני גדל מעלת החכם.

והיתרון באפן הב' לגבי האפן הא' הוא בשנים: א, באפן הא' הבטול הוא מצד המתבטל, ובמילא מוכן, אשר (ב) גם לאחרי שמבטל את עצמו, גם כשהוא בטל בכל פרטיו, עדין נשאר הוא מציאות כעבד הבטל לפני אדונו;

מה שאין כן באפן הב', א, להיות שהבטול הוא לא מצדו, שהוא מכניע את עצמו, אלא על ידי הגלוי, הרי הוא מתבטל בדרך ממילא, ולכן (ב) לא נשאר כאן שום מציאות, והינו דאין זה שהוא לעצמו אינה מציאות רק שהוא בטל, אלא שאינו במציאות כלל.

וזהו החדוש שנעשה בנתינת התורה לישראל: תכלית העליה בהפרת והרגשת בטול המציאות שהיו נבראים יכולים להגיע אליה לפני מתן תורה, היא דרגת הבטול דמרפכה, שמרפכה בטלה לגמרי להרוכב, ומכל מקום יש מציאות של 'מרפכה'.

ולכן אף שהאבות הן הן המרפכה' (כ"ד מו ו), 'שכל אברהם בלם היו קדושים

לה", נעיין שבת קי"ז עמוד ב' תלתא היום כתיבין, גם 'היום' נוטריקון י"ום ה'שביעי מ'שבח ו'אומר, 'מחר' רומז ל'מחר חדש', אלו הזמנים מסגלים ל'וכבסו שמלתם' המה הבגדים, לכבס הבגידות המעוררים דינים ולהפכם לזכויות ורחמים:

שַׁפְתֵי צַדִּיק

רבי פנחס מנחם מפילץ זיע"א

אפלו הירוד שכורודים אל יתיאש, כי התורה והשבת מעלים ומטהרים את כל הבא להטרה

מכל זה ילמד איש ישראל הירוד שבירודים, כל יתיאש חס ושלום, כמו שעל ידי שגדב לב יתרו לעבודתו תתברך שמו והוצרך קרבות, צוה השם יתברך בפירוש למשה רבנו עליו השלום לקרבו, בן כל הבא לטהר, התורה הקדושה שהיא בחינת משה מקרבתו בכל עז, כדאיתא בהקדמה דזהר הקדוש אורייתא מודעת ליה חובתיה, ועל ידי זה מבין איך יתקן כל פגם.

ומי שאינו עמית בתורה הקדושה השבת קדש מחיה אותו, כדאיתא בגמרא (שבת קיט.) עשירים בפה זוכין על ידי שמכבדים השבת, כמאמר חז"ל (נדרים מא.) אין עני אלא בדיעת, אם בן העשירות גם בן בדיעת, דבשבת קדש כתיב 'לדיעת פי אני ה' מקדשכם וכו' (שמות לא יג) (פרשת יתרו):

וטהרה, להמשיך בהם חיות רוחני, כמאמר הכתוב 'יהיה סגור ששת ימי המעשה וכיום השבת יפתח' (יחזקאל מו א), הינו שבחל סגור הבחינה הזאת, ובשבת יכול לבא לזה הבחינה וזהו 'וכפדתו מעשות דרכיך' (ישעיה נח יג), הינו פשתשמר שבת כהלכתו מלעשות דרכיך וחספצך, אזי 'ודבר דברי', תוכל לדבר דבורים בקדשה וטהרה להמשיך בהם בחינת נבואה. אף בימי החל, העקר תלוי פשיש לאדם הכנעה קדם התפלה, אז הוא נותן חיות בהאותיות, ודבורו הם בבחינת נבואה, ונמתקו הדינים, וממשיכין שפע וברכה (פרשת וראא):

אהבת ישראל

רבי ישראל מויז'ניצא זיע"א

רמז בפסוק 'קדשתם היום ומחר' ששבת וראש חדש מסגלים להמתקת הדינים

ידוע אשר שבת גם ראש חדש המה זמנים מסגלים להמתיק הדינים ברחמים, ובהם נפתחים השערים הסגורים בששת ימי המעשה, כמאמר הכתוב (יחזקאל מו א) 'יהיה סגור ששת ימי המעשה וכיום השבת יפתח וכיום החדש יפתח וכו'.

ואפשר דמקרא שכתוב גבי מפת תורה וקדשתם היום ומחר וכו' וכבסו שמלתם (שמות יט י) מרמז לזמנים האלו, כי 'היום' רומז לשבת, על דרך הכתוב (שם טז כה) 'שבת היום

אוֹצְרוֹת גְּאוּנֵי הַדּוֹרוֹת

אמירת שירה על נס יציאת מצרים אף שהיה בחוץ לארץ לפי שנעשה על ידי הקב"ה בעצמו

והנה רש"י פרש את כל אשר עשה בירדת המן ובבאר ובעמלק. ויש לדקדק למה פרט הכתוב רק יציאת מצרים, הלא הוא דבר

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים (יח א)

יקהל שלמה

רבי שלמה בוכנר זצ"ל

ונראה לי לפי פשוטו, דאיתא במדרש (דבי' ב ה) יוסף שהודה בארצו שאמר 'פי גנב גנבתי מארץ העברים' נקבר בארצו, משה שלא הודה בארצו שאמר 'תרו' איש מצרי הצילנו' ולא קאמר להו ולא מידי, לכך לא נקבר בארצו, ע"כ.

ממילא משה רבנו רצה לתקן זה מה שלא הודה בארצו, לכך קרא שם בנו גרשון, ואמר גר הייתי [במצרים] ולא עכשו במדן, אף כשהיה במצרים היה גר בארץ נכריה, לכך הוצרכו לומר 'פי גר הייתי' דלא נשמע שעכשו הוא גר בארץ מדן, ולכך הקדים שמו של גרשם לשם אליעזר, דמשה רבנו היה גר במצרים קדם שנצל מתרב פרעה.

מרגניתא טבא

רבי דוד ב"ר אריה ליב מאמשטרדם זצ"ל
חכיבות היסורים על הצדיקים יותר מטובות
עולם הזה

והנה קשה מפני מה קרא לראשון גרשום, היה לו לקרותו אליעזר פי אלהי אבי בעזרי, שנה היה בתחלה.

ונראה לי כן דגרשם היה נקרא על שם הגרות שהיה בארץ נכריה, וקרא שם בנו כן להורות שמקבל הגרות באהבה וחביבה עליו כבנו, ואליעזר נקרא על שם ההצלה שהציל אותו מתרב פרעה ונתן הודאה להקב"ה על הטובה. וידוע שהצדיקים חביבין עליהם יסורין יותר מן טובות העולם הזה, כמו שמצינו שפמה צדיקים קבלו עליהם יסורין מעצמן, ולכך קרא לראשון על שם הגרות ושם השני אליעזר פי אלהי אבי בעזרי.

שהיה בכלל 'את כל אשר עשה', ולמה יצא יציאת מצרים מן הכלל.

ונקדים דאיתא במדרש ילקוט ויאמר יתרו ברוך ה' שאמר שירה, ואיתא במגלה שאין אומרים שירה על הנס שבחוצה לארץ, ופריו והרי יציאת מצרים היה נס שבחוצה לארץ ואומרים עליו הלל, ומשני וכו'.

ומהרש"א ז"ל תרץ, דזיל בתר טעמיה שאין אומרים שירה על נס שבחוץ לארץ משום דנס הנעשה בארץ ישראל נעשה על ידי הקב"ה, מה שאין כן בחוץ לארץ נעשה על ידי מלאך ואין אומרים שירה על נס הנעשה על ידי מלאך, אבל יציאת מצרים היה על ידי הקב"ה בעצמו ובכבודו, לכן אומרים עליו שירה אף בחוץ לארץ.

וכזה מבאר, דהכתוב בא לתרץ איהו אמר 'תרו שירה על נס שבחוץ לארץ, לזה אמר וישמע יתרו וגו' כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, ונעשה הנס על ידי הקב"ה בעצמו, ומשום הכי אמר עליו שירה אף בחוצה לארץ.

אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה. ושם האחד אליעזר כי אלהי אבי בעזרי ויצלני מתרב פרעה (יח ג-ד)

עטרת שלמה

רבי לוי ב"ר שלמה זצ"ל

גר הייתי בארץ נכריה - בארץ מצרים

ומדקדקים המפרשים דבדין היה לקרא לבן ראשון אליעזר, דהצלה מתרב פרעה היה קדם שבא משה רבנו אל ארץ מדן. עוד יש לדקדק למה פתיב בשם גרשון 'פי אמר', ובשם אליעזר לא פתיב פי אמר.

אניסא, שנאמר ויאמר יתרו ברוך אשר הצילי, ומסקינן בפרק הרואה (ס) והני מילי אניסא דרביים, אבל אניסא דחיד לא מברכינן, אבל אניסא דאדם מסים פיואב בן צרויה מברכינן.

וכאן דראה יתרו אנשים מסים כמו משה ואהרן, אמר ברוך אשר הציל אתכם, ולא אמר כאן מתחת יד מצרים, משום דבאמת שבטו של לוי לא שעבדו בהם המצרים, והדר ברוך אניסא דרביים אשר הציל את העם מתחת יד מצרים, דהם היו משעבדים לפרעה במצרים.

כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו והודעתי את חקי האלהים ואת תורתיו

(יח טו)

פְּתוּחַת אוֹר

רבי מאיר אייזנשטאט זצ"ל

דן משה רבנו ביחודות על פי רוח הקדש

ולכאורה אין לו הבנה, דשאלת יתרו היתה למה אתה יושב לבדך במשפט, שהרי ידע יתרו שהוא שופט את העם, ועקר שאלתו היתה מדוע אתה יושב לבדך, ואם כן מה תשובה שהשיב משה 'כי יהיה להם דבר בא אלי', הלא זה ידע יתרו שבאים לשפט, והקשיא במקומה עומדת למה הוא יושב לבדו.

ונראה לי על פי שלשה אפנים. אפן אחד, דהא פתבו תוספות בפרק קמא דסנהדרין (ה) הא דתנן במסכת אבות (פ"ד מ"ח) 'אל תהי דן חידוי שאין דן יחידי אלא אחד הקב"ה', ופרשו תוספות עצה טובה קא משמע לן שלא יטעה, ואנן קיימא לן כל זמן שהדינים רבים יותר יוצא הדין לאמתו, ומוטב שיחתך הדין ביי"א יותר מבפעשה.

ואייתא בזהר פרשת יתרו (ח"ב עת), 'כי יהיה להם דבר בא אלי, באים אלי לא

ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים על אודת ישראל (יח ח)

הנזות אמרי שפר

רבי אליהו אבן חיים זצ"ל - הראג"ח

ספר משה רבנו ליתרו כי נסי מצרים היו בזכותם של ישראל ולא מפאת זכותו

יש לזקוק בפרשה במה שכתוב ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה אלהים לפרעה ולמצרים על אודת ישראל, למה הצריך משה לספר ליתרו זה, אחר שהוא כבר שמע את כל אשר עשה אלהים ומפני זה בא.

אבל נראה כי אמר הכתוב כי יתרו שמע את כל אשר עשה אלהים למשה ול ישראל 'עמו' - של משה, כי להיות עם בני ישראל עמו של משה עשה ה' כל הנסים בהם בזכותו של משה, על כן חלק משה מישראל ואמר גם כן 'עמו' כמו שפרשנו. אמנם משה אשר הנה ענו מאד ולא מחזיק טיבותא לנפשיה, בבא יתרו אליו ספר לו את כל אשר עשה אלהים לפרעה ולמצרים על אודת ישראל, ובזכות ישראל הנה מה שהיה, לא בזכותו.

ויתרו מכל מקום יחס הנסים לו ולהם, דאמר ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים מיד פרעה, הוא רמז למשה ולא אהרן, ואשר הציל את העם גם כן מתחת יד מצרים.

ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים (יח ז)

מקלו של אהרן

רבי אהרן היילפרין זצ"ל

הודאת יתרו על נסי משה ואהרן ועל נסיהם של ישראל

לכאורה מד אשר הצילי מיתר. ונראה דקיימא לן (ברכות נד.) מברכינן

וזהו שאמר כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו, ובעוד שאני שופט אותם לשאר העם העומדים שם והודעתי את חקי האלהים ואת תורתיו.

ויאמר חתן משה אליו לא טוב הדבר אשר אתה עשה (יח יז)

רבי יעקב עדס זצ"ל

(מובא בספר 'אמרי יוסף' לבנו רבי יוסף משה זצ"ל)

כעצת יתרו נעשה שלום בעם ישראל **יש** להבין, מה היתה התבונה המיוחדת בעצת יתרו, עד שהתורה כתבה בשמו את כל פרשת הדינים, הלא עצתו לכאורה אינה אלא עצה פשוטה. גם מה שאמר יתרו אחר פרוט עצתו "וגם כל העם הנה על מקמו יבא בשלום" (שמות יח, כג), צריך להבין, מה ענין "שלום" לכאן, וכי משפט צדק של משה, אינו משפט של שלום.

הנה בגמרא סנהדרין (ו:) מובא, שכל דיניו של משה רבנו, היו בגדר 'קב הדין את הקר', ללא פשרות. ולעצמו, אהרן, היה אוהב שלום ורוח שלום, הינו שרדף אחרי בעלי הדין בטרום יקרבו למשפט, לפשר ביניהם כדי להרבות שלום בישראל. ועל הפשרה נאמר "ומשפט שלום שפטו בשעריכם" (זכריה ח, טז).

טעמו של משה, שלא נהג לעשות פשרה, היה משום שברוח קדשו ידע מיד עם מי הצדק. כמבאר בזוה"ק (פר' יתרו דף עח.) על הפסוק "כי יהיה להם דבר בא אלי" (שמות יח, טז), שמשלשון הפסוק שאמר "בא אלי" בלשון יחיד, משמע שאינו חוזר על בעלי הדין, שרבים הם, אלא על ה', ופרוש הפסוק

כתיב, אלא 'בא אלי' לשון יחיד, בגין דרוח קודשא אחי לגביה, וביה הוי ידע [וכו.]. נמצא למדין אנו שרוח הקדש היה בא אצל משה והודיע לו מי הוא זכאי ומי הוא חייב, וכן לגבי שלמה מלכא, ולפי זה לא היה צריך משה להצטרף אליו שום אדם.

ולפי זה יש לומר דזה היה משיב משה על שאלת יתרו ששאל לו מדוע אתה יושב לבדך, הלא כל זמן שהדינים רבים יותר יוצא הדין לאמתו ואסור לדון ביחודי לפי שאין דין יחודי אלא הקב"ה, והשיב שפיר כי יהיה להם דבר - 'בא אלי', רצה לומר שהשכינה בעצמו בא אלי ומודיע לי מי שהוא זכאי ומי שהוא חייב, ולכך רשאי אני לישוב יחודי.

בית אהרן

רבי אהרן צורוגון זצ"ל

למר משה רבנו משפטי התורה בעת שעמדו והמתינו לדון לפניו

שמעתי בשם הרב הגדול כמהר"ד אברהם מינסון זלה"ה שאמר, שיתרו היה שואל למשה מה הדבר הזה אשר אתה עשה לעם וכו' וכל העם נצב עליך מן בקר עד ערב, כמדמה לו שהיה עושה טרח צבור במה שהיו ממתינים העם זה את זה עד שהיה שופט את בעלי דיניו שבאים אצלו.

השיב לו משה ואמר, ידוע לך שמה שהעם עומדים וממתינים עד שאני שופט את בעלי דיניו הבאים לפני לא לחנם הם עומדים וממתינים, כי יש צורך גדול בדבר, כי כשאני שופט שני בעלי דיניו שאר העם עומדים ורואים היאך אני שופט, ואומרים בטענות אלו זכה את הזכאי וחיב את החייב ולומדים התורה ויהיין.

לה', הרי למלאכים אין יצר הרע כמו שיש לעם ישראל, ולפיכך אצלם ודאי טובה היא.

ויש להקדים את דברי הגמרא בבבא קמא (דף טז), שמשפּרת על רב יוסף שהיה סגי

נהור, ומתחלה היה סבור שמי שאינו מצוה ועושה, שכרו גדול יותר ממי שמצוה ועושה, עד שהתבטא ואמר, אם יאמרו לי שהלכה כרבי יהודה שסומא פטור מכל המצוות, תהיה זו שמחה גדולה עבורי שעל ידי כן שכרי יגדל ויתרבה. אבל לאחר ששמע שגדול המצוה ועושה, יותר ממי שאינו מצוה ועושה, אזי הפך את דבריו ואמר, שאם יאמרו לו שאין הלכה כרבי יהודה, ולעולם סומא חייב במצוות אז שמחתו תגדל, כי הלא מעלתו גדולה ממי שאינו מצוה ועושה.

על פי זה יש לבאר את דברי המדרש, 'שמא תאמרו, לרעתכם נתתי את התורה', כשם שסבר רב יוסף מתחלה, שמי שאינו מצוה ועושה שכרו גדול יותר, ואם כן אלו לא נתנה התורה לישראל והיו מקימים אותה אף שלא נצטוו, היתה מעלתם גדולה יותר, ונמצא שפקבלתם את התורה הורע להם, כי נפחת שכרם. על זה אמר להם 'לא נתתי אותה אלא לטובתכם', כי גדול המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה. והראיה לכך היא, שהרי 'מלאכי השרת נתאוו לה', ואם נאמר שמי שאינו מצוה ועושה גדול יותר, אם כן מפני מה נתאוו מלאכי השרת לקבל את התורה, אדרבה טוב להם שלא יקבלו אותה, ויקימוה כמי שאינו מצוה ועושה, אלא ודאי, משום שגדול המצוה ועושה, ולפיכך רצו לקבל המלאכים את התורה וליקמה כמי שמצוה ועושה. אף היא נעלמה מהם מהמלאכים, כי חפץ ה' לתתה לעם ישראל שיקימוה כדי שיקבלו שכר הרבה, והכל לטובתם הגמורה. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד'

נתיבות)

הוא, שכאשר היו באים בעלי הדין לרדן לפני משה, מיד בא אליו רוח הקדש והיה יודע כיצד לפסק. ומבאר בגמרא (סו), כי הפשרה אינה יכולה להעשות, אחר שהדינים שמעו את השענוות וכבר הגיעו להכרעת הדין, שאז חובתם היא להודיע את משפט התורה ולפסוק הדין. לכן לא היה יכול משה לעשות פשרה, שהרי כבר נודע לו מה נפסק בדינם.

וזהו שאמר יתרו "לא טוב הדבר אשר אתה עשה" (סו, יו). כלומר, שטען יתרו, מאחר שרוח הקדש מצוה אצלך, ומיד כשבאים לרדן אצלך אתה יודע את פסק הדין, אינך יכול לעשות פשרה בין בעלי הדין, ובכך אתה מרבה מחלוקת בישראל. לכן, עצתי היא, שתמנה דינים אשר אינם יודעים את הכרעת הדין מיד בשמעם את דברי התובע והנתבע, וזאת כדי שיוכלו לעשות פשרה בין בעלי הדינים, ואז כאשר תשמע לעצתי "כל העם הזה על מקמו יבא בשלום", מאחר והפשרה משכינה שלום בישראל. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ומשה עלה אל האלהים (יש ג)

שערי עזרא

רבי עזרא עטיה וצ"ל

גדול המצוה ועושה יותר ממי שאינו מצוה ועושה

מוכא במדרש (דבר ח, ב), 'שמא תאמרו, לרעתכם נתתי את התורה? לא נתתי אותה אלא לטובתכם, שהרי מלאכי השרת התאוו לה, ונעלמה מהם. ויש לתמה, היעלה על הדעת לומר שהתורה נתנה לרעת עם ישראל? ואם מחמת היצר הרע שמתלווה לתורה כדי להסיטנו ואורב בקרבנו יחשב לרעה, אם כן מה התשובה שהרי מלאכי השרת התאוו

ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני (ט ב)

זרע רב

רבי מסעוד בן גנון זצ"ל

בזכות ספרי היחוס קבלנו את התורה

מוכא במדרש ילקוט^ש (במדבר סי' תרפד), בפשעה שקבלו ישראל את התורה, נתקנאו בהם אמות העולם. אמר להם הקב"ה הביאו ספרי יחוסיכם.

והנה מבאר במקילתא דרבי ישמעאל (יתרו

'מסכתא דבחדש' פרשה ה), שה' פנה לבני עשו, לעמון, למואב ולישמעאל, והציע להם לקבל את התורה והם סרבו. ואם בן קשה, מדוע פאשר התקנאו אמות העולם בישראל על קבלת התורה, לא ענה להם ה', 'הרי אתם עצמכם סרכתם לקבל את התורה, ומדוע ענה להם הביאו ספרי יחוסיכם'. ומתחלה יש להבין, מה ראו אמות העולם לקנא בישראל על שקבלו את התורה, הרי הם בעצמם סרבו לקבלה?

אמנם, מאחר שקודם שנתן ה' את התורה

לעם ישראל, עשה עמהם טובות רבות מאד, הוציאם מעבדות מצרים, הפה את אויביהם, נתן להם פסוף וזהב לרב, קרע להם את היס, הוליקם במדבר וספק להם שם את כל צרכיהם. ובבא ה' להציע בפניהם את התורה, כפה עליהם את ההר כגגית והכריחם לקבלה. נמצא, שעם ישראל לא היו יכולים לסרב כלל לבקשת ה' שקבלו את התורה, הן מצד רב טובותיו עמם, והן מצד שפפה עליהם את ההר כגגית והכריחם לקבלה. זהו גרש הקנאה באמות כלפי ישראל, שטענו הם, מדוע לא הקדים ה' לעשות עמם טובות וגם לא כפה עליהם, כמו שעשה לישראל, אשר בשל כך, יכלו למאן לקחתה.

עוד יש להקדים את דברי המדרש (ש"ר כח, א), שבשעה שעלה משה למרום לקבל את התורה, בקשו מלאכי השרת לפגע בו, ועשה ה' את דמות פניו דומה לאברהם. אמר ה' למלאכים, וכי אינכם מתבישים ממנו, הרי זהו שירדתם ואכלתם בביתו. ואז אמר ה' למשה, 'לא נתנה לך תורה אלא בזכות אברהם'. שנאמר "לקחת מתנות באדם" (תהלים סח, יט), ואברהם נקרא "אדם" שנאמר "האדם הגדול בענקים" (יהושע יד, טו).

ומעתה, יובן מה שדחה ה' לאמות העולם,

ותלה את קבלת התורה בהבאת ספרי יחוסיהם. בין שאם היה משיב להם ה' שהם עצמם לא רצו לקבל את התורה, היו טוענים שלא עשה עמם טובות וגם לא כפה עליהם. לכן השיב להם ה' באפן אחר, והוא שמאחר שכל התורה נתנה רק בזכות אברהם, ולכן רק מי שייכל להביא ספרים ולהוכיח שהוא מיחס עד אברהם, יכול לקבל את התורה. מה שאין בן אמות העולם שיש בהם חששות פסול, ואינם יכולים ליחס את עצמם עד אברהם. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל (ט י)

חמדת ישראל

הלומר תורה והדבק בחבריו לא יתגלגל שוב לעולם הזה
 רבי ישראל יהודה סארפונקעל זצ"ל
וכרש"י, לא פחות ולא יותר. וצריך באור הכוונה בזה. ונראה לעניות דעתי דהנה ידוע מספרים הקדושים דעל ידי דבוק חברים ועל ידי שאוהב כל איש מישראל יש

לְעֹשׂוֹת כָּל הַמִּצְוֹת עַל יְדֵי חֵבֵר וְאַחֲדוֹת שְׂיִישׁ בְּנוֹ.

הנה אנכי בא אליך בעב העגן בעבור ישמע העם בדברי עמך (יט ט)

וְלִבְשׁ הַהֵן

בפי חיים יהושע אלעזר הנהן חמצי זצ"ל
נתגלה הקב"ה למשה בעב העגן מפני טמאת ארץ העמים

ראוי לשים לב בדברי הקב"ה שאמר 'בא אליך בעב העגן', דעל מה הצרף לומר למשה רבנו ע"ה שהוא בא אליו בעב העגן, והנה דיו שיאמר 'בא אליך בעבור' וכו', ומה רצה לרמוז למשה רבנו ע"ה בזה שהוא בא בעב העגן. ותו דלמה אמר 'בעב', והנה לו לומר בא אליך בעגן, ורש"י ז"ל פירש 'בעב העגן' במעבה העגן וזה הוא ערפל, ע"ש.

ונראה לעניינת דעתי שייבן על פי מה שראתה עיני להגאון המפרסם בדורנו מרן החבי"ף זצוק"ל בספרו הקדוש ברכת מועדיך לחיים (דרוש ד לשבת כלה), שחקר חקירת חכם וזה לשונו הזהב: יש לחקר כי מאחר שנתבאר מדברי הגמרא והפוסקים ז"ל דגורו חכמים טמאה על אור ארץ העמים בכל הארצות שבחוץ לארץ שהם מטמאים טמאת מת, אם כן לפי סברת רז"ל במדרש רבה ומכילתא וילקוט ורב המפרשים ז"ל דנקטו בפשוט דהתורה נתנה בחוץ לארץ ולא בארץ ישראל, הדיבר קשה כי כיון דחז"ל גזרו טמאה על אור ארץ העמים איך נתנה התורה במקום שיש לחוש לטמאת מת, ומה גם כי נגלה ה' בכבודו ובעצמו על הר סיני ולא חש לטמאת מת שטמאת ארץ העמים. והוא ז"ל בחקמתו

לו חלק במצוות שכהן או אדם אחר בארץ ישראל עושה על ידי שעושה גמילות חסדים ואהבה בין איש לאיש, וכן על ידי למוד התורה כמו שאמרו חז"ל (מנחות קי.) כל העוסק בפרשת עולה כאלו הקריב עולה, והעצה השלישית על ידי גלגול כנ"ל, וידוע שבמקבלת התורה הנה לבני ישראל אחדות גמורה כמו שכתב רש"י (סו"ק ב) בשם המכילתא (יתרו מס' דבחדש א) ויחן שם ישראל נגד ה' פאיש אחד בלב אחד, על כן אמר 'ואתם' בוא"ו המוסיף דקאי אדלעיל שיהיה להם אחדות, וגם יהיה בבחינת 'ממלכת פהנים' כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפי'הו' (מלאכי ב ט), וממילא אין צריכין להתגלגל יתרו, וזהו 'לא יתרו' שאין צריכין לבוא לעולם הזה יתרו.

ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה (יט ח)

פתג סופר החדש

בפי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל
קיום כל התרי"ג מצות על ידי האהדות והשלום

ונראה לי דהנה כמה מצות שמחייבים בהם ישראל ולא כהן, וכן יש ככהן מה שאין כן בלוי וישראל, וכן בלוי מה שאין בישראל וכהן, וכל אלו המצוות במנין תרי"ג, ואם כן איך יתקן כל אחד מישראל על ידי תרי"ג מצוות, מאחר שאינו מצוה בכלם ואי אפשר לו לעשותן, אלא כל ישראל ערבים זה לזה, וכלם פאיש וגוף אחד יחשבו, ולכל אחד חלק במצוה של חברו.

וזה שאמר הפתויב ויענו כל העם יחדו, הינו כשהיו יחדיו באגדה אחת ענו ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה, כי כל אחד יוכל

לומר שהענין הוא עב שיש בו ממש והוי מחצה לטמאת מת.

מנושאי הפרשה

סערת יתרו

שפתי כהן

רבי מרדכי הכהן זצ"ל

נס ירידת המן לכבודו של יתרו

וַיִּקַּח יתרו חתן משה עלה וזכחים לאלהים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלהים (יהי ב). ובמדרש תהלים (עח ד): 'לחם אבירים אכל איש', אמר רבי אייבו בשש שעות בא יתרו, וירד לו מן בשש שעות כנגד ששים רבוא, הוי לחם אבירים אכל איש, עד כאן. לפי שהמן היה יורד בבקר בבקר וחס השמש ונמס, והוא בא בשש שעות ולא היה לו מה לאכל, כי כל אחד לקט עמר, המרבה והממעיט המרבה לא העדיף, עשה לו נס שיירד המן בשש שעות כנגד ששים רבוא.

פני יוסף

רבי ישעיה פונטריומולי זצ"ל

עמד משה רבנו ושמע לפנייהם לפי שהמן

ירד בזכותו

הרב ש"ף ז"ל שם באר לנו תכלית הענין שהצריך הקב"ה להוריד המן בשביל יתרו, כי המן שהיה יורד בבקר היו לוקטין אותו כל ישראל, והיה הנשארו וחס השמש ונמס, וכיון שיתרו נתגיר בשש שעות לא היה מוצא מן לאכל, והוריד לו הקב"ה מן פדי שימצא מה לאכל.

הרמה האריך הרחיק בענין זה, והרבה תרוצים כיד ה' הטובה עליו, ופרש המשך הכתובים האמורים בסדר במדבר יעין שם צוף דבש אמרי נעם, זיע"א.

ואני מביא שני תרוצים הצריכים לנו, זה יצא ראשונה, מה שכתבו התוספות והראשונים והרשב"ש ז"ל, דענני כבוד הוי אהל ומחצה להפסיק בפני הטמאה, והביא משם הרב אמרי נעם ז"ל שכתב דאף על גב דעננים של עכשו אין בהם ממש ואינן נחשבים מחצה, מכל מקום ענני כבוד שהקיפן הקב"ה לישראל במדבר הוי בהם ממש לקרותם מחצות גמורות להתיר להם אסור שבת, כמו כן נמי מקרי מחצות גמורות לענין הפסק טמאת מת [וכו'].

ומעתה נבוא לכונת הכתוב ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך, וכדי שלא יאמר משה בלבד איך יבוא אליו הקב"ה בהר סיני שהוא בחוץ לארץ ואינו חושש לטמאת מת שמשמא אור ארץ העמים, אי לזאת אמר **בא אליך בעב הענו**, וכבר כתבנו דהתוספות והראשונים והרשב"ש ז"ל סבירא להו דלענני כבוד הוי אהל ומחצה להפסיק מפני הטמאה, וכדי שלא יחשב דעננים אין בהם ממש כמו של עכשו ולא חשיב מחצה, אי לזאת דיק לומר 'בעב', והינו שהענין הוא שיש בו ממש, דלשון 'עב' הוא שיש בו ממש, שפן כתב רש"י ז"ל מדרש אנדה בסדר בא על פסוק (לעיל י כא) 'וימש חשף' דהוא לשון ממשש בצהרם, שהיה פכול ומכפל ועב עד שהיה בו ממש, יעין שם.

וכבר כתבנו משם הרב אמרי נעם ז"ל שעננים שהקיפן הקב"ה לישראל במדבר היה בהם ממש לקרותם מחצות גמורות לענין הפסק טמאת מת, נמצא דאם הענין יש בו ממש הוי מחצה גמורה והוי הפסק לטמאת אור ארץ העמים, וזה אומר 'בעב הענין'.

ממחרת' ופרש רש"י ז"ל מוצאי יום הכפורים היתה, ואם כן איך אכלו ביום הכפורים.

ואפשר לומר, דהנה עוד קשה הלא כל הנהגה מסעודה שתלמידי חכמים מסבין בה כאלו נהנה מזיו השכינה, אם כן מפני מה משך משה את עצמו מלהנות מסעודה זו, וכי לא היתה לו מי שישמשם.

רק שבאותו יום בבקר ירד משה מן ההר, והוא כבר נצטוה על המצות וידע שאותו יום הוא יום הכפורים ואסור באכילה, ולכן הוא היתה אסור לאכל, אבל הם כבר אכלו בלילה לכן לא אמר להם משה שהיום יום הכפורים ואסור באכילה, ולכן לא נתחייבו עדין ולכן אכלו. אבל משה ידע כנ"ל, וגם אמש לא אכל כי היתה במוסר, ואם כן הוא היתה מחייב להשלים התענית, לכן עמד ושמש לפניו כפי שלא יבינו המה שמחמת אסור הוא אינו אוכל.

פנים יפות

רבי פנחס הורוויץ זצ"ל

לכבודו של יתרו אכלו מלחמו אף שהיה פת עכו"ם

לאכל לחם עם חתן משה. וידועת רבי יהושע שבא קדם מתן תורה, יש לומר מה שאמר הכותוב 'לאכל לחם עם חתן משה', מפני שישאל היו בחרין באכילת המן שטעמו בו כל הטעמים, אלא שיתרו באותו שעה עדין לא ירד המן בשבילו ואכל הלחם שהביא עמו, ולכבודו אכלו אהרן וזקני ישראל מן הלחם שלו, כדקמא לן בארש חיים (ס"ו קסח ס"ה) דבעל הבית נזהר מפת של עכו"ם ואורח אינו נזהר, מתר לבעל הבית לבצע ולאכול כל הסעודה מפת עכו"ם בשביל האורח, והינו דכתיב 'לאכל לחם עם חתן משה' שאכלו מלחמו לכבודו.

והשתא זהו פונת הפתוב יקח יתרו חתן משה עלה ויבחים לאלהים, דהינו

שנמול כמו שכתב הרב ש"ף ז"ל, ומילת גרים אינה אלא ביום אחר צאת השמש, ובה שעתא כבר נמס כל מה שהותיר מן המן, כדכתיב 'וחם השמש ונמס', וירד המן בשבילו כנגד מזון ששים רבוא, ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם, דהינו לחם מן השמים עם חתן משה, ודיק לקרותו הכא בשם 'משה', כי המן לא היה יורד כי אם בזכות משה כדברי רז"ל, וגם מה שירד כנגד ששים רבוא אינו אלא משום דשקול משה כנגד ששים רבוא כפזר.

ולזה נראה שכוננו רז"ל באמרם 'ומשה היכן היה אלא היתה עומד ומשמש עליהם', דיש להרגיש הלא אין דרך לשמש על גבי המסבין אלא בעל הסעודה, על דרך 'והוא עמד עליהם', ולא האורח שיבוא אצלם. אכן לפי דרכנו ימכן, דכיון שכל עקרו של הלחם הנה, דהינו לחם מן השמים אינו אלא בשביל משה וישקול כנגד ששים רבוא כפזר, להכי מיקרי משה רבנו ע"ה כבעל הסעודה, ולו נאה לעמד לשרת עליהם.

אמרי יהודה

רבי אברהם זנח ארזיה יהודה ליבוש היילפריין זצ"ל

כיצד אכלו סעודת יתרו ביום הכפורים

ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלהים. פרש רש"י ז"ל ומשה היכן הלך והלא הוא שיצא לקראתו וגרם לו את כל הכבוד, אלא שהיה עומד ומשמש לפניו. עוד פרש רש"י ז"ל על 'לפני האלהים', מכאן שהנהגה מסעודה שתלמידי חכמים מסבין בה כאלו נהנה מזיו השכינה. **והנה** לכאורה קשה הלא אותו יום היה יום הכפורים, כמו שכתוב אחר כך 'יחיה

דברי דוד

רבי חנוך דוד גרינגלאס זצ"ל

כיון שנתגבר יתרו התר לאכל מלחמו

לְאָכַל לָחֶם עִם חֵתָן מִשָּׂה. יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּתַבַּת לָחֶם שֶׁהִזְכִּיר הַפְּתוּב שֶׁנֶּרְאָה שֶׁהוּא לְבָלֵי צֶרֶף, דִּהְיָה דִּי שֵׁיכְתָב 'לְאָכַל' וְתוֹ לֹא. וְאֶפְשָׁר לומר דִּיהְיָה מִזֶּה כַּעֲיֵן סִמָּךְ לְהַאֲסוּר שֶׁל פֶּת עֲפוּיִם שֶׁגִּזְרוּ וּבָנְנוּ, הַמְּבָאָר בְּשִׁלְחַן עֲרוּף (ו'י"ד ס"י קיב ס"א) אָסְרוּ חֲכָמִים לְאָכַל פֶּת שֶׁל עֲמָמִים עוֹבְדֵי עֲפוּיִם מִשׁוּם חֲתָנוּת, וּבִטְוֵר: יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁאָסְרוּם חֲכָמִים אֶף עַל פִּי שְׂאִין לָהֶם עֶקֶר מִן הַתּוֹרָה, כְּמוֹ פֶּת שֶׁל עֲפוּיִם כּו', וְכָל אֵלוּ הַדְּבָרִים אָסְרוּ מִשׁוּם חֲתָנוּת, פְּרוּשׁ שֶׁלֹּא יָבוֹא לְהַתְחַתֵּן בָּהֶם, שֶׁכָּל אֵלוּ מוֹשְׁכֵינִי לֵב הָאָדָם, וְאִם יִתְקַרֵּב אֲלֵיהֶם בְּאֶחָד מֵאלוֹ יָבוֹא לְהַתְחַתֵּן בָּם, וּמְקוּרוֹ מֵהַגְּמָרָא דְפָרַק אֵין מַעֲמִידִין (ע"ז ל:ו), וּבִשְׁבַת (ז:י), ע"ש.

וַיַּחֲדֹךְ יִתְרוֹ פֶּרֶשׁ רִשׁוֹ נֶעֱשֶׂה בְּשָׂרוֹ חֲדוּדִין. וְעַל בְּשִׁפְתָי חֲכָמִים דִּהְדִּיּוּק מְדֹלָא פְתִיב וַיִּשְׁמַח. וְלִי נִרְאָה דְחָמֵשׁ פְּעָמִים פְּתִיב בְּפִרְשָׁה זוֹ 'חֵתָן מִשָּׂה' אֲצִל יִתְרוֹ, וְכֵאֵן גַּם בְּפִסּוּק שְׂאֵחֵר כֶּף וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ בְּרוּךְ לֹא פְתִיב חֵתָן מִשָּׂה, מִזֶּה מִשְׁמַע שֶׁלֹּא נִהְיָ עֲצָמוּ כְחוֹתָן מִשָּׂה לְשִׂמַח בְּמַפְלַת רְשָׁעִים שֶׁסָּפַר לוֹ מִשָּׂה חֲתָנוּ.

וְעַל דֶּרֶךְ הַלְצָה יֵשׁ לומר בְּפִסּוּק וַיָּבֵא אֶהָרִן כּו' לְאָכַל לָחֶם, וְהַקְשָׁה רִשׁוֹ מִשָּׂה הֵיכָן הִלְךְ. וַיֵּשׁ לומר דְּרִשׁוֹ כְּתֹב כָּל סְעוּדָה קְרוּיָה לָחֶם, אֶף יֵשׁ לומר דִּלָּא אָכְלוּ מִבְּשַׂר הַזְּבָחִים מִשׁוּם דְּבִשְׂרָה יִתְרוֹ נֶעֱשֶׂה חֲדוּדִין וְלֹא הִיָּה לוֹ שְׂמִיחָה שְׂלֵמָה, לְכֵן אָכְלוּ רַק לָחֶם בְּלִבָּד. וּמִשָּׂה שֶׁהִיָּה חֲזָב בְּכַבּוּד חֲמִיו וְלֶאֱכֹל מֵה שְׂחִמְיוֹ אוֹכֵל, וּבְקָמַת לֹא רָצָה לְאָכַל מִבְּשַׂר הַזְּבָחִים כְּמוֹ אֶהָרִן, עַל כֵּן לֹא אָכַל כָּלָל אֶלֶּא הִיָּה עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ.

וְהִכָּא שֶׁהִיָּה יִתְרוֹ עוֹבֵד אֱלִילִים לֹא רָצוּ לְאָכַל מִפְתּוֹ עַד שֶׁנִּתְגַּבֵּר, וְאֵיתָא בְּמַסְכַּת בְּרֵיתוֹת (ט) דְּגַר צִרִיף מִלָּה וְטִבְיָלָה וְהִרְצָאֵת דְּמִים ע"ש, וַיִּתְרוֹ מָל אֶת עֲצָמוֹ, כְּדֵאִיתָא בְּסִנְהֶדְרִין (גד) וַיַּחֲדֹךְ יִתְרוֹ שֶׁהָעֵבִיר חָרַב חֲדָה עַל בְּשָׂרוֹ, וּפְרַשׁ רִשׁוֹ שֶׁמָּל אֶת עֲצָמוֹ וְנִתְגַּבֵּר, וּמִסְתַּמָּא טָבַל אֶת עֲצָמוֹ בְּדִין, וְגַם הִיָּה הִרְצָאֵת דְּמִים שֶׁהִבִּיא קְרִבְנוֹת, בְּמַפְרָשׁ בְּקָרָא זֶה.

וְזֶה שְׂאֵמֶר הַפְּתוּב, שְׂאֵמֶר שֶׁלֶקַח יִתְרוֹ וְהִבִּיא הַקְּרִבְנוֹת בְּאוֹ לְאָכַל מִפְתּוֹ, אֲבָל מִקְדָּם לֹא רָצוּ לְאָכַל לָחֶם שְׁלוֹ, שֶׁנִּזְהָרוּ אֶפְלוּ בְּמִידֵי דְרַבְּנָן, כְּמוֹ שֶׁמְצִינוּ בְּאִבוֹת, וְהַפֵּל רְמוּז בַּתּוֹרָה.

משך חכמה

רבי מאיר שמחה הפהן מדווינסק זצ"ל

אכילת לחמי תודה

לְאָכַל לָחֶם עִם חֵתָן מִשָּׂה. לְדַעֲתִי יִתְכַן לומר זְבָחִים שֶׁהִקְרִיב יִתְרוֹ הָיוּ זְבָחֵי תוֹדָה, וּלְכַף אָכְלוּ לִחְמֵי תוֹדָה לְפָנֵי הָאֱלֹהִים. וְאִם הִיָּה אַחַר מִתְּן תּוֹרָה, יִתְכַן שֶׁפִּרְט אֶהָרִן שֶׁהִיָּה כֶּהֵן וּבֹא לְאָכַל תְּרוּמַת הַלֶּחֶם. וּבְפִרְט לְרַבֵּי יוֹסִי הַגִּלְיָלִי בְּמִנְחוֹת (עג:) כֵּן נִחַ מְקָרִיב תוֹדָה. וְאִם נֹאמֵר שֶׁהִיָּה קִדְּם הַקָּמַת הַמְּשַׁכֵּן הֲלֵא תוֹדָה קָרַב בְּבִמָּה (זבחים קטו:), אֶף אֵין תְּרוּמַת לִחְמֵי תוֹדָה בְּבִמָּה.

כנף רננה

רבי נתן נטע לאנדא זצ"ל

אכלו רק מלחמו של יתרו ולא מבשר הזבחים הואיל ולא שמח במפלת מצריים

מעשי צדיקים

ושלם. לזה לא אמר ב'יתרו' מה שמועה שמע והלך, כי הליכתו בהסתתר היתה, הוא לא גלה להיכן הולך עד שכבר קרב ובא, אז ראו הכל תכלית ב'יתרו'.

אמנם הצדיק אשר ירצה לשום עיני השגחתו על אדם פשוט, צריך לצאת ממחצת עצמו כפי ערך המקבל, זה אשר בקש יתרו 'צא בגיני', 'בגין אשתך', 'בגין בניך'.

אלו הדברים שרמז משה ליתרו (במדבר י א), 'כי על כן ידעת חנתנו במדבר והיית לנו לעינים', לשון עבר, לשון עתיד, ולשון חביב, וכו' והוא איתני'הו, כי השגחת עיני הצדיק בעבר ובעתיד, עד שחוזר המגיע אליו לביתו בשלום. (קול יעקב)

עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים כי בדבר אשר ידו עליהם (יח יא)

ברש"י, מלמד שהיה מכיר בכל עבודה זרה שבעולם, שלא הניח עבודה זרה שלא עבדה.

אחר הסתלקות הרה"ק **המאור ושמ"ש** זיע"א, הפציר בתחנונים בנו הרה"ק **רבי יוסף ברוך מנישטאט** זיע"א, **ה'גוטע יוד'**, בר' חיים נחום השמש הזקן של אביו, לבלתי לכת ממנו, מסבותיו השמורות עמו.

הזקן נענה לבקשה ונשאר לצדו, הגם שאיש לא הבין מדוע חפץ בו רבי יוסף ברוך, הרבי נשא לו פנים ביותר, מעולם לא הסריחו בדברים של מה בכך, כאשר רמז פעם כי חיים נחום שמש בקדש אצל אביו זצ"ל,

ויאמר אל משה אני חתנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה (יח ו)

ברש"י, אם אין אתה יוצא בגיני, צא בגין אשתך, ואם אין אתה יוצא בגין אשתך, צא בגין שני בניה.

שמעתי מחסיד זקן בשם ר' יענקעלע ביטערבינער ז"ל מפולין, שבימי חרפו נסע עם אחוזת מרעיו לבעלזא, במטרה להיות בפורים בצל רבו, הרה"ק **רבי שלום מבעלזא** זיע"א, מאחר ולא היה בידם תעודות מעבר, עברו הגבול שלא כחק, שומרי הגבול ירו עליהם, והם נקלעו לסכנה.

אחר שנצלו בחסדי ה' והגיעו לבעלזא בשלום ביום תענית אסתר, נגשו בערב אחר קריאת המגלה אל הרבנית, ספרו על המאורע, ובקשו מזונות. היא הלכה עמיהם אל הרבי וספרה הדברים, והוא ענה, "לשמע אצלי קריאת המגלה, פדאי גם במסירות נפש".

אחר התחננו לפניו שלא יהיה להם חלילה אסון בחזרה לביתם, על כך ענה רבי שלום, "מצינו ברש"י, 'אם אין אתה יוצא בגיני, צא בגין אשתך, ואם אין אתה יוצא בגין אשתך, צא בגין שני בניה'.

תמונה הדבר, הכי בקש יתרו כבוד, הלא אין זה דרך מקבלי על תורה. אלא, כאשר ירצה האדם לנסע לצדיק אמת, עומד כנגדו היצר הרע ומזמן לפניו מניעות גדולות, העצה לכך היא להסתיר נסיעתו.

אמנם כאשר קרב ובא אי אפשר להסתיר עוד, בשעה זו מטל על הצדיק לקחתו תחת עיני השגחתו, עד שחזרנו לביתו בריא

כְּאֶשֶׁר אָרַע וְהִרְבִּי פָגַע בְּרֹאשֵׁי תְבוֹת מִ"ז
בְּמֵאוֹר וְשֹׁמֵשׁ, קָרָא בְּמִקּוֹם מִ"ז שֶׁהַכּוֹנֵה
מִחֲשָׁבָה זָרָה, 'עֲבוּדָה זָרָה', חִיִּים נְחוּם הַמְשַׁמֵּשׁ
גָּעַר בּוֹ לִפְנֵי קֹהֵל וְעָדָה בְּעֵינַיִם מְלֹאוֹת פֶּעַס,
"טָעוֹת כְּזֹאת", וְהִרְבִּי מִפְּטִיר בְּשִׁפְהָ רָפָה,
"מִחֲשָׁבָה זָרָה, עֲבוּדָה זָרָה, הִינּוּ הֵן, מֵאִי
נִפְקָא מִנָּה".

פַּעַם אַחֲרַת בְּעַת לּוּמְדוֹ בְּסִפְרָ לְעֵינֵי קֹהֵל
חֲסִידָיו, הִגִּיעַ לְרֹאשֵׁי תְבוֹת א"י, 'אוֹ
יֵאמֵר', הַתְּלַהֵב הִרְבִּי וְקָרָא בְּהִשְׁתַּוְּקָקוֹת, "אֵה,
אֶרְץ יִשְׂרָאֵל, אֶרְץ יִשְׂרָאֵל, בְּמַהֲרָה נִזְכָּה
לְרֹאוֹתֶהָ", וְחִיִּים נְחוּם לֹא סוֹגֵר פִּיּוֹ כִּנְגֻד
הִרְבִּי שְׂאִינוֹ יוֹדַע לְקַרְא.

בְּשִׁבְת פְּרַשְׁת יתרו, עַת קָרָא אֶת דְּבָרֵי רִשִׁי
הַקְּדוּשׁ עַל הַפְּסוּק 'עַתָּה יִדְעַתִּי כִּי
גָדוֹל ה' מִכָּל הָאֱלֹהִים', שְׁלֹא הִנִּיחַ ע"ז שְׁלֹא
עֲבָדָה, אָמַר רַבִּי יוֹסֵף בְּרוּךְ, "שְׁלֹא הִנִּיחַ
עוֹלָם הַזֶּה שְׁלֹא עֲבָדָה".

תִּקְנוּ אוֹתוֹ מִיָּד וְאָמְרוּ, "רַבִּי, רֹאשֵׁי תְבוֹת
זֶה הוּא עֲבוּדָה זָרָה", הַשִּׁיב בְּתִמְיֹמֹת,
"מֵאִי בְּכֶךָ, הֲלֹא עֲבוּדָה זָרָה וְעוֹלָם הַזֶּה,
אֲחַת הִיא". כִּי הַמְשִׁיךְ לְהַשְׁפִּיל עֲצָמוֹ בְּטָעִיּוֹת,
בְּהֵם רַמְזוּ דְּבָרִים יְקָרִים. פְּעַמִּים אַחֲרוֹת
בְּהִגִּיעוֹ לְרֹאשֵׁי תְבוֹת, הִיָּה פּוֹנֵה אֶל הַמְּסַבֵּין
וְשׂוֹאֵל, "אִיךָ קוֹרְאִים אֶת זֶה". (יד מאור ושמש
ע"פ טיח טרפי קודש)

**כִּי יְהִיָּה לָהֶם דָּבָר בָּא אֵלַי וְשִׁפְטֵתִי בֵּין אִישׁ וּבֵין רֵעֵהוּ
וְהוֹדַעְתִּי אֶת חֲסֵי הָאֱלֹקִים וְאֶת תּוֹרֹתַי (יה טז)**

בְּעַת שִׁכְּהוּ רַבִּי אַבְרָהָם אַבִּישׁ זצ"ל כְּרִבָּה
שֶׁל פְּרִנְקֶפּוּרְט שְׁעַל נְהַר מִיּוֹ, פְּרָץ
סוֹחַר עֲבָרִין אֶת חוֹמַת הַשְּׁבָת, וּפְתַח חֲנוּתוֹ
בְּשִׁבְתָּ. בְּקֶשׁ הָרַב לְהַפְּגֵשׁ עִם פּוֹרֵץ הַגְּדָר,
לְשַׁדְּלוֹ בְּדָבָרִים, וְלַהֲשַׁפִּיעַ עֲלָיו שְׁיַחֲזֹר לְמוֹטֵב,
אֶךְ הַדָּבָר לֹא עָלָה בְּיָדוֹ.

ואיך יגיע בן פשוט לכך, הלא שנינו (בבא
מצינא פט:) 'כלי שנשתמש בו קדש, אל ישמש
בו חול'.

מדי יום אחר הצהרונים, עת פתח הרבי את
דלת חדרו, בפניכול התעורר עתה משנת
צהרנים ממשכת. התחנן רבי יוסף ברוך ברב
ענוה למשמש הזקן שילמד אותו פרשה
חמש, פרק משניות, מעט מדרש.

נכנס היה חיים נחום לחדר הרבי עם החמש
תחת ידו, משקפיו נופלות מעל חוטמו,
כפתורי שמלתו פתוחים, נכרים דברי אמת
כי אינו נוהג כבוד עם הרבי הקדוש, מתישב
בגאוה, מרגיש מלמד של הרבי המתנהג
בשפלות נדידה.

השמש פותח את החמש, ומראה בידו על
פסוק מסים, אך הרבי עושה עצמו
כאינו מבין מאומה. סבלנותו של הזקן פגה
כעבר זמן לא רב, "ראש אטום כזה שאי
אפשר לדחוף לתוכו פסוק חמש, עדין לא
ראיתי מימי, מה יהא בסופך, רביל'ע שלי".

הזמן קם ממקומו, סוגר את החמש, ופונה
לצאת, רבי יוסף ברוך מפיל תחנונים
בדמעות בעיניו, "חוסו נא עלי, אם לא בגיני,
יהא בגין זכותא דאבא הקדוש, למדו אותי
עוד, אנא תרחמו, ארכז את מחי ואתחנן אל
ה' שיאיר עיני, להבין ולהשכיל בתורתו
הקדושה". לב המשמש הרוגז נמס מתחנונים,
כעסו נרגע, הוא פותח ללמד עוד פסוק
חמש רש"י לפני בן רבו הגדול.

בעריכת שלחנו הטהור בשבת קדש, עת נהג
רבי יוסף ברוך לקרא לפני הצבור
מספרו של אביו 'מאור ושמש', ולא לומר
תורה מעצמו. הבין חיים נחום כי עליו לעמד
לצד הרבי ולקרא עמו בספר, להשגיח עליו
שלא יעשה טעיות חלילה.

התורה, 'ושפטתי בין איש ובין רעהו', תגרם שיבא אליך למשפט, ודרך אגב תגיע ההזדמנות לקיים, 'יהודעתי את חקי האלקים ואת תורתיו'. (על התורה)

ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלקים אנשי אמת טהורי בצע ושמת עליהם (יח כא)

בתקף תפקידו כנשיא בג'ר'בא, היה רבי רחמים מאזוז וצ"ל צריך לפשר בין אדם לחברו בענייני מריבות וסכסוכים, במדה והיה הענין קשה ומסבך ולא עלה בדוד, היה עליו למסר הדבר לידי הממשלה.

ברב חכמתו ותבונתו, מעולם לא הצר רבי רחמים למסר לערפאות, היה לו חוש מיוחד להכרת האמת. המשפט הראשון שבא לפניו, היה קשה ומסבך, משעלה בדוד להתירו, שמעו כל העם גדל חכמתו, ויראו מלפניו.

ספור אחד מני רבים שמעתי מפי ר' יהונתן מאזוז מצפת. לפני הרב הגיע יהודי מעבד עורות, טען שנגנבו מרשותו חמשה עורות, והוא חושד באחד ממשרתיו כי ידו במעל. הורה לו רבי רחמים, שישאר בחדר, ושלח אחר המשרת שיבוא לפניו.

בבאו אמר רבי רחמים לתובע, "חזור על תביעתך שנית", הוא חזר, והנתבע הכחיש בתקף, אך הרב הרגיש שהוא משקר ואמר, "חשב מעט, אולי יצר הממון התגבר עליך, אין דבר העומד בפני התשובה", אך הוא באחת, "לא גנבת", "לא היו דברים מעולם".

בראותו כך אמר הרב, "שב על הספסל, וחלוץ מנעליך", לסימן שרוצה להלקותו, כנהוג בימים ההם. המשרת עשה כן, חלץ מנעליו וחכה לדינו.

משהבחין כי מבית הכנסת מונע הסוחר רגלו, להזמינו אליו לא יעזר, שכן גבר אלים הוא, וחזקה עליו שיסרב להגיע בידעו במה המדבר. חפך הרב בדעתו, אולי ילך הוא לבית הסוחר, אך נמלך בדעתו שיש בדבר משום השפלת כבוד התורה, ממילא תפגם השפעת הפגישה.

נטל הרב עצה בנפשו, שלח לקרא לאחד מנכבדי הקהלה שהיה מלקוחותיו הטובים של הסוחר, וצוהו לרכש פמות גדולה של סחורה אצל סוחר זה בהקפה, כשיגיע עת הפרעון, יסרב לשלם, אלא ידרש את התובע שיעמד עמו לדין תורה לפני הרב. בעת שיתיצב הסוחר בבית הרב, נתן היה לבוא עמו בדברים על דבר חלול השבת.

עשה הסוחר כמצות הרב, משהופיעו שני הצדדים לפני רבי אברהם אביש לדין, טרם הציעו את הטענות והמענות, הושיט הנתבע לתובע את כל סכום התביעה במזמנים, טבין ותקילין.

אותה שעה גלה הרב לסוחר, שכל זאת לא היה אלא כדי להפגש עמו בענין בית מסחרו הפתוח בשבת לרוחה, ומיד הוסיף דברי הסבר בדברים היוצאים מן הלב, אודות גדל המכשול.

נבוך הסוחר ואמר, 'ניחא, הריני מקבל על עצמי שמירת שבת, אך רישה לי לשאל את הרב שאלה אחת, מהיכן לקח הרב התר להשתמש בהמצאת מרמה ודין תורה בדוי, למען שמירת השבת".

השיב הרב, 'דבר זה למדתי מפסוק מפרש, בפרשת יתרו אמר משה רבנו לחתנו, 'כי יהיה להם דבר בא אלי, אם יש לרב דבר שאודותיו עליו להפגש עם מאן דהוא, ואינו מוצא הזדמנות נאותה לך, אומרת

הפירו שרק אמת מדברת מגרונה. (קובץ פרי תמרים גליון כא)

ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל ויתן אתם ראשים על העם (יה כה)

בנת שפּהו **רבי יוסף חיים זונגנפלד** זצ"ל כרב ואב"ד בבית הדין בירושלים, נזדמן לפגיו סכסוך קשה בין בעל ואשתו. אחר שמייעת הצדדים, הוציא בית הדין פסק פפי ראות עיני הדינים, ושקול דעתם הברורה.

הפסק לא התקבל בהכנה בקרב בני משפחת האשה שראו עצמם נפגעים מההחלטה, הם ירדו לבית רבי יוסף חיים, והתפוצצו פנימה בצעקות וגדופים. ה'יה זה שבוע לפני ראש השנה, רבי יוסף חיים ישב במקומו בשלוח נפשית, והמשיך לעין בתלמודו.

משגברו המהומה והצעקות ואף הרבנית פרצה בככי, הזדקף מלא קומתו ופנה אל המתפוצצים בתקיפות, "שמעו נא את אשר ברצוני להגיד לכם", בחדר השלף הס, ורבי יוסף חיים המשיך, "אם צדקתם בטענותיכם הרי כבר מסרתם דינכם לשמים, ואין לדון אלא מה שענינו רואות".

"אבל", הרעים בקולו בשאגת ארי, "אם הצדק אתנו והוצאנו דין לאמתו, הרי אזי, מיד החיירו פני המתפוצצים ויחדרו איש אל אחיו, רבי יוסף חיים המשיך בתקוף, "הרי אז אני סולח ומוחל לכם במחילה גמורה, והריני מבקרכם שתכתבו ותחתמו לחיים טובים ולשלום".

אחר שהתרוקן הבית, פנה שכן שנכח במקום לרבי יוסף חיים ושאל, "מילא אם בלבו מחל, ניתח, אבל מדוע הודיע להם על המחילה, האם לא טוב יותר שיתיסרו בעונם ויבואו לבקש מחילה כדיו".

פנה הרב לחדר השני, קרא לשליח בית הדין, והורה, "קח את זוג הנעלים, לך לבית פלוני המשרת, ותבקש מאשתו שתמסר לך את חמשת העורות שהביא אתמול, לסימן, הנה זוג הנעלים של בעלה".

נעבר דקות ספורות שב השליח ובידו העורות הגנובים, המשרת כבש פניו בקרקע, והתובע נתן בהם סימן וקבל אותם. בצאתם מלפניו אמרו כלם, "מי יוכל לטען שקר בפני איש כזה, אשר רוח אלקים בקרבו". (שו"ת איש מצליח)

ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל וראי אלקים אנשי אמת טנאי בצע ושמת עליהם שרי אלקים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות (יה כא)

ספר הרב יצחק דב קופלמן זצ"ל, זכיתי לראות במו עיני עד היכן הייתה האמת יר לרגלי הרה"ק רבי יואל מסאטמר זיע"א, עד כמה אינו משנה ממנהגיו בגלל סביבתו, ובקשול של מה יאמרו הבריות.

היה זה בעת סעודת מלון מלכה שנערכה לטובת מוסדותיו הקדושים בבורו פארק, בה נכחתי גם אני. בנהג שבעולם במסכה מעין זו, בעת שבאים בעלי בתים ובעלי כיס, אומרים להם דברי שבח וחנפה, למען ירימו תרומה יפה לטובת המוסד.

אבל הרבי לא פן אתו, אדרבה, הוא נצל את ההזדמנות ואמר דרשה ארכה בדברי כבושיו, נשא דברים כדרבנות בעניני שיטתו, עד שהיתה פליאה בעיני מדוע המשיכו השומעים לשבת במקומם, לשמע דברים אלו שהיו נגד כל העולם.

האמת עשתה את שלה, כלם כבדו אותו ואת דבריו, ועוד הוסיפו להרים תרומתם קדש לה' עבור המוסדות, זאת כי

וַיְהִי כֹלֵת וּבְרָקִים וַעֲנַן כָּבֵד עַל הַהָר וְקַל טָפַח חֹזֶק מֵאֵד וַיַּחֲדָד כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה (יט טז)

בְּשִׁבְתָּ קִדְשׁ פְּרִשְׁתָּ יתרו, שְׁבַת הַרְה"ק הַבַּיִת אֶהְרֵן זִיע"א בְּזִיטוּמִיר, לְכַבּוֹדוֹ הַגִּיעוּ לְשִׁבּוֹת בְּעִיר קֵהֶל גְּדוֹל. בְּשִׁבְתָּ בְּבִקְרָה, עַת צָעַד הַרְבֵּי לְבַיַּת הַמִּדְרָשׁ, לִוּוּהוּ קֵהֶל עֲצוּם וְאִף מוֹשֵׁל הָעִיר בְּרֵאוּתוֹ אֶת הַקֵּהֶל הַרֵב שֶׁהִגִּיעַ וּמְלוֹנָה אֶת הַרְבֵּי, הִגִּיעַ לְמָקוֹם.

הַרְבֵּי עֵבֶר לְפָנַי הַתִּיבָה, וּכְדַרְכּוֹ בְּקִדְשׁ, קָרָא בְּעֲצָמוֹ אֶת הַפְּרִשָּׁה בַתּוֹרָה. לְפָנַי קָרִיאת עֲשֵׂרֶת הַדְּבָרוֹת הָיוּ רְעֵשִׁים בְּבַיַּת הַמִּדְרָשׁ, עֲקֵב הַקֵּהֶל הַרֵב שֶׁהִתְאַסֵּף בְּמָקוֹם, הַכְרִיז הַרְבֵּי וְאָמַר, "תִּהְיוּ בְּשִׁקְט, וְתוֹכְלוּ לִשְׁמַע קִבְּלַת הַתּוֹרָה", וּמִיֵּד פָּתַח בְּקִרְיָא, 'בְּחִדְשׁ הַשְּׁלִישִׁי', בְּקוֹלוֹת וּבְרָקִים. (מאורי אט)

וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֵת וְאֶת הַלְּפִידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֵת הָהָר עֹטָן וַיֵּרָא הָעָם וַיִּנְעֻנוּ וַיַּעֲמָדוּ מֵרְחוֹק (כ טז)

בְּשִׁיעָתָ הַדְּלָקַת גֵּרוֹת חֲנֻכָּה, עַת נִדְחַק הַקֵּהֶל לְרֵאוֹת בְּעִבּוֹדַת הַקִּדְשׁ שֶׁל הַרְה"ק **רַבִּי מֹשֶׁה מִקּוֹבְרֵינ** זִיע"א בְּשַׁעַת הַהִדְלָקָה, אָמַר הַרְבֵּי, "כְּתוּב וַיֵּרָא הָעָם וַיִּנְעֻנוּ וַיַּעֲמָדוּ מֵרְחוֹק, מִי שֶׁנִּדְחַק, עוֹמֵד עֲדִין מֵרְחוֹק".

הוּא הִזָּה אֹמֵר, "כְּאֲשֶׁר הִיִּיתִי אֶצֶל מוֹרֵי וְרַבֵּי הַרְה"ק **רַבִּי מְרֹדְכִי מְלַעֲנָכוֹ אוֹיִטִט** זִיע"א בְּשַׁעַת שֶׁהִדְלִיק גֵּרוֹת הַחֲנֻכָּה, אָמַר רַבִּי מְרֹדְכִי אַחַר הַהִדְלָקָה, "עֲכָשׁוּ שְׁעַת רְצוֹן הַיָּא, כָּל אֶחָד יִקְבַּל כְּדָמֵי חֲנֻכָּה, אִיזָה כַּח שֶׁיִּבְקֹשׁ לְעִבּוֹדַת הַשֵּׁם".

נִצְלוּ הַתַּלְמִידִים אֶת שְׁעַת הַכֶּשֶׁר, בְּקִשּׁוֹ מִדְּרָגוֹת שׁוֹנוֹת, וְכָל אֶחָד נִעְנָה וְקִבַּל אֶת אֲשֶׁר עָלָה בְּדַעְתּוֹ. לְבִסּוּף שְׁאַלְנֵי הַרְבֵּי,

עֲנָה רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים, "יּוֹם הַדִּין מִתְקַרֵּב, חֲשֵׁשְׁתִּי שֶׁיִּכְשְׁלוּ בְּעוֹוֹנָם וַיִּצְדִּיקוּ מֵעֲשִׂיהֶם בְּעֵינֵיהֶם, וּמִתּוֹךְ כִּף לֹא יִבְקֹשׁוּ מַחִילָה וְחִלְיָה וְעֲנָשׁוּ בְּסִבְתֵּי בְּיוֹם הַדִּין. לְכֹן הַכְרַזְתִּי מֵרֵאשׁ שְׁאַנִּי מוֹחֵל לָהֶם, כִּף יִקַּל לָהֶם לְחַזּוֹר בַּתְּשׁוּבָה, וּמִיֵּד יִסְלַח לָהֶם". (האייט על החומה)

וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹקִים (יט ג)

סִפּוּר פֶּלֶא שֶׁנִּפְּוֵץ בֵּין חֲסִידָיו, מְגַלָּה טַפַּח מְגֻלוֹ הַנוֹרָא וְרוּחַ ה' דְּבַר בּו. כְּאֲשֶׁר נִסְעוּ חֲסִידֵי הַרְה"ק **רַבִּי אוּרֵי מִסְטַרְעֵלִיסק** זִיע"א לְעֲשׂוֹת אֶת הַשְּׁבַת בְּמַחְצַת רַבָּם, יֵרֵט הַדְרָךְ לְנִגְדָם, וְנִבְצְרָה הִיכְלַת לְהִגִּיעַ לְמַחֲזוֹ חֲפָצָם בְּעוֹד מוֹעֵד.

בְּלִית בְּרָרָה הַחֲלִיטוֹ בְּנֵי הַחֲבוּרָה לְנִסְעַ לְסְטַרְעֵרְטִין הַסְמוּכָה, מְקוֹם מוֹשֵׁב תַּלְמִיד רַבָּם הַחֲבִיב, הַרְה"ק **רַבִּי יְהוּדָה צְבִי מִסְטַרְעֵרְטִין** זִיע"א, שֶׁם הִתְקַבְּלוּ בְּסִבְרַת פְּנִים יְפוֹת, בְּלִיל שְׁבַת קִדְשׁ הַשְּׁתַּתְּפוּ בְּשִׁלְחוֹן הַטְּהוֹר, וְשִׁמְעוּ אֶת דְּבָרֵי תוֹרָתוֹ.

בְּצֵאתָ הַשְּׁבַת הַמְּשִׁיכוּ הַחֲסִידִים בְּדַרְכָּם לְסְטַרְעֵלִיסק, מְיָד בְּהִגִּיעֶם לְחִצְרַת הַקִּדְשׁ, חֲפָצוֹ לְשַׁמַּע אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה שֶׁנִּשְׁאָה הַרְבֵּי בְּשִׁבְתָּ הָאֲחֻרוֹנָה לְפָנַי הַקֵּהֶל, וְנִגְדַּמּוּ לְשַׁמַּע שֶׁהוּ הוּ הַדְּבָרִים שֶׁנִּשְׁאַמְרוּ בְּסְטַרְעֵרְטִין.

נִגְשׁוּ הַחֲסִידִים לְסַפֵּר לְרַבִּי אֶת הַפֶּלֶא, אִף הוּא לֹא רָאָה בְּכֹף חֲדוּשׁ, "בְּעַת שֶׁקִּבַּלְתִּי בְּמַתִּיבְתָא דְרַקִּיעָא אֶת זֹאת הַתּוֹרָה, עָמַד לְצַדִּי תַּלְמִידֵי רַבִּי יְהוּדָה צְבִי". (צדיק מה פעל)

בסיים הדרשה אמר הרבי, "עכשו למדנו בסגיא דהזק שאינו נכר, על כן אומר לכם פשט חדש בסגיא, 'הזק, חבל, שאינו נכר', שלא נכר על הפנים שלכם". כי מאחר ולא היה על פניהם חתימת זקן, אינו נכר כלפי חוץ גדל הפלגתם בידיעות התורה".

אחר הוסיף הרבי ופרש על פי דברי הכתוב 'בעבור תהיה יראתו על פניכם', דהינו שיהא נכר יראת שמים על פניכם, בכך שלא תשחיתו את פאת זקנכם. (המאורני ח"ל ח"ב עמ' קלו)

ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עלי (כ ט)

בימי המהרש"א זיע"א, הלך לעולמו אדם שהיה מפר לכל פרוש גמור. בשעת הטירה עבר בו ישיבה על פני המת השוכב, נגש והקיש על אפו, וכל הסובבים צחקו על המעשה.

בלילה אחר הקבורה בא הנפטר בחלום לאותו בחור, ואמר לו שהוא קורא אותו לדיו תורה בפני בית דין של מעלה, על שבזה אותו. הבחור קם בבוקר, וספר את הדבר לאביו שנחמו והרגיעו.

הדבר חזר על עצמו, במשך מספר לילות בא אליו בחלום, ואמר שהוא מכרח לבוא עמו לבית דין של מעלה, לעמד לדיו תורה על הבזיון שעולל לו. מרב צער על השנות החלום כמה וכמה פעמים, חלה הבחור והגיע לידי סכנה.

נטי מקרביו אל המהרש"א, וספרו כל הענין. הוא צוה שיביאו את הבחור לביתו לשנות הלילה הקרוב, לאחר שהביאוהו, צוה

"ואתה מושקה, מה תבקש", כבשתי את רגש הבושה שבלב ועניתי, "אין רצוני במתת הזה, חפץ אני להיות חיל פשוט מן השורה, להשיג משהו בכח עבודתי ועמלי". (ברכת חיים)

ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו (כ יז) **בימי** פהנתו של הרה"ק רבי יואל טייטלבוים **מסאטמר** זיע"א ברבנות אורשין, שבת בקרב חסידיו בעיר גרוסווארדין, ובאותו מוצאי שבת קדש, התקמה סעודה לרגל סיום הש"ס, באחד מבתי המדרשות בעיר.

בתחלה לא עלה על דעת אנשי העיר להזמין להשתתף במסבה, אולם ביום השבת נמנו וגמרו להזמין. במוצאי שבת עלה ראש הקהל ר' שלמה זלמן אולמן לאכסנית הרבי, להזמין לסיום הש"ס.

בבאו פגש בכניסה את המשב"ק ר' פייויש אשכנזי ז"ל הי"ד, שאחר ששמע כי צוין אנשי הקהלה שהרבי יפאר את הארוע וישא מדברותיו לפניהם, השיב כי ככל הנראה לא יוכל הרבי להופיע, עקב טרדותיו.

בשמע הרבי את חלופי הדברים, רמז על רצונו להענות לבקשה ולהופיע במקום, הוא הופיע בהדרתו בבית הפנסת, שם התאספו בני הקהלה שהיו בעלי בתים ולומדים מפלגים, אך רבם ככלם ללא חתימת זקן.

הרבי דרש לפניהם במילי דשמעתתא, בסגיא דהזק שאינו נכר שבמסכת גטין, והבעלי בתים פלפלו עמו ארכות וקצרות, כאשר חדותא דשמעתתא נסוף על פניהם, נכר היה על פניהם שנהנו מדבריו, וגם הרבי נהנה לפלפל עמם.

חכם ויש לי חלק גדול בתורתו, יש לי דין תלמיד חכם, על כן אני תובע את הבחור כדיו המבזה תלמיד חכם".

שמע המהרש"א ואמר, "שמע לקולי, לאמתו של דבר יש לך מטען גדול של עברות, אבל אי אפשר לתבע אותך, המעשים הטובים שעשית העמידו מחצה עבה בינך לבין הס"מ וכל המקטרגים עליך.

אך עליך לדעת שעוונותיך לא נמחקו, עכשו רוצה השטן להכשילך, אם תגרם שהבחור ימות, יציג השטן בשבילך מדה כנגד מדה, כלומר, נכון שפעם הצלת תלמיד חכם, אבל עכשו אתה גרמת שתלמיד חכם ימות.

דבר זה יגרם שתבטל המחצה המגינה עליך, ויוכלו לתבע אותך על עברותיך. אל תהיה אפוא טפש, תותר ותמחל לו". מאותו רגע הכל השתתק, מאז לא בא המת בחלום אל הבחור. (בריית עולם)

כי כאשר יתעורר הבחור בלילה מבעתה, ימהרו להודיעו על כך.

באמצע הלילה החל הבחור לצווח בבהלה, ומיד הזעיקו אליו את המהרש"א. משהגיע שאל את המת, "מה רצונך ממנו", והמת ענה, "הוא בזה אותי", אמר המהרש"א, "הלא רשע גמור היית כל ימי חיך, הכי אין זה ראוי לך".

ענה המת, "לא, לא הייתי רשע גמור, פעם ראיתי תלמיד חכם נופל לתוך הנהר וטובע, מיד קפצתי לתוך המים והצלתי את חייו. הודות להצלה זו נעשינו ידידים, ומחמת קשרי הידידות שנוצרו בינינו, החלתי לתמוך בו ופרנסתיו כל ימי חייו.

כאשר באתי לעולם העליון, קבלוני בכבוד גדול כתלמיד חכם ולא הזכירו לי עוונותי, כי המציל נפש אחת מישראל כאלו קים עולם מלא, במיחד שפרנסתי תלמיד

מלוה מלכה

ספורים מהבע"ל שם טוב והלמידי

במוצאי שבת אחד, עת נגש ר' משה להכנת תבשילי סעודת מלוה מלכה, השתומם לראות כי שכח להכין עצים להסקת התנור, ליל חרף קר וסוער היה, האדמה מכסה בשלג ולא ניתן לצאת ולחטוב עצים, אך בלעדיהם, אינו אפשרות לבשל את המאכלים שהכין כבר ביום ששי, לכבוד סעודת מלוה מלכה.

בלב דואג ומצר הסתכל ר' משה מבعد לחלון, שאדי כפור כסוהו כמעט כליל, ובפיו תפלה לבורא עולם, שימציא לו עצים להסקה.

ר' משה המוזג, כך מכנה היה ר' משה הישר והתמים. לפרנסתו החזיק בבית מרוח על פרכת דרכים, צדיק היה בכל דרכיו, מקפיד על קיום מצוה קלה כבחמורה בגיל וברעדה, ומחפש כל ימיו מצות שגני אדם אינם ימחסים להם חשיבות.

בין המצות עליהן הקפיד במיחד היתה סעודת מלוה מלכה, לסעודה זו לא הסתפק בתבשילים שנושאו משבת, אלא הקפיד בכל מוצאי שבת לבשל מאכלים מיוחדים לשם הדור מצוה זו.

מְשִׁימָו הָעֲרָלִים אֶת דְּבָרֵי הַשְּׁטָנָה, פָּנָה אֵלָיו הַבִּישׁוּף וְאָמַר, "חֲטָא גְדוֹל חֲטָאתָ, חֲטָא אֲשֶׁר לֹא יְכַפֵּר, אוֹלָם נִכּוֹן אֲנִי לַעֲשׂוֹת עִמָּךְ חֶסֶד אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה. אִם תֹּאבְּהָ לְהַמִּיר דְּתָךְ, לֹא תַעֲנֹשׁ וְתִשׁוּב אֶל בֵּיתְךָ בְּשָׁלוֹם, אִם לֹא תִקְבַּל עֲצָה זוֹ, אֲצַוְהָ לְקַרְעַ גּוֹפֶךְ לְקַרְעִים כְּשֵׁם שְׁעִשִׁיתָ לְצֹלַב הַקְּדוֹשׁ".

בְּגִבּוּרָה בְּלִיתֵי מִתְאָרְתָּ, קִבַּל ר' מֹשֶׁה אֶת גְּזַר הַדִּין הַנּוֹרָא בְּדַמְמָה, בְּעֵז צַעַד אֶל הַגְּרָדוֹם, וְהוֹמַת בְּיַד עֲרָלִים צְמָאֵי דָם, שְׁעַלְזוּ לְרֹאוֹת אֶת הַיְהוּדִי הַמוֹצִיא נִשְׁמָתוֹ בִּיסוּרִים.

מִזֹּתוֹ שֶׁל הַיְהוּדִי הַתְּמִים הִכָּה בְּתַדְהֵמָה וְצַעַר אֶת כָּל יְהוּדֵי הַסְּבִיבָה, "אִיךָ קָרָה לְצַדִּיק אֲסוֹן גְּדוֹל זֶה", שְׁאַלוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, הֲלֹא מִקְרָא מְפוֹרָשׁ הוּא (מִשְׁלֵי ב נא), 'לֹא יֵאָנֶה לְצַדִּיק כָּל אֲנוֹן, וְאִיךָ זֶה נִגְזַר כָּךְ עַל יְהוּדֵי תְּמִים וְצַדִּיק כָּר' מֹשֶׁה.

רַב הָעִיר שֶׁהִיָּה מְקַבֵּל גְּדוֹל, לֹא מִצָּא מְנוּחָה לְנַפְשׁוֹ, צַעַר רַב הִצְטַעַר כְּאֲשֶׁר שָׁמַע אֶת אֲשֶׁר אָרַע, מַדּוּעַ יַעֲנֹשׁ כֹּה קָשׁוֹת יְהוּדֵי שְׁסִכְנָן נַפְשׁוֹ בְּשִׁבִיל הַדּוֹר מִצּוֹת סְעוּדַת מְלוּהַ מְלָכָה, הַתְּחַבֵּט הַרַב לֵלֵא הָרַף, וְלֹא מִצָּא תְּשׁוּבָה.

מִשְׁלָא הָרַפּוּ מִחֻשְׁבוֹתָיו, עָשָׂה שְׁאֵלַת חִלּוֹם כְּמִנְהַג הַמְּקַבְּלִים, בְּלִילָה הוֹפִיעַ ר' מֹשֶׁה בְּחִלּוֹמוֹ וְאָמַר, "אֵל נָא יִצְטַעַר כְּבוֹדוֹ עַל הַמִּיתָה הַמְּשֻׁנָּה שְׁלִי, דַּע שְׁנִשְׁמַתִּי הִיתָה נִשְׁמַת מְנוּשָׁה בְּן חִזְקִיָּה מְלוּהַ יְהוּדָה, אֲשֶׁר הָעֵמִיד צָלַם בְּהִיכַל. בְּמַעֲשֵׂה שְׁעִשִׁיתִי, הִשְׁחַתַּתִּי אֶת צָלַם הַצֹּלַב, עַקְרָתִיו מִמְּקוֹמוֹ, וְשִׁרְפַתִּיו בְּאֵשׁ, קִבְּלָה נִשְׁמַתִּי תִקּוּנָה וּבָאָה אֶל מְקוֹמָה".

נִפְעָם וְנִרְגַשׁ הַקִּיץ הַרַב, לְמַחְרַת צִוָּה לְחַקוֹק עַל מַצְבַּת הָאָבִן שֶׁעַל קִבְר הַנְּרֻצָּת, "פֹּה נִטְמָן מֹשֶׁה הַמְּכַנֶּה מְנוּשָׁה". (תְּשׁוּאוֹת חַן חֲלַק א')

לְפָתַע הַבְּחִין בְּצֹלַב עֵץ נִצַּב עַל פְּרֻשַׁת הַדְּרָכִים לִיד בֵּיתוֹ, בְּלֹא הַסּוֹס קָם וְיָצָא עִם הַגְּרָזוֹן בִּידוֹ, הִסְתַּכַּל כֹּה וְכֹה, וּמִשְׁלָא רָאָה אִישׁ בְּקִרְבָּתוֹ, נִגַּשׁ אֶל הַצֹּלַב, כָּרַת אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ, וְהִבִּיאוֹ אֶל דִּיר הָעַצִּים שְׁבַחְצֵרוֹ, שָׁם בָּקַע אֶת הָעַצִּים, וְהִסִּיק בָּהֶם אֶת הַתְּנוּרָה.

מֵאָחַר וְלֹא הִיָּה זְקוּק לְכָל הָעַצִּים, הַשְּׂאִיר חֲלַק בְּתוֹךְ הַדִּיר, לְפַעַם הַבָּאָה. בָּלַב שְׁמַח אֶכַל מֵהַתְּבַשְׂלִים, שֶׁר זְמִירוֹת וּבְרַךְ אֶת ה' כְּמִנְהַגוֹ בְּכָל שְׁבוּעָה, וְלֹא חָשׁ בְּסַכְנָה הָעַצוּמָה שֶׁהִבִּיא עַל רֹאשׁוֹ.

עַם בְּקֹר הַבְּחִינוֹ הַגּוֹיִים בְּצֹלַב שְׁנִשְׁחַתָּ, וְחַמַּתָּם בְּעָרָה בָּהֶם עַד מָאֵד, מִכִּיּוֹן שֶׁר' מֹשֶׁה גָּר סָמוּךְ לוֹ, הִלְכּוּ אֵלָיו וְשִׁאֲלוּהוּ הֵיכָן הַצֹּלַב. "הֲכִי שׁוֹמֵר הַצֹּלַב שְׁלָכְם אֲנִיכִי", עָנָה ר' מֹשֶׁה, וְחִרְדָּה מִתְּגַנְּבַת לְקוּלוֹ.

מֵאָחַר וְהִכְפִּירוּהוּ כִּיְהוּדֵי יִשְׂרָאֵל, הַנִּיחֻוּהוּ הָעֲרָלִים וְיָצָאוּ לְבַקֵּשׁ אֶת הָאִישׁ שֶׁהִעִז לַעֲשׂוֹת אֶת הַמַּעֲשֵׂה הַנִּפְשָׁע בְּעֵינֵיהֶם, כָּל הַיּוֹם סָבוּ בֵּין בְּתֵי הַכְּפָר, הִצִּיצוּ לְכָל מְקוֹם, בְּדָקוּ וְחִקְרוּ, וְלֹא מִצָּאוּ דְבָר.

לְפָנָיו עָרַב שָׁבוּ לְבֵית ר' מֹשֶׁה וְהַחֲלוּ לְחַפֵּשׂ בְּחֻצְרוֹ, לֹא עָבַר זְמַן רַב, וְשִׁיָּרֵי הַצֹּלַב הַשְּׁבוּר נִתְּגַלוּ בְּדִיר הָעַצִּים. בְּרֹאֲתָם אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה הַיְהוּדִי, עָלְתָה בָּהֶם חַמַּתָּם עַד לְהַשְׁחִית, בְּאִכְזָרִיּוֹת נוֹרָאָה הַתְּנַפְּלוּ עָלָיו וְעַל בְּנֵי בֵּיתוֹ, הַכּוֹס בְּמִכּוֹת נִמְרָצוֹת וְהִרְסוּ כָּל אֲשֶׁר בְּבֵית, וּלְבַסּוֹף אָסְרוּהוּ בְּאִזְקִים וְהִבִּיאוּהוּ לְפָנָי הַבִּישׁוּף אִיוִּיִסְקָאָף, לְדוֹן דִּינוֹ.

הָעֲרָלִים הָעִידוּ לְפָנָי אִיוִּיִסְקָאָף שֶׁהִיָּה שׁוֹנָא יִשְׂרָאֵל מוֹבָהֵק עַל אֲשֶׁר מִצָּאוּ בְּבֵית ר' מֹשֶׁה, וְאֵת מִסְקָנָתָם כִּי הוּא וְלֹא אַחַר הַשְׁחִית אֶת הַצֹּלַב. ר' מֹשֶׁה עָמַד כָּל אוֹתָהּ עַת בְּחִיל וְרַעְדָה, לֹא הוֹצִיא הֲגָה מִפִּיו.

מילין קירין ויהודים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהנרא שליט"א

מִי־הֵתָא

חֲזֵה־תָא

חֲזֵה־תָא דְאִוְרֵי־תָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

טבע נשמות ישראל לקיים המצוות

וכלשונו: וגם הרבה מצוות עשה נאמרו בלשון מקור ולא בלשון ציווי, כמו 'זכור' בקמ"ץ ולא בשב"א, והוא מורה על דבר ההווה תמיד, כי בודאי כן יהיה שיקיימו ישראל את המצוות. וכן נאמר (שמות כ יב) 'כבד את אביך ואת אמך', ולא נאמר 'תכבד' בלשון ציווי, כי דבר ההווה שאיש ישראל מכבד אביו ואימו].

כשהאדם מעמיק בזה יצליח לגבור על כל המניעות

זהו כח עצום ונפלא שנתן לנו הבורא בנשמתנו, שנשמתו של כל יהודי קשורה בקשר חזק ואמיץ במקור מחצבתה בכסא הכבוד, עד שלא נוכל מטבענו להיפרד מקדושה עליונה זו. ומכאן ישכיל איש נבון ויוסיף אומץ בראותו שהיצר הרע גובר עליו ועומדים עליו נסיונות בסור מרע או בעשה טוב, להניא לבבו ולהטות נשמתו מדרכי החיים, ויכול לקרות לפעמים שכל כך גוברים עד שמרים ידיים כמתיאש.

אך לא זאת, אל יתן למוטט רגליו. רק ידע ויחדיר לעצמותו ומוחו בכל עת היכן קשורה נשמתו. הלא מכסא כבוד חוצבה ועדיין קשורה שם בכל רגע, ואף אם נפל ונדמה לו כי התרחק מהקדושה, מגלה לנו רבינו הקדוש הרמ"ע מפאנו ע"ה, כי רק דמיון הוא, כי טבעו לא יסבול מעשה העבירה, ואם קרה ונכשל אין זה כי אם מעשה כסיל ורוח שטות שעברה עליו במקריות בעלמא, אך נשמתו קשורה לעולם בכסא הכבוד וממילא בכל מצב שנמצא יכול לגלות

מצוות התורה הבטחה לישראל

לא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי. לא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל וגו'. לא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם (כ ג-ה). במצווה זו ששמענו מפי הגבורה [כדאיתא בגמרא (מכות כג:)] דרש רבי שמלאי: שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו לו למשה, שלש מאות וששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה, ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם. אמר רב המנונא: מאי קרא? תורה צוה לנו משה מורשה, תורה בגימטריא שית מאה וחד סרי הוי, אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה [שמענו] וכן בכל מצוות התורה נראה, כי לא נאמרו בלשון צווי כי אם בלשון עתיד [וכמעט שלא נאמר בתורה לשון 'אל' שהוא צווי אלא לשון 'לא' כמדבר בלשון עתיד]. למד מכך הרה"ק הרמ"ע מפאנו ע"ה ודרש דברים מופלאים וטמירים, שלפיכך נאמרו המצוות בלשון עתיד, כי התורה מבטיחה לנו שייזכו ישראל לעמוד בקיום כל מצוות התורה, ולכן נאמר בלשון עתיד לומר שכך בוודאי יהיה ש'לא יהיה לך' וכו'. וכך הם דברי קדשו בעשרה מאמרות (מאמר חיקור הדין ח"ד פ"ט): גלוי וידוע לפני ש'לא יהיה לך אלהים אחרים' וכן כולם, כי טבע המחצב [שנשמות ישראל חצובות תחת כסא הכבוד כדאיתא בזוהר (רעיא מהימנא צו כט:)] לא יסבול מעשה העבירה, והיה הנכשל בה מקרה הכסיל אשר לא יתמיד, עכ"ל"ק [וכך הוא הדבר גם במצוות עשה

איש ישראל, כענין 'פְּתַבְּם עַל לִוְחַ לְפָנָי' (משלי ג).

ההבטחה נסתרת בלשון ציווי למנוע קטרוג

בתוספת ביאור כתב הרה"ק רבי ברוך מקוסוב ע"ה בספרו נחמד ונעים (פרקי אבות אות לד), להבין מה שנאמר בלשון הדומה לציווי ולא נאמר במפורש כי כך עתיד להיות שבעצמותם של ישראל ובכח הדברות החקוקות בהם לא יבואו לידי חטא. ומסביר, כי באמת עיקר כוונתו יתברך בדיבורו הוא על דרך הודעת העתיד, כדי לסייע בידינו להטות הבחירה לטוב, אמנם כדי שלא לעורר את הסטרא אחרא לקטרג על סיוע ה' יתברך בידינו, לפיכך הוציא דבריו באופן המשתמע גם בלשון צווי, אבל עיקר כוונתו להיות כמסייע לבניו האהובים לבחור בחיים [וזהו שאמר הכתוב (דברים ל יט) 'ובחרת בחיים' בלשון עתיד, ולא אמר בלשון ציווי 'בחור בחיים', והכוונה היא עתיד אתה לבחור בחיים, כי לולא זאת לא היתה תקומה חס ושלום לישראל, כי היה קשה מאד להטות הבחירה לטובה, וה' יתברך חשבה לטובה לנו לסייע בידנו].

את הקדושה שהסתתרה במינתו ולשוב לחיק אביו שבשמים.

דיבור ה' חקוק בנשמות ישראל

עוד מוסיף הרמ"ע על עוצם הכוח שיש בתוכנו עד שנאמר כלל המצוות בלשון עתיד, כאומר, גלוי וידוע לפני שכך יהיה, וזה לשונו: וגם הדיברות מסייעות הכח ההוא ומוציאות אותו לפועל. מדמה זאת לפתרון חלום שאמרו חז"ל (ברכות נה:): כי מאמר פיו של האדם מסייע להוציא לפועל את דבר החלום וכפי שפטר במאמר פיו. כל שכן בהיות הדיבור מכתב אלוקים חרות על הלוחות, שכח הדיבור האלוקי החרות על הלוחות נותן כח לכל יהודי שבוודאות ישמור מצוות ה' וחלילה לא יעבור על אחת מהנה [כפי מה שנחקק ונחרת הארת התורה בלבות בני ישראל כך נחקקו האותיות בלוחות גם כן, שעיקר הכתיבה בלב כמו שכתוב (משלי ג) 'פְּתַבְּם עַל לִוְחַ לְפָנָי, ולכן כשחטאו בני ישראל אותיות פורחות כ' שפת אמת כי תשא תרל"ז ד"ה במדרש]. ועוד כתב שם (תרל"ח ד"ה בפסוק): הענין הוא שלא היה כתיבה זו על הלוחות בלבד, אבל היה רשימה חקוקה בלב כל

מִלְתָּא דְפְּלִיָּאָה

קבלת התורה שבשבת זו עולה במעלתה על קבלתה בשבועות

בשבת פרשת יתרו מפטירים במעשה מרכבה האמור בישיעה, ואילו בחג השבועות מפטירים במעשה מרכבה האמור ביחזקאל, ונבואתו של ישעיה סתומה מנבואתו של יחזקאל, כמו שאמרו חז"ל (חגיגה יג): שיחזקאל היה דומה לבן כפר שראה את המלך¹, ואילו ישעיה היה דומה לבן כרך שראה את המלך². ולכאורה מן הראוי שאת ההפטרה הגדולה במעלתה יפטירו בחג השבועות שהוא ממש ביום שניתנה התורה, ואילו פרשתנו הינה כפי הרגיל על לשון צדיקים וחסידים דברי השל"ה הקדוש ע"ה (מסכת פסחים נר מצווה אות ו): 'הקריאה מעוררת הזמן'³.

בקריעת ים סוף זכינו למראה גדול מנבואת יחזקאל

יתכן לבאר, כי לאחר פרשת בשלח שזכינו בכוח הקריאה לראיית פני השכינה יותר ממה שראה יחזקאל⁴, הרי שבפרשת יתרו הסמוכה לה חשובים אנו כבני כרך הרגילים במראה המלך, ולפיכך מפטירים מנבואת ישעיה, אבל בחג השבועות שלא זכינו לכוח מתן תורה אלא מכוח הזמן, איננו חשובים אלא כבן כפר שראה את המלך, ולכן מפטירים מנבואתו של יחזקאל שהיתה ראייתו כמו של בן כפר.

א. זכינו שראה דבר חדוש שאינו גלוי בו הוסיף לבאר את המחזה.

ב. שלא חש לפרש את הכל, שהיה בן מלכים וגדול בפלטין, ובן כרך הרואה את המלך אינו נבהל ואינו תמה, ואינו חש לספר (רש"י). וראה באמרי יוסף (יתרו ד"ה והר סיני):

ג. באמרי יוסף (שם) הביא מכאן ראה לדברי רבו הר"מ מוידוטיטוב ע"ה כי הקריאה בפרשה גדולה בחשיבותה ועולה בהשפעתה על פני הזמן עצמו. עיין שם שמבאר באריכות בטעם הדבר.

ד. כדאייתא בוורה (בשלח סד): ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, ובמכילתא (מס' דשירה ג) איתא: ראתה שפחה מה שלא ראו ישעיה ויחזקאל.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

זכו שע"י עשר המכות שהם גילוי מלכותו בעולם, וכפי שביאר **בשפת אמת** (ר"ה תרס"ג ד"ה כתיב אשרי), כי כל עניין הדין הוא כדי שידעו דאית דין ואית דיין ויש מנהיג לעולם, וכדכתיב (קהלת ג יד) 'והאלקים עשה שייראו מלפניו, ולכן מילוי אותיות 'דין' גימטריא 'מלכות', דהיינו דל"ת יו"ד נו"ן, מילואם הוא ל"ת ו"ד ו"ן עולים בגימטריא 'מלכות'. לרמזו כי בתוך הדין נמצאת מלכותו והנהגתו של הבורא. ואחר שעשה ה' דין ברשעים בעשרת המכות נעשה הבירור בעולם, וע"י זה, נעשה שמעשרה מאמרות שנסתר בהם הנהגת ה', נעשו עשרת הדברות שנתגלה הנהגת הבורא בעת מתן תורה.

הצדיק מביא בקשותיהם של ישראל מול האלקים

היה אתה לעם מול האלקים (יח ט). עבודת הצדיק להמליץ טוב בעד בני ישראל, ולהתמיד בתפילה לטובתם ולישועתם בכל צרכיהם, ואף כשהם מבקשים על צרכי שעה שאין בהם ממש, מכל מקום הצדיק כל חפצו וכוונתו להמשיך טובה לישראל, והוא מעלה כל תפילותיהם שיתקבלו במרום. וכך אמר יתרו למשה רבינו ע"ה **היה אתה לעם מול האלקים**, ופירש רש"י: שליח ומליץ בינותם למקום. ומבואר **בתפארת שלמה** (יתרו ד"ה ויגד) שהצדיק ימליץ כל טוב על ישראל בכל עניני בקשתם, אף על פי שהם מבקשים צרכי עולם הזה שאינם כדאים, הצדיק ימליץ ויעלה הכל לשם שמים, וזהו שהוסיף יתרו ואמר **והבאת אתה את הדברים אל האלקים**, שיעלה ויביא את תפלתם ודבריהם לפני ה' יתברך ברוך הוא, אף כי הם בעצמם אינם ראויים לזה, הצדיק יביא את תפלתם ויכוון עליהם לטובה.

אף אם אינו ראוי הצדיק משפיע עליו רחמים בזה התבאר גם דברי הכתוב (להלן לג יט) **וְחַנְּנִיתִי אֶת אֲשֶׁר אֲחֹן וְרַחֲמֵתִי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם**, וכדרשת חז"ל (ברכות ז). אף על פי שאינו הגון ואינו כדאי, כי בזכות הצדיק אחון וארחם גם על מי שאינו הגון

המשך בעמוד הבא

תכלית בריאת העולם - גילוי האלוקות שבמתן תורה

וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאִמֹּר. אֲנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים (כ א-ב).

עשרת הדברות פותחים בלשון וידבר' שהיא לשון חוזק, וכך גם נקראים 'דברות' מלשון זה. והביאור בזה, דהנה תכלית בריאת העולם נתקיימה במתן תורה, כמו שאמרו חז"ל (שבת פח.): אמר ריש לקיש, מאי דכתיב (בראשית א לא) **וַיְהִי עֶרְבַּ וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי**, ה"א יתירה למה לי, מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, ואמר להם, אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימן, ואם לאו, אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו.

ואמר **החידושי הרי"ם** שהעולם נברא בעשרה מאמרות (אבות פ"ה מ"א) ובמתן תורה נעשה מעשרה מאמרות עשרת הדברות. שבכוח עשרת המכות נתבררו עשרה מאמרות עד שנעשו בחינת עשרת הדברות. וביאור דבריו כי העולם נברא בלשון אמירה נעימה, ובעת מתן תורה כתיב עשרת הדברות, שהוא לשון חוזק כעין שאמרו 'דבר אחד לדור' (סנהדרין ח.), וזאת הואיל ובעת הבריאה היה צמצום והסתר שלא יהיה ניכר הנהגת הבורא בבריאה, נזכר לשון אמירה שאינו בגילוי כמו דיבור. ועוד אמרו צדיקים שאמירה מלשון 'אימרא' - לבוש, המסתיר פנימיות הנהגת הבורא בעולם.

אך במתן תורה בא אל הגילוי מה שהיה נסתר בעת הבריאה, ולכן כתיב בלשון דיבור וחוזק כי אז ראו עין בעין כי ה' הוא הבורא ומנהיג לכל הברואים וכפי שאמר להם משה (דברים ד לה) 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו, וכתב רש"י: כשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה פתח להם שבעה רקיעים. וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים. וראו שהוא יחיד, לכך נאמר 'אתה הראת לדעת'.

בגלות מצרים נתברר שבתוך הדין וההסתר נמצאת מלכותו יתברך

ועניינו הוא, כי אחר שהיו ישראל בגלות מצרים,

מן ההר אל העם לעסוק בעניניהם ולרומם אותם בעבודת ה'.

לא ישנה אדם ממנהג המקום

ויובן ביותר על פי הביאור בדברי הגמרא (ב"מ פו). אמר רבי תנחום בר חנילאי, לעולם אל ישנה אדם מן המנהג, שהרי משה עלה למרום ולא אכל לחם, מלאכי השרת ירדו למטה ואכלו לחם. ולכאורה אינו מובן, כי אף שהמלאכים כל אכילתם בעולם הזה היתה בכדי שלא לשנות מן המנהג, מכל מקום הימנעות משה רבינו מלאכול בשמים הרי היתה דבר הכרחי, כי בשמים אין מציאות אכילה ושתייה בכלל, ואי אפשר ללמוד ממנו שלא לשנות **זלה"ה** שאין פירוש הדברים כפשוטם לענין העדר האכילה בשמים, אלא אדרבה ברדת משה רבינו לארץ היה ביכולתו להמשיך ולהימנע מאכילה ושתייה, אלא כדי שלא לשנות מן המנהג חזר לאכול ולשתות כמנהג בני אדם.

וזהו הרמז בדברי המכילתא שלא פנה משה רבינו ע"ה אל עסקיו, ונמנע מכל עסקיו במדרגות מרוממות ונישאות, ולא המשיך להתעלות לבד בעבודת הקודש שלו, אלא ירד למדרגת בני ישראל בכדי לרומם אותם ולהעלותם למדרגות יותר גבוהות, ולימד אותם תורת ה' ומצוותיו.

ירידת המחנכים ממדרגתם להתעסק עם החלשים

מכאן נלמד לתפקידם של המנהיגים והמחנכים בכל הדורות, שלא ימנעו מלרדת ממדרגתם הרמה בכדי לרומם את התלמידים משפלותם וחולשתם, וכך מובא בשם **הגרי"ז מבריסק ע"ה** שהמלמדים דרכם להתייחס בעיקר אל הטובים שבתלמידיהם, ועיקר תפארתם על הצלחת התלמידים הטובים, וכל שיחם ושיגם בהצלחת הטובים שבתלמידיהם, ומאידך גיסא האבות דרכם להיות עסוקים בעיקר בחלשים שבבניהם, ומירב כוחותיהם מושקעים בקידום הילדים החלשים, ובזה יובן היטב מה שמצינו בדברי חז"ל שהתלמידים קרויים בנים, כי זהו הנדרש מהמלמדים והמחנכים להתייחס אל התלמידים כאילו הם בניהם, וישימו את מירב כוחם ומרצם בקידום התלמידים החלשים, ולא יסתפקו בכך שהם מקדמים את התלמידים הטובים.

ואינו כדאי. וזהו שנאמר קודם מתן תורה (להלן יט ט) **וַיַּגִּד מֹשֶׁה אֶת דְּבָרֵי הָעָם**, משה רבינו ע"ה הגיד מלשון משיכה כמו **ג'יד אחית'**, והמשיך את דברי פשוטי העם אל ה', כאילו כל כוונת תפילתם היתה לשם שמים, ולא זו בלבד באותה שעה, אלא כן הוא גם לדורות עולם **וְגַם כָּךְ יִצְמְיִן לְעוֹלָם**.

כוח הצדיקים לרפא חולים

מאחר שעומדים הם על המשמר להעלות תפילות ישראל ולהשפיע להם רפואה וישועה וכל הנצרך, רואים שמהותם נהפכה למהות של השפעת טוב וישועה לכל, לפיכך יש כח לרפאות חולים אף בידיהם, כפי שמובא בשם צדיקים **שרבי שלום מבעלזא ע"ה** היה לו כוח לרפא חולים בידיו, ואמרו רמז לכך מלשון הכתוב (תהלים קז כ) **'ישלח ד'ברו וירפאם'**, ראשי תיבות **'ידו'**, שניתן כוח הרפואה בידיים של הצדיק. כמו כן מצינו בדברי **הרה"ק רבי ישראל מרוזין ע"ה** שאמר שגם בכוח המחשבה אפשר לרפא חולים, והרמז הוא **'ישלח דברו וירפאם'** סופי תיבות **'מוח'**. בין כך ובין כך עולה שבחם של צדיקים עד שנעשית הישועה חלק מהם ואיברייהם.

לימוד ממשה רבינו - לרדת לרמתו של כל תלמיד

וַיֵּרַד מֹשֶׁה מִן הָהָר אֶל הָעָם וַיְקַדֵּשׁ אֶת הָעָם (יט יד). כל תכלית ענינו של הצדיק היא לעסוק עם בני ישראל, לרוממם להגביהם מן הארציות והחומריות ולקרבתם אל הקדושה, כמו שמצינו אצל משה רבנו ע"ה שהניח כל עבודתו כדי להתמסר אל בני ישראל, וכן נאמר בו ברדתו מהר סיני **וַיֵּרַד מֹשֶׁה מִן הָהָר** אל העם, ופירש רש"י: מלמד שלא היה משה פונה לעסקיו אלא מן ההר אל העם, ודברי רש"י תמוהים, וכי איזה עסקים היו לו למשה רבינו לפנות אליהם.

אלא פירוש הדברים כי משה רבינו אף שהתעלה מאד למדרגות גבוהות, ובהיותו בשמים **לְחָם** לא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה (להלן לד כח), וקיבל את התורה מאת הקדוש ברוך הוא בכבודו, עם כל זה עתה ברדתו מן ההר לא ביקש לפנות לעסקיו להוסיף ולהתעלות במדרגות הקדושה לפי דרגתו, אלא ירד

מילין יקדיש

פרקי הדרכה ועבודת ה' על סדר הפרשה

התחדשות התורה בכל יום

והולך בכל יום בלימוד התורה, ועל ידי תוספת ההליכה בכל יום מתחדשים עליו דברי תורה כאילו באותו היום ניתנו, ומתוך כך הוא מוצא בהם טעם מחודש בכל שעה.

התחדשות בעבודת ה'

ובזה יבוארו דברי הכתוב (שמואל א' כ כז) 'מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום', 'בן ישי' הוא משיח צדקנו מזרע דוד בן ישי, והטעם שעדיין לא בא לגאול אותנו, 'גם תמול גם היום', כי נוהגים אנו בעבודתינו היום כמו שנהגנו בה אתמול, ואין מתחדשים מיום ליום בתוספת התחדשות בעבודת ה'. וכן אפשר להוסיף ולבאר דברי הגמרא (סנהדרין צח.), ששאל רבי יהושע בן לוי את המשחא אימתי יבוא לגאול את ישראל, והשיב לו המשיח 'היום' והסביר כוונתו לפסוק (תהלים צה ז) 'היום אם בקלו תִשְׁמְעוּ'. ויש להוסיף ביאור בדבריו שביאת המשיח תלויה בכך שתהיה עבודת ה' מתחדשת בכל יום, ובכל יום יעבדו את העבודה המיוחדת לאותו יום, ולא לחזור ולשנות כתמול שלשום.

ועל שם כך, היה מפרש הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין ע"ה, נקרא הצדיק 'בן איש חי', כמו מעיין מים חיים אשר לעולם אין המים נחים במקומם, אלא הם נובעים בכל עת ממקור חיותם, ובזה הם מתחדשים תמיד, ואם תיפסק נביעתם ויהיו מכונסים כך במקום אחד הרי הם יבואו לידי עיפוש וסרחון, כך גם דרך הצדיקים להוסיף ולהתחדש תמיד בעבודתם ולא לשקוט במנוחה על מקומם, אלא להיות בבחינת מוסיף והולך בהתחדשות תמידית שלא לאבד את החיות, כי ההתחדשות בכל עת היא סימן החיות.

עבודת כל יום מעולה מיום אתמול

וכן היא דרכם של עובדי ה' להוסיף ולהתעלות בעבודתם מיום ליום, ואין עבודת יום זה דומה

המשך בעמוד הבא

ביום הזה באו מדבר סיני (יט א). מפרש רש"י הקדוש שלפיכך כתוב 'ביום הזה' ולא 'ביום ההוא', כדי שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאלו היום נתנו. ויש לדעת שלא בכדי יזכה האדם להשגה זו, אלא רק על ידי הכנת הלב כראוי וזכה להתחדשות תמידית, ואז דברי תורה מתחדשים בו בכל יום, כמו שמברכים 'ברוך נותן התורה', לשון הווה, לומר שנתנית התורה מתחדשת בכל יום ויום, כמבואר בשל"ה **הקדוש** (תולדות אדם בית ה') בשם **הדרת קודש**, שלפיכך תקנו לברך 'נותן התורה' לשון הווה, על הארת התורה המתחדשת בכל יום.

להיות מוסיף והולך בהכנה למתן תורה

תורת ה' מקודשת היא ואינה יכולה לחול באדם אם לא יקדש עצמו מתחילה, ואמר **מו"ר זקני אביר יעקב ע"ה** כי קודם מתן תורה נאמר למשה רבינו (להלן פסוק י) 'לך אל העם וקדשתם היום ומחר', ונאמר הציווי בלשון זו דוקא ולא אמר 'קדשתם יומיים', כדי שתהיה קדושת היום השני יתירה על קדושת היום הקודם, ובכל יום יהיה מוסיף והולך בקדושה כדי להיות ראוי לקבל את קדושת התורה.

התחדשות תמידית מביאה חיות של קדושה

וכפי מה שמוסיף והולך בקדושה כך משיג חיות תמידית, וכן הזהירה התורה (דברים ד לט) 'ידעת היום והשבות אל לבבך', להוסיף בכל יום ידיעה מחודשת ולא לעמוד על מקום אחד, כי דבר העומד על עומדו בלי התקדמות הרי הוא מתיישן ומאבד את חיותו. ועל שם כן נקראת עבודת הבורא בתואר הליכה, כמו שנקרא עסק התורה 'אם בחקותי תלכו' (ויקרא כו ג), וכן אמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט א) 'אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'', ולא אמר 'הלומדים תורת ה'' כי הלימוד צריך להיות במדרגת מהלך המוסיף

מדרגה לדרגה ואינו ניצב על עמדו במקום אחד, על כן יש להזהר שיהיו כל הליכותיו בדרך עליה ולא בדרך ירידה, שלא יתרפה מעת לעת בעבודת ה', כמו שנרמז בדברי חז"ל (ברכות ו'): 'כל הקובע מקום לתפלתו אלוקי אברהם בעזרו', שיהיה נזהר שתהיה תפילתו ועבודתו בדרך קביעות בלי רפיון, וכן כתב **בנועם אלימלך** (ליקוטי שושנה ד"ה זורחה) בשם אחיו **הרבי ר' זושא ע"ה**, על הכתוב (ויקרא טז ב) 'ואל יבוא בכל עת אל הקודש', אדם שיש אצלו שינוי עתים וזמנים, לפעמים יתגבר בקדושה ולפעמים ייחלש, לא יבוא באופן זה לעבודת הקודש, אלא יתנהג באופן של קביעות והתמדה ועל ידי כן יזכה להכנס לפני ולפנים [ועל פי זה פירש בנועם אלימלך את דברי חז"ל (ברכות כח): העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים, מי שקובע עצמו בעבודת התפילה בלי ירידות ונפילות, אין צריך לקבל השפעתו על ידי תחנונים כעני המתחנן על הפתח, אלא הוא זוכה לקבל חלקו המגיע לו בזרוע].

ילכו מחיל אל חיל

וענין זה שיתעורר האדם להוסיף תמיד בעבודת ה' הוא בתורה ובעבודה ובגמילות חסדים, ונרמז בלשון הכתוב (תהלים קלג א) 'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים', 'אחים' ראשי תיבות 'ילכו מחיל אל חיל' (שם פד ח), להוסיף עוז ותעצומות ללכת ולהתעלות ממדרגה למדרגה ברוחניות, ותיבת 'אחים' כוללת גם את ענין תלמוד תורה וגמילות חסדים, כי 'אחים' ראשי תיבות 'מה יקר חסדך אלקים' וגו' (שם לו ח), וכן ראשי תיבות 'אשת חיל מי ימצא' (משלי לא י), היא התורה הקדושה הנקראת 'אשת חיל', והוא רמז לאדם שיהיה הולך ומוסיף כל ימיו בתורה וגמילות חסדים, ועל ידי זה יזכה לסיום הכתוב שם (תהלים קלג א) 'כי שם ציוה ה' את הברכה חיים עד העולם'.

לעבודת היום שעבר, ותמיד הם מתאמצים להוסיף ולהתחדש בעבודתם, על דרך שכתוב (ישעיה נח ב) 'אֹתֵי יוֹם יוֹם יְדַרְשׁוּן' כל יום בדרישה מחודשת, כי באמת אין שום יום מבריא את העולם הדומה ליום אחר, וכל יום יש לו עבודה מיוחדת ותפקיד מיוחד, וכבר אמרו חז"ל (ברכות מ). בכל יום ויום תן לו מעין ברכותיו, ואדרבה בכל יום צריך לשוב בתשובה על מיעוט העבודה ביום אתמול, כי כפי מה שמתעלה האדם היום הוא מבין עד כמה התעצל אתמול ונגרע בעבודה השלימה, וכן לעולם כל ימיו בתשובה לפי מה שהוא מוסיף להתעלות [וכך מצינו אצל היהודי הקדוש מפרשיסחא ז"ל, שהתעלה בכל יום לאין ערוך מיום אתמול, כביכול התהפך ממדרגת נכרי למדרגת יהודי (שפת אמת במדבר תרל"ט ד"ה ויתילדו)].

מעשה ברבינו סעדיה גאון

יודוע המעשה אשר פעם התארח **רבינו סעדיה גאון ע"ה** אצל אדם מכניס אורחים, ואף שלא הכיר המארח את אורחו הנכבד בכל זאת היה נוהג בו כבוד ויקר, וכאשר נודע לבסוף למארח מי הוא אורחו הגדול גאון ישראל וראש לחכמי הדור, נפל לפני רבינו סעדיה גאון בבכי ותחנונים שיסלח על שלא כבדו ביתר עוז ותעצומות לפי כבודו הראוי לו, ואף שנהג בו כבוד ויקר כשאר אורחיו, הרי אילו היה יודע במי המדובר הרי היה מוסיף לכבדו לאין ערוך. ומאותה שעה היה רבינו סעדיה גאון מרבה לצער עצמו בכל מיני סיגופים, באומרו שבכל עת שהוא מוסיף להתעלות ממדרגה למדרגה, הרי הוא מבין עד כמה היתה פחותה עבודתו עד עתה, והרי אילו היה משיג מתחילה בגדלות הבורא כפי שהוא משיג עכשיו, הרי היה מתאמץ עוד יותר בעבודת ה'.

קביעות בעבודת השם

וכיון שטבע האדם להיות מהלך

יבא לאור ע"י מבין אור לישורים
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לנעוץ ללא אישור
 מצד שכתב ממנה אור לישורים
 מיוצב ונעמוד: שוקי קנר

פרשת יתרו

ואם כי אמנם הוא נענה בתשובה כהלכה מפי רבי עקיבא איגר, אך הבחור התעקש ועמד על שלו. פעם אחר פעם חזר הבחור על השאלה וכל פעם נענה רבי עקיבא איגר וענה לו את אותו תירוץ. הבחור לא הסכים להניח לרבו, וכך הוא שאל את אותה קושיה במשך לא פחות משבעים פעם! ואף רבי עקיבא איגר בענוותנותו הרבה לא גער בו כלום אלא ענה אותו תירוץ שבעים פעם! יתכן, המשיך הבחור וסיפר לאותו סוחר, שזה היה ממשיך עוד ועוד אלא שרבי עקיבא איגר נחלש מאוד מחילופי הדברים והוא התעלף ונפל על מקומו. כמובן שמהומה גדולה התעוררה. ניסו להעיר את הגאון אך לא הצליחו. הזעיקו רופא מומחה והוא קבע שמצבו חמור מאוד וציווה להחיש אותו אל ביתו. כך נקטע השיעור בעיצומו.

הסוחר שכאמור היה למדן מופלג התעניין אצל הבחור על מה היו חילופי הדברים בין התלמיד לבין רבי עקיבא איגר, אלא שהבחור השתאה מולו ושאל: רבינו מצוי בסכנת נפשות ואתה מצפה ממני שאוכל להתרכז ולומר לך את הויכוח העמוק בריתחא דאורייתא שהייתה שם. אך הסוחר לא הניח לאותו בחור וביקשו שוב ושוב שיאמר לו את המשא והמתן, עד שהבחור נענה לו וסיכם בפניו את עיקרי הויכוח הגדול.

הקשיב הסוחר לדברים והתפלא מאוד על עקשנותו של אותו תלמיד, שהרי דברי רבי עקיבא איגר היו ברורים ונהירים כנתינתם מסיני, ועל מה היה לו להתדיין איתו. אולם גם הסוחר

שני סיפורים של שאלה ותשובה: מידת הענווה

הגאון הנודע רבי עקיבא איגר היה רגיל להשמיע שיעורים לפני תלמידי ישיבתו כשהרשות הייתה נתונה גם לבני העיר שנפשם חשקה בתורה להשתתף בשיעור. אחד המשתתפים הקבועים בשיעור היה יהודי שתורה וגדולה התאחדו על שולחנו. רשת ענפה של מסחר הייתה לו, והיה נושא ונותן באמונה בסכומי כסף אדירים, אך גם ידיו רב לו בפלפולא דאורייתא. למדן מופלג היה וכוחו גדול בהיות דאב"י ורבא. הוא מצא לעצמו עונג רוחני בשיעוריו העמוקים של רבי עקיבא איגר, והשתדל שלא להחסיר מהם.

ביום מהימים התארכו עיסוקיו של הסוחר הלמדן עד שנאלץ להתעכב בבית מסחרו יתר על הרגלו. איחור זה לא הרפה את ידיו מלבוא אל השיעור, אלא שלמרבה הפלא הוא נכנס אל חדר מסירת השיעורים והוא רואה כי החדר ריק. ניכר שהיו בו אנשים זה לא מכבר, אך כעת אין בו נפש חיה. ידע הסוחר כי זהו הזמן בו רבי עקיבא איגר מוסר את השיעור, וכעת היה השיעור צריך להיות בעיצומו, אך בפועל המקום ריק.

תר הסוחר אחר אחד הבחורים שסיביר לו פשר דבר, עד שמצא בחור אחד ממכריו וממנו נודע לו כי רבי עקיבא איגר אמנם הגיד שיעור כהרגלו, אלא שהשיעור לא זכה לבוא אל סימונו. זאת מפני שבאמצע השיעור שאל אחד הבחורים המשתתפים קושיה על המהלך אותו השמיע רבי עקיבא איגר בשיעור,

במהרה ועוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו. ואמנם כך בדיוק היה: באורח פלא התייצב מצבו של רבי עקיבא איגר עד שחזר לאיתנו.

הסיפור על השאלה והתשובה מוליך אותנו לסיפור נוסף של שאלה ותשובה, כשהצד השווה של שני הסיפורים הללו הוא מידת הענווה והשפלות של הגאון רבי עקיבא איגר.

היה זה כשרבי עקיבא איגר נסע מהעיר פוזנא, בה כיהן כרבה של העיר ורבו של כל בני הגולה, אל העיר אייזנשטט, עיר מולדתו, כדי לבקר את אמו הישישה והצדקנית. במהלך נסיעתו הארוכה החליט רבי עקיבא איגר לבקר אצל הגאון רבי מרדכי בנט, רבה של העיר ניקלשבורג. שמע הביקור המתוכנן הגיע לאוזניהם של למדני העיר ניקלשבורג ואחזה בהם התרגשות גדולה. שמוע שמעו אודות גדולת הגאון רבי עקיבא איגר, והיו בטוחים כי בביקורו אצל רבם, רבי מרדכי בנט, יושמעו חידושים עצומים ונפלאים מפיהם של שני גאונים אלו שיחדו זה את זה בשמועותיהם. אלא שכמידת הציפיה הגדולה לפלפולים הכבירים ולחידושים המרעישים ומרקיעי השחקים שישמע האורח הגדול באזניהם, כך הייתה אכזבתם.

במהלך הביקור החשוב ישב רבי עקיבא איגר כשהוא כפוף ונכנע לפני רבי מרדכי בנט ובלע בשקיקה כל מילה שיצאה מפי קודשו. רבי עקיבא איגר נענע בראשו כמסכים וכמתפעל מהחידושים שהשמיע באזניו וביקש בענווה ובהכנעה לזכות ולשמוע עוד ועוד מדברי תורתו של רבי מרדכי בנט. ככל שניסה רבי מרדכי בנט לרמז לרבי עקיבא איגר שיאמר אף הוא

ביקש לשהות עם רבן של כל בני הגולה, בדקות קשות אלו, ומיהר ללכת אל ביתו של הגאון בעוד שראשו מחשבן שוב ושוב את הויכוח הלמדני שהתנהל בשיעור אליו אחר.

משנכנס הסוחר לביתו של רבי עקיבא איגר הוא מצא את כל בני הבית שרויים בדאגה עמוקה. המצב כבר היה קשה מאוד וחששו לגרוע מכל. הסוחר התקרב למיטתו של רבי עקיבא איגר וראה אותו מרחש ומלחש בשפתותיו. הוא לא איבד עשתונותו אלא ניגש למיטתו של הרב והקשיב לשפתותיו הנעות.

אחרי כמה דקות בהם היה הסוחר כפוף על רבי עקיבא איגר הוא התרומם והכריז בקול: ברור לי לחלוטין כי הרב יבריא ויקום ממיטת חוליו. התפלאו כל הנוכחים ושאלוהו: זאת מנין לך? וכי נביא או בן נביא אתה שבטוח הינך כי רבינו עתיד להבריא?

נענה האיש ואמר: בוודאי ראיתם שהתכופתי על מיטתו של רבינו, הנה אספר לכם את אשר שמעו אוזניי מלחשו של רבינו. וכך שמעתי את דבריו בהם הוא ביקש ואמר: ריבונו של עולם! נפשי בשאלתי ובבקשתי שתשלח לי רפואה שלימה במהרה בתוך שאר חולי ישראל, בשל שתי סיבות: הסיבה הראשונה: הלוא גלוי וידוע לפניך שהמהלך שלי בסוגיא הוא ישר ונכון, וכיוונתי בו לאמיתה של תורה, וראויה היא התורה הקדושה שבשלה אזכה לרפואה שלימה! והסיבה השנייה: כי אם אמות עכשו חלילה, הרי שהבחור המקשה עלי לא יוכל לחיות במנוחה כל ימי חייו, כי הוא יתייסר ויתענה בייסורי מצפון על כך שהוא היה הגורם למותי, ואף סיבה זו מספקת כדי שאזכה לרפואה שלימה.

כשמעתי כך מרבינו, סיים הסוחר ואמר, בטוח אני כי הקב"ה ישלח לרבינו רפואה שלמה

מידת גאונותו של רבי עקיבא איגר ולומר כי אין זו אלא הגזמה בעלמא של בני פולין המפריזים יתר על המידה, אך הכל הסכימו שהיה כאן מאורע משונה היוצא מגדר הרגיל והמקובל.

כשהמשיך רבי עקיבא איגר במסעו, הוסיף ועצר שוב ביישוב קטן שהיה על אם הדרך. זאת מפני שרגיל היה רבי עקיבא איגר תמיד לתהות על קנקנם של כל הקהילות היהודיות הקטנות ולבדוק היטב את מצבם הרוחני. המציאות הייתה שרבני הקהילות הגדולות לא מצאו זמן מספיק כדי לעסוק בעניינם של קהילות זעירות שלא זכו לרב משלהם וצרכיהם הרוחניים נעלמים היו בדרך כלל מעיניהם הפקוחות של חכמי ורבני המחוזות הגדולים. כיון שכך, באותם עיירות קטנות מתרחשים היו לעתים מכשולות ופרצות ואין איש שם על לב.

רבי עקיבא איגר היה משתדל איפוא בכל פעם שיצא למסע על פני המדינות להתעניין במצבן של קהילות נידחות כאלו והיה נכנס אליהם לביקור כדי לעמוד על משמר חומות הדת. מבקש היה לבדוק את סכינו של השוחט, לבחון את כשרות המקווה, להשגיח על שלימות העירוב, ועוד הרבה כיוצא בזה. בכל פעם שהייתה מתגלית לפניו פירצה כלשהי או מעוות שדרש את תיקונו, היה רבי עקיבא איגר מנסה לתקנה בעצמו כמידת יכולתו, ובמקרים מסובכים יותר היה ממחר להביא את המידע החשוב לדיעת אחד הרבנים הגדולים שהיה מתגורר באיזור.

לצערו של רבי עקיבא איגר, גם באותו כפר קטן בו עצר באמצע דרכו התגלו בעיות קשות ונוצר צורך דחוף לגדור את הפרוץ ולתקן את

מדברי תורתו, הוא לא נענה ולא כלום. במשך רוב הזמן התעטף רבי עקיבא איגר באדרת השתיקה וההקשבה, בקול דממה דקה הקשיב לדברי המארח ובסך הכל השמיע אי אלו משפטים קצרים של קורח רוח מהדברים ששמע. ואילו חידושים שלמים משל עצמו לא השמיע גאון הדור הנודע בשערים ולא כלום.

המארח התמה לא הבין את טיב שתיקתו של האורח, ותלה זאת בחולשא דאורחא, מחמת תשישותו מהמסע המופלג. כיון שכן פנה רבי מרדכי בנט והפציר באורחו הדגול כי יסכים להתעכב במחיצתם ולשהות בערים ניקלשבורג עד לאחר השבת הבאה עליהם לטובה למען יכבד את בני עירם הנכספים לשמוע את קולו וישא מדברותיו בדרשה תורנית מכובדת בבית המדרש הגדול של העיר, כמנהגם של רבנים דגולים המגיעים להתארח בערים ואמהות בישראל.

אלא שרבי עקיבא איגר סירב בתוקף רב. בענוותנותו הרבה חשש האורח מפני הכבוד שעתיד הוא לקבל במידה גדושה משבת שכזאת ובפרט מדרשה בפני כל בני הקהילה, והוא דחה את ההזמנה בהחלטיות. את הסיבה לסירובו תלה רבי עקיבא איגר באילן הגבוה של מצוות כיבוד אם המזומנת לפניו ואשר בשלה אצה לו הדרך, אין הוא יכול להתעכב כאן עוד, ובזה הוא נפרד ממארחיו לשלום ולברכה.

יציאתו של רבי עקיבא איגר מהעיר ניקלשבורג עשתה רושם עז עוד יותר מביאתו. פליאה עמוקה ותדהמת אכזבה שררה בקרב הלומדים שבעיר על כך שרבי עקיבא איגר כמעט ולא פצה פה במהלך הביקור. היו כאלה חכמים בעיניהם שניסו לפקפק על

ברב העיר, רבי מרדכי בנט, והחל להשמיע את דרשתו.

פתח רבי עקיבא איגר בהצעת דברי רבותינו הראשונים והאחרונים באחת הסוגיות כשלאחר מכן הערים עליהם שורה ארוכה של קושיות ותמיהות שהותירו את הלמדנים המופלגים של העיר כשהם פעורי פה. לאחר שהקושיות היו נשמעות כחומת ברזל שאי אפשר להפילה, הציע רבי עקיבא איגר מהלך גאוני מבריק שתירץ את כל הקושיות בחדא מחתא, ויהי לפלא.

אדהכי והכי, בעוד רבי עקיבא איגר שוזר את החוליות האחרונות בשרשרת הפלפול המעמיקה, קם רבי מרדכי בנט והעיר הערה כלשהיא על היסוד עליו השתית רבי עקיבא איגר את בניין המערכה אותה השמיע. רבי עקיבא איגר הקשיב לשאלה בעיון רב, תחילה החריש ושקע במחשבות עמוקות, פניו הביעו התאמצות קשה בחיפוש אחרי תירוץ מתאים לקושיא שעלתה, אך לבסוף רפו ידיו. רבי עקיבא איגר החווה תנועה של כניעה, והפטיר: הרב צודק! ובמילים אלו ירד מבימת בית המדרש.

אין לתאר את הרעש והמהומה שהתחוללה בבית המדרש עם צאתו של רבי עקיבא איגר בדרכו לאכסנייתו. הלמדנים חזרו שוב ושוב על דברי רבי עקיבא איגר ועל ההערה הקולעת שהשמיע רבי מרדכי בנט שמוטטה את כל בניין הפלפול. בעיניהם של כל בני העיר נצצו זיקים של הערצה עמוקה לרבם הדגול, כלום קטנה היא בעיניהם שרבינו הצליח בקושייתו הקצרה להכריע את גאון הדור הנודע, את רבי עקיבא איגר בכבודו ובעצמו. מסתבר, נענו הכל ואמרו, שככל שהערכנו את גאונותו של רבינו עד כה עדיין לא הגענו לחצי שבחו וגדולתו.

המעוות. הבעיה ההלכתית התגלתה כסבוכה עד כדי כך שרבי עקיבא איגר החליט כי היחיד שיוכל לתקן אותה על הצד היותר טוב הוא דווקא רבי מרדכי בנט.

לא היסס רבי עקיבא איגר והורה להפנות את מרכבתו לאחור. הוא עשה את כל הדרך הארוכה חזור אל העיר ניקלשבורג, שם חזר וביקר אצל רבי מרדכי בנט שהופתע לראות את האורח החשוב חוזר אל ביתו. בשיחתו הפעם שנערכה רק בין השנים ועסקה בבעיה ההלכתית הקיימת באותו כפר הראה רבי עקיבא איגר את כוחו הגדול ואת ידו החזקה. בזו הפעם, היות וקדשי ישראל היו תלויים ועומדים בזה, התגלה רבי עקיבא איגר בכל יקר תפארת גדולתו. גאונותו האדירה, החובקת זרועות עולם, יצאה לאור בכל הודה והדרה.

היות והבעיה התגלתה כמי שיש לדון בה עוד כהנה וכהנה, ומתוך כך שהזמן כבר היה סמוך לשבת, נאלץ רבי עקיבא איגר להשאר לשבות את שבתו בעיר ניקלשבורג, והוא אף ניאות לשאת מדברותיו בפני כל בני הקהילה בשבת אחר הצהריים. כל עוד לא היה רבי עקיבא איגר מצוי שם בשבת יכול היה להתחמק מלדרוש בפני הציבור, אולם עתה שהוא שובת שם, הרי שעליו לנהוג כמנהג המקום ולשאת את הדרשה כפי שרגילים האורחים הנכבדים.

שעה ארוכה לפני תחילת הדרשה כבר נהרו ההמונים למגדול ועד קטן. הלמדנים באו ללמוד, פשוטי העם כדי לחזות בזיו פניו של הגאון הנודע, וטף באו כדי ליתן שכר למביאייהם, ההורים שביקשו שאזניהם הקטנות יקלטו את דברי התורה הקדושים שישמיע האורח החשוב. בשעה היעודה נכנס רבי עקיבא איגר להיכל בית המדרש הגדול כשהוא מלווה

עתה הראיתי לדעת, סיים רבי מרדכי בנט את הסיפור המעשה כפי שהוברר לו, כי גאון וקדוש כרבי עקיבא איגר הינו אכן פלא מופלא שאין בדומה לו. עתה גם אני מבין כי הימנעותו מהשמעת חידושי הגאונים בתורה במפגשנו הראשון נבעה ממקור מים חיים של ענווה טהורה ומתוך אי רצון להשתמש בכתרה של תורה.

על הפסוקים (שמות יט א-ב): **'בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַּר סִינַי. וַיִּסְעוּ מֵרְפִידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַּר סִינַי וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר וַיַּחֲנוּ שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר,** שואל רבינו האור החיים הקדוש על כפילות הלשון שיש כאן: הרי הפסוק כבר מקדים ואומר שבני ישראל 'ביום הזה באו מדבר סיני' ולשם מה הוא חוזר ואומר שוב בפסוק שלאחריו 'ויבואו מדבר סיני'. עוד יש לדעת, לשם מה מדגיש הפסוק שוב בפעם השלישית את עניינו של המדבר 'ויחנו במדבר', והלוא מובן הוא הדבר מאליו כי במקום ביאתם שם חנו, והדגשה זו על המדבר לשם מה היא באה.

אלא מסביר רבינו האור החיים הקדוש שהפסוק בא כאן להקדים ולהודיע לנו את אותם הדברים אשר הם **עיקרי ההכנה לקבלת התורה, שבאמצעותם נתרצה ה' להנחילם נחלת שדי היא תורתנו הנעימה,** כשאחד מכללים אלו הוא מידת הענווה והשפלות שהיא הבסיס לקבלת התורה, ולכן חזר הכתוב והדגיש את עניינו של המדבר לפי שיש בו רמז על מידה זו, שהרי המדבר הוא הפקר והכל דורכים עליו, וכך גם יש לאדם להתנהג כדי לזכות לכתרה של תורה.

היחיד אשר חש את עצמו שלא בנוח היה רבי מרדכי בנט בעצמו. הוא מיהר לצעוד בעקבותיו של רבי עקיבא איגר שהלך אל בית אכסנייתו ופתח להתנצל על התקלה שיצאה מתחת ידו. כל כוונתי היתה אך ורק לכבוד תורתכם, שטח המרא דאתרא את דבריו, ולא עלתה על דעתי חלילה וחס להפריך את פלפולכם. כל מה שביקשתי היה להראות כי שמעתי את הדברים, וכדרכה של תורה לפלפל בהם.

הציץ בו רבי עקיבא איגר ואמר לו בסבר פנים יפות: אכן, כלל לא הפרכתם את פלפולי, שהרי על קושיא זו יש להשיב כך וכך וכפי שבוודאי יסכים עמי מעלתו. וכאן נעמד רבי עקיבא איגר והציג בפני רבי מרדכי בנט את התשובה לשאלתו והמשיך להרצות את הדברים מאותו המקום בו הפסיק את דרשתו.

ורבי עקיבא איגר בענוותנותו הגדולה עונה לו בשקט: אני איני אלא אורח נטה ללון. היום אני כאן ומחר אני הולך לעירי. אולם כבודכם מרא דאתרא הרי הוא כאן, והרמת כבודו בעיני בני עירו דבר גדול ונשגב הוא עד לאחת. עדיף היה לי אפוא לצאת מנוצח מאשר חלילה מנוצל!

אלא שרבי מרדכי לא הסכים לוותר. על פי פקודתו יצאו שלוחי הקהל וכינסו את העם שנית לחזור ולבוא שוב לבית המדרש הגדול. הפעם היה זה רבי מרדכי בנט אשר עלה על הבימה ובפנותו אל הקהל הכריז ואמר: להתוודע ולהגלות כי כל קושייתי על פלפולו של רבי עקיבא איגר לא הייתה קושיא כלל ועיקר, לא מיניה ולא מקצתיה, הנה כך וכך השיב לי עליה רבי עקיבא איגר, וכך אף סיים את פלפולו למישרים ולתלפיות.

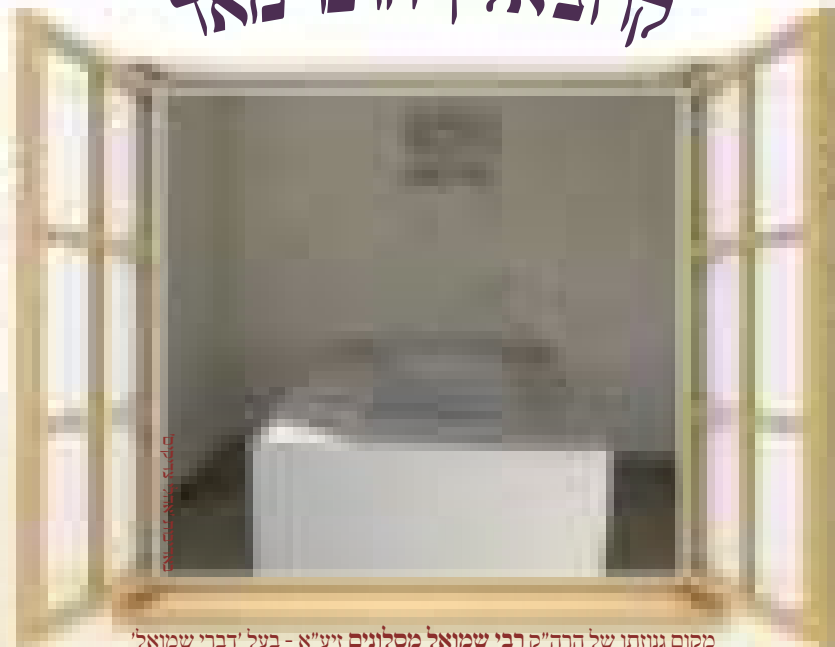
לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
 ארמונד שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחיו
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת

צילה בת דורה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של הרה"ק רבי שמואל מסלונים זיע"א - בעל 'דברי שמואל'

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
 והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים
 - מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך